

”SAA PELATA HYVÄS SEURASSA JA SEN VERRAN KU HALUAA”

Seuratoimijoiden näkemyksiä nuorten jalkapalloilijoiden harrastetoiminnasta

Miitta Riekki

Liikunnan yhteiskuntatieteiden pro
gradu -tutkielma

Kevät 2015

Liikuntakasvatuksen laitos

Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Miitta Riekkö (2015). ”Saa pelata hyvässä seurassa ja sen verran kuin haluaa”: Seuratoimijoiden näkemyksiä nuorten jalkapalloilijoiden harrastetoiminnasta. Liikuntakasvatuksen laitos, Jyväskylän yliopisto, liikunnan yhteiskuntatieteiden pro gradu -tutkielma. 82 s., 2 liitettä.

Tutkimuksessa tarkasteltiin jalkapallon harrastajajoukkueen pelaajien, heidän vanhempiansa ja joukkueessa toimivan valmentajan sekä joukkueenjohtajan kokemuksia urheiluseuran harrastetoiminnasta. Tutkimuskohteena oli Kymenlaakson alueella toimivan urheiluseuran 15–18-vuotiaista pelaajista muodostettu jalkapallon harrastajajoukkue. Tutkimusaineisto koostui seitsemästä teemahaastattelusta sekä harrastajajoukkueen joukkueenjohtajan haastatteluista ja tapaamisista.

Tutkimus toteutettiin laadullisena tapaustutkimuksena, jossa hyödynnettiin hermeneuttis-fenomenologista lähestymistapaa aineistoon. Aineiston keruu toteutettiin teemahaastattelun keinoin. Haastatteluun osallistuneiden henkilöiden nimet muutettiin anonyymiteetin säilyttämiseksi. Haastatteluaineisto teemoiteltiin sanatarkan litteroinnin jälkeen viiteen eri luokkaan. Nämä viisi teemaa olivat sekä myönteiset että kielteiset kokemukset urheiluseurassa toimimisesta, harrastuksen lopettaminen, harrastamisen kustannukset ja seuran toiminnan kehittämiseen liittyvät toiveet. Teemoja analysoitiin teoriaohjaavan sisällönanalyysin keinoin.

Aineisto osoitti harrastajajoukkueen parissa toimivien olevan hyvin tyytyväisiä siihen, että seurassa tarjotaan vaihtoehtoista toimintaa nuorille. Kaikilla haastatteluista pelaajista oli kokemusta kilpajoukkueessa pelaamisesta ja heistä jokainen oli jossakin vaiheessa harkinnut jalkapallon harrastamisen lopettamista. Harrastajajoukkueen toiminta erosi kilpatoiminnasta muun muassa kustannuksiltaan ja harjoitusmäärältään. Sitoutumisen taso oli osittain nuoren itsensä määriteltävissä. Myös harrastajajoukkueessa toiminnalle asetettiin tavoitteita ja esitettiin toiveita liittyen esimerkiksi harjoitusten sisältöön. Seuran tavoitteena oli sitouttaa toiminta pysyväksi ja levittää harrastajajoukkueen malli mahdollisesti myös muihin seuran joukkueisiin.

Tutkimusaineiston perusteella nuorten liikunnan harrastamiseen urheiluseurassa kaivattiin vaihtoehtoja. Tavoitteellinen kilpaurheilu koskettaa vain osaa nuorista liikunnan harrastajista. Liikkumiseen motivoivia tekijöitä olivat sen tuottama hyvä olo sekä sosiaaliset suhteet. Nuori ajautui pohtimaan harrastamisen lopettamista harjoittelun ja pelaamisen muututtua liian vakavaksi ja aikaa vieväksi. Korkeat kustannukset olivat osasyynä harrastamisen lopettamisen harkitsemiseen. Harrastetoiminnan syntymisen perustana oli nuorten oma innostus ja aktiivisuus. Lisäksi tarvittiin osaavien aikuisten apua toiminnan käytännön järjestelyissä. Harrastetoiminnan arvo tulisi tunnustaa aiempaa paremmin. Tarjoamalla monipuolisia harrastusmahdollisuuksia urheiluseurat voisivat mahdollisesti ehkäistä nuoren lopettamis-päätöksen syntymistä.

Avainsanat: nuoret, liikuntaharrastus, urheiluseurat, jalkapallo

ABSTRACT

Miitta Riekkö (2015). "Getting to play in good company and as much as you want": Actor Outlook on Youth Recreational Football. Department of Sport Sciences, University of Jyväskylä, Master's thesis in Social Sciences of Sport, 82 p., 2 appendices.

The aim of this study was to observe the experiences of players, parents, the coach and the manager of a youth recreational football team in the activities of a football club. The subject group of this research was a youth recreational football team of 15 to 18-year olds from Kymenlaakso, Eastern Finland. The research data consisted of 7 theme interviews and several meetings and interviews with the team manager.

The research study was conducted as qualitative case study using hermeneutic and phenomenological approaches to the research material. Data was collected through a series of theme interviews. Names of the attendees were changed to retain anonymity. After literal transcription of the interview data it was themed into five categories. These five themes were positive and negative experiences in participating in the football club, quitting the hobby, cost of the hobby and hopes and ideas for improving the operations of the club. The themes were analyzed using theory directive content analysis.

The material indicated that the participants participating in the club team were very happy that the club offered alternative activities for teenagers. All the interviewees had experience in playing on a competitive level team and all the participants had at some point in their lives considered quitting playing football. The differences between a recreational team and a competitive team were the cost and number of practices. The level of commitment was partially up to the participants to determine. Even in the recreational team goals and expectations were set concerning the content of practices. The goal of the club was to keep the activities lasting and to spread the recreational team model possibly to other teams as well.

Based on the data collected in this research study it was indicated that more choices were needed in youth recreational sports. Goal oriented competitive sports affect only a part of teenagers in sports. The motivating factors for exercise were the good feeling it generates and social relationships among peers. Teenagers were driven to thinking about quitting their hobby when training and competing became too serious and time consuming. High costs were a partial reason for considering quitting. The origin of recreational activities was the enthusiasm and activity of the teenagers. In addition the help of knowledgeable adults was needed for arrangements. The value of recreational activities should be recognized better than it has been thus far. By offering diverse opportunities and choices for hobbies sport clubs could potentially prevent the incurrence of a teenager's decision to quit.

Key words: youth, recreation, sport clubs, football, soccer

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 LISÄÄ LIKKUMISEN MAHDOLLISUUKSIA.....	1
2 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSYMPÄRISTÖ	3
2.1 Tavoitteet ja tutkimuskysymykset.....	3
2.2 Kymenlaakson alue	4
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	6
3.1 Laadullinen tutkimus.....	6
3.2 Hermeneuttis-fenomenologinen tutkimusote.....	8
3.3 Tutkijan esiymmärrys.....	10
3.4 Tapaustutkimus	11
3.5 Teemahaastattelu.....	12
3.5.1 Tutkimuksen haastateltavat	14
3.5.2 Haastatteluaineiston käsittely	15
3.6 Luotettavuus laadullisessa tutkimuksessa	17
4 KOKEMUKSIA URHEILUSEURATOIMINNASTA	19
4.1 Seuratoiminnan nykytilanne	19
4.2 Liikunnan harrastamisen merkitykset	20
4.3 Harrastejoukkueessa pelaamisen hyviä puolia	23
5 LIKUNTAHARRASTUKSEN LOPETTAMINEN.....	26
5.1 Harrastuksesta luopuminen.....	26
5.1.1 Syitä harrastamisen lopettamiseen	28
5.1.2 Lopettamisen ehkäisemisen keinoja.....	30
5.2 Seuratoimintaan liittyvät kielteiset kokemukset	32

5.2.1 Kilpailullisuus ja kilpajoukkueen toiminta.....	33
5.2.2 Valmentajan vaikutus harrastamiseen.....	35
6 LIIKUNTAHARRASTUKSEN KUSTANNUKSET	37
6.1 Harrastamisen kustannusten muodostuminen.....	37
6.2 Kustannusten pienentämisen keinoja	41
6.2.1 Vaihtoehtoja harrastamiseen.....	42
6.2.2 Yhdenvertaisuuden edistäminen	44
6.2.3 Liikunnan harrastamisen olosuhteet.....	46
6.3 Seuratoiminnan muutos kustannusten näkökulmasta.....	47
6.4 Kustannusten vaikutus liikunnan harrastamiseen	49
7 HARRASTETOIMINNAN KEHITTÄMINEN.....	52
7.1 Nuorten harrastamista tukevia hankkeita ja tukimuotoja	52
7.1.1 Mä oon täällä! -hanke.....	53
7.1.2 Your Move -kampanja.....	54
7.1.3 Seuratoiminnan kehittämistuki ja lajiliittohankkeet	56
7.1.4 Yhteenvetona	58
7.2 Toiminnan kehittäminen tutkimusalueella ja harrastejoukkueessa.....	59
8 POHDINTA.....	63
8.1 Urheiluseurojen tarjonta tulevaisuudessa	63
8.2 Rentoa viihtymistä.....	64
8.3 Harrastetoiminta lopettamisen vaihtoehtona	65
8.4 Kustannukset harrastamisen rajoitteena	67
8.5 Monipuolisuus innostaa harrastamiseen.....	68
8.6 Jatkotutkimusehdotukset	69
8.7 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi.....	70
LÄHTEET	73
LIITTEET.....	80

1 LISÄÄ LIIKKUMISEN MAHDOLLISUUKSIA

Lasten ja nuorten liikunnan harrastamisen mahdollisuudet puhuttavat niin valtionhallinnon, kuntien kuin urheiluseurojenkin tasolla. Pitääkseen lapset ja nuoret mukana toiminnassa perinteisen, kilpaurheiluun pohjautuvan urheiluseuratoiminnan rinnalle esitetään vaihtoehtoisia liikunnan harrastamisen muotoja. Harrastamisen korkea hinta estää yhä useamman perheen osallistumisen urheiluseuratoimintaan. Lasten ja nuorten liikunnan harrastamisen kustannukset ovat jopa kolminkertaistuneet viimeisen vuosikymmenen aikana (ks. Puronaho 2006, 2014). Kasvaneet kustannukset yhdistettynä haastavaan yleiseen taloustilanteeseen johtavat siihen, että yhä suuremman lasten ja nuorten joukon uhkana on jäädä kokonaan urheiluseurojen tarjonnan ulkopuolelle. Tämän lisäksi lapsuudesta murrosikään siirryttäessä suomalaisnuorten liikunnan harrastaminen vähenee Euroopan tasolla vertailtuna merkittävästi (ks. Aira ym. 2013). Valtakunnan tasolla kaivataan lisää selvitystä liikuntaharrastuksen jatkamisen tai lopettamisen syistä (Lasten ja nuoren liikunta 2014, 11). Tässä tutkielmassa vastataan juuri tähän tarpeeseen esittelemällä muun muassa nuorten jalkapalloilijoiden liikunnan harrastamisen merkityksiä sekä lopettamisen harkitsemisen syitä.

Nuorten harrastusmahdollisuuksiin ja liikunnan harrastamisen eriarvoistumiseen kiinnitetään entistä enemmän huomiota. Vaihtoehtoisen toiminnan tarpeen osoittaa se, että nuoret itse vaativat seuroilta perinteistä toimintamallia rikkovia harrastusmahdollisuuksia. Tällöin on kyse urheiluseurassa harrastettavasta liikunnasta, jossa harjoittelun perusteena ei välttämättä ole tiukasti määrätty lajiin sitoutuminen ja menestyksen tavoittelu. Hyvä esimerkki on Helsingin Sanomissa syksyllä 2014 julkaistu 8.-luokkalaisten Veera Niemen mielipidekirjoitus. Niemi kuvaa tekstissään, kuinka jalkapalloharrastus alkoi tuntua enemmän työltä kuin mukavalta vapaa-ajan tekemiseltä, ja hän päätyi lopettamaan pelaamisen kokonaan. Niemi mainitsee, että hän pelasi edelleen mielellään jalkapalloa muutaman kerran viikossa ja huvin vuoksi, jos mahdollisuuksia tähän vain olisi. (HS 2014.) Niemen kirjoitus osoittaa nuoren itsenäisen toiveen harrastaa seurassa niin sanotusti kevyemmin. Yhtä lailla tällaisen toiveen esittivät tässä tutkimuksessa haastatellut harrastejoukkueen pelaajat. Heidän oma aktiivisuutensa mahdollisti harrastejoukkueen syntymisen.

Liikuntakulttuurin muutokseen ja nuorten toiveisiin harrastaa vähemmän sitoutuneesti voidaan vastata harrasteliikunnan avulla. Tässä tutkielmassa esitellään yhden tapauksen avulla

vaihtoehtoisia keinoja järjestää nuorten ohjattua urheiluseuratoimintaa. Terveysten edistämisen näkökulmasta tulee selvittää, millä keinoin suomalaisnuoret saadaan pidettyä mukana urheiluseurojen arjessa ja fyysisesti aktiivisina entistä pidempään (Husu ym. 2011, 23). Opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) liikuntatieteellisen tutkimuksen linjauksen mukaan apurahaa myönnetään pääasiassa tutkimuksiin, joissa käsitellään väestön liikunnan edistämistä, liikunnan saavutettavuutta ja polarisaatiota sekä liikunta- ja urheilukulttuurin muutosta. (OKM 2013a, 12–13). Tässä työssä vastataan näihin liikuntatutkimuksen suunta-asiakirjan edellyttämiin linjauksiin monellakin tapaa. Nuorten harrasteliikunta esitellään liikunnan edistämisen keinona. Tutkimuksessa nuorille tarjottavat matalan kynnyksen vaihtoehdot nähdään liikkumisen mahdollisuuksia edistävänä ja eriarvoistumista ehkäisevänä harrastamisen muotona. Tutkimuksessa kuvataan siis eräänlaista urheiluseuran toimintakulttuurin muutosta.

Pelailu ja harrastelu kavereiden kanssa tulee huomioida yhtenä liikkumisen vaihtoehtona. Tähän liikunnan harrastamisen muotoon pystytään tarttumaan myös urheiluseuroissa. Liikuntalaissa liikunnan pääasialliseksi järjestäjäksi Suomessa määritellään urheiluseurat kuntien ja valtion vastatessa liikkumisen edellytyksistä ja olosuhteista. Perinteisesti urheiluseurassa toimitaan kilpaurheilun ehdoilla. Urheiluseurojen tulee ymmärtää, että yläkoulu- ja lukioikäisten nuorten toiveet liikunnan harrastamisesta vaihtelevat suuresti. Huipulle tähtäävien nuorten urheilijoiden joukko on vain pieni osa potentiaalisista nuorista liikunnan harrastajista. Turvatakseen harrastajamääränsä ja kasvattaakseen toimintaansa seurojen täytyy tarttua myös vaihtoehtoihin liikunnan harrastamisen muotoihin. Urheiluseuroilla on mahdollisuus liikuttaa huomattavasti enemmän nuoria harrastajia, jos erilaisia harrastamisen vaihtoehtoja lisätään. Tämä edellyttää vuorojen ja liikuntapaikkojen tarjonnan laajentamista myös lasten ja nuorten harrasteryhmille. Osassa suomalaisista urheiluseuroista on herätty todellisuuteen ja ryhdytty tarjoamaan lapsille ja nuorille harrastemuotoista liikuntaa. Toiveena on monipuolisten harrastamisen mahdollisuuksien leviäminen urheiluseuroihin.

2 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSYMPÄRISTÖ

Ensimmäiseksi esitellään lyhyesti tutkimusprojekti sekä tutkimuksen toteutusta ohjaavat tutkimuskysymykset. Toiseksi tutustutaan Kymenlaakson maakuntaan tutkimusympäristönä.

2.1 Tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tämä tutkimusprojekti alkoi yhteistyössä kymenlaaksolaisen urheiluseuran ja Jyväskylän yliopiston liikuntakasvatuksen laitoksen välillä alkuvuodesta 2014. Työ oli osa hanketta, joka muodostui useista eri selvityksistä ja tutkimuskokonaisuuksista. Hanketta toteuttamassa olivat yliopisto-opiskelijoiden lisäksi muun muassa liikunnan aluejärjestö sekä alueen ammattikorkeakoulu. Urheiluseurassa asetettiin hankkeen kokonaistavoitteeksi alueen ja seuran matalan kynnyksen liikunnan kehittäminen. Kahden eri pro gradu -tutkielman avulla tuodaan esiin seuratoimijoiden sekä tutkittavan alueen liikunnasta vastaavien, kuten kunnan liikuntatoimen työntekijöiden näkemyksiä siitä, millainen on harrasteliikunnan ja matalan kynnyksen toiminnan tilanne tällä hetkellä ja minkälaista kehittämistyötä voidaan tehdä.

Tutkimuskohteena oli 15–18-vuotiaista pojista koostuva jalkapallon harrastejoukkue. Tutkimukseen osallistuivat joukkueen pelaajat, pelaajien vanhemmat, valmentaja sekä joukkueenjohtaja. Tutkielman tavoitteena on esittää haastattelujen avulla joukkueen toiminnassa mukana olevien henkilöiden kokemuksia ja näkemyksiä jalkapallon harrastamisesta, harrastamisen lopettamiseen liittyvistä tekijöistä sekä harrastamiseen liittyvistä kustannuksista. Tutkimuksen tekoa ohjasivat muun muassa seuraavat tutkimuskysymykset:

Millaista on hyvä jalkapallon seura- ja harrastetoiminta?

Mitkä tekijät vaikuttavat nuoren päätökseen lopettaa liikunnan harrastaminen?

Mitä jalkapalloharrastus maksaa?

Ovatko jalkapallon pelaamisen kustannukset vaikuttaneet harrastamispäätökseen?

Miten seuran tai harrastejoukkueen toimintaa voisi kehittää?

Tutkielma on luonteeltaan laadullinen tutkimus eikä tavoitteena ole esittää yleispäteviä ohjenuoria siihen, millaista seurojen harrastetoiminnan tulisi olla. Sen sijaan haastateltavien kokemusten avulla luodaan kuva yhden harrastetasolla pelaavan joukkueen toiminnasta ja kuvataan esimerkkejä siitä millaista jalkapallon harrastetoiminta *voi olla*. Vanhempien, pelaajien, valmentajan ja joukkueenjohtajan näkemykset ovat yksilöllisiä eikä niistä voida tehdä valtakunnallisia yleistyksiä. Tässä tutkielmassa kokemusten ymmärtäminen nousee tärkeimmäksi tekijäksi laajan yleistettävyyden sijaan.

2.2 Kymenlaakson alue

Tutkimusta tehtiin Kymenlaakson alueella. Paikkakuntien ja joukkueiden tarkemmat nimet jätetään mainitsematta tutkimukseen osallistuneiden anonymiteetin säilyttämiseksi. Kymenlaakson maakunnan alueella on noin 181 000 asukasta ja maakuntaan kuuluvat Hamina, Iitti, Kotka, Kouvola, Miehikkälä, Pyhtää ja Vironlahti. (Kymenlaakson liitto 2014a). Merkittävä muutos alueella tapahtui vuonna 2009, kun Anjalankoski, Elimäki, Jaala, Kouvola, Kuusankoski ja Valkeala muodostivat kuntaliitoksessa Kouvolan kunnan (Kouvolan kaupunki 2014). Suur-Kouvola muodostaa lähes puolet Kymenlaakson maakunnan pinta-alasta.

Kymenlaakson alueelle on laadittu hyvinvointistrategia vuosille 2007–2015. Painoalueina hyvinvointistrategiassa ovat lapsiperheet, ikääntyneet, sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelut, koulutus, viihtyvyys sekä teknologia ja yrittäjäyys. Tiivistettynä strategiassa todetaan seuraavasti:

”Vuonna 2015 kymenlaaksolainen elää tasapainoisesti kehittyvässä asuin- ja toimintaympäristössä, jossa jokaisella yhteisön asukkaalla on mahdollisuus hyvään toimeentuloon ja työhön sekä terveelliseen, turvalliseen ja yksilölliseen elämään.” (Dufva & Airola 2007, 67.)

Hyvinvointistrategiassa määritelty visio Kymenlaakson kehitymisestä ja toimeentulosta ei vastaa alueen nykytilannetta. Väkiluvultaan Kymenlaakson alue on ollut jo vuosia muuttotappiollinen. Väkilukuennuste vuoteen 2040 saakka arvioi muuttotappion jatkuvan myös lähitulevaisuudessa. (Kymenlaakson liitto 2014b.) Kymenlaakson väestö on ikärakenteeltaan muihin maakuntiin verrattuna iäkkäämpää ja terveydentilaa vertailtaessa

heikkokuntoisempaa (Dufva & Airola 2007, 18). Vanhushuoltosuhde tulee kasvamaan tulevina vuosikymmeninä siten, että iäkkäitä suhteessa työssäkäyviin on entistä enemmän (Kymenlaakson liitto 2014b).

Vuosien 2000–2012 välillä Kymenlaakson alueen työpaikkojen määrä väheni lähes viidellä tuhannella. Vuonna 2013 työllisiä oli yhteensä noin 74 000. Suurimpia toimialoja alueella ovat kategoria ”muut” (40 prosenttia työllisistä), terveys- ja sosiaalipalvelut (19 %) sekä teollisuus (17 %). Vuonna 2013 työttömien osuus työvoimasta oli noin 13 prosenttia. Työpaikkojen määrä tulee ennusteen mukaan laskemaan alueella alle 70 000 työpaikkaan vuoteen 2030 mennessä. (Kymenlaakson liitto 2014b.) Murroksessa on erityisesti alueella perinteisesti työllistänyt sellu- ja paperiteollisuus (Dufva & Airola 2007, 18).

Jo näiden talous- ja väestölukujen perusteella voi todeta, että Kymenlaakson alue tulee kohtaamaan tulevaisuudessa merkittäviä haasteita. Ikääntyvä väestö ja nuorten poismuutto asettavat lisäpaineita palveluiden järjestämiselle. Julkisia palveluita rahoittavia työllisiä veronmaksajia on Kymenlaaksossa vähenevässä määrin. Työpaikkojen katoaminen vaikuttaa väistämättä alueella asuvien taloudelliseen toimeentuloon. Vaikea taloustilanne heijastuu kuntatasolle kulujen karsimisena ja siten palveluiden supistamisena. Resurssien puute saattaa vaikuttaa tällöin myös alueen liikuntaolosuhteisiin esimerkiksi käyttömaksujen korotuksina ja pienempinä urheiluseura-avustuksina.

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Ensimmäiseksi kuvataan tutkimuksen tekemistä määrittäneet laadullisen tutkimuksen menetelmät. Toiseksi esitellään hermeneuttis-fenomenologinen tutkimusote ja hermeneuttisen kehän käsite. Kolmanneksi pohditaan esiyymmärryksen muodostumista tutkimuskohteesta. Tämän jälkeen tarkastellaan teemahaastattelua aineistonkeruun menetelmänä, esitellään tutkimuskohde ja tutkimukseen osallistuneet henkilöt sekä kuvataan aineiston käsittelyn vaiheita. Lopuksi pohditaan tutkimuksen luotettavuuteen ja laatuun liittyviä tekijöitä.

Tutkimuksen kannalta olennaista on myös harrasteliikunnan käsitteen määrittely. Tässä työssä perehdytään urheiluseuran tarjoamaan harrasteliikuntaan. Aiemmissa nuorten harrasteliikuntaa käsitelleissä tutkimuksissa, kuten esimerkiksi Mä oon täällä! -hankkeen raportissa (ks. Lehtonen 2007, 16) harrasteliikunnalla tarkoitetaan nuorille suunnattuja harrasteryhmiä, joissa toiminta ei perustu tavoitteelliseen kilpaurheiluun. Tässä työssä nuorten harrastajajoukkueella tarkoitetaan urheiluseurassa tapahtuvaa ohjattua toimintaa, jonka päätavoitteena ei ole kilpaurheilullinen menestys, vaan yhdessäolo ja harrastuksesta nauttiminen niin sanotusti kevyemmin. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi muutamaa yhteistä harjoituskertaa viikossa sekä pienempiä harrastamisen kustannuksia. Toiminnalle on ominaista nuorten omat ehdotukset pelisäännöistä ja pelaamisen periaatteista. Tutkimuksen kohteena oleva joukkue perustettiin nuorten omasta toiveesta, koska useampi kilpajoukkueessa aiemmin pelannut halusi jatkaa harrastustaan. Harrastaminen seuran kilpajoukkueessa ei välttämättä tuntunut enää itselle sopivalta vaihtoehdolta, mutta moni pelaajista halusi yhä pelata jalkapalloa. Tällöin vaihtoehtona oli oman harrastajajoukkueen kokoaminen nuorten ja seuran aikuisten yhteistyön avulla.

3.1 Laadullinen tutkimus

Tutkielman tärkeimmän sisällön muodostavat urheiluseuratoimijoiden sekä pelaajien ja heidän vanhempinsa haastattelut. Työ on luonteeltaan laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus, koska haastattelumateriaali nousee sisällön kannalta merkittävään asemaan. Laadulliselle tutkimukselle ominaista on perustaa tiedonkeruu ihmisten omiin havaintoihin (Hirsjärvi ym. 2004, 155). Tyypillisiä aineistonkeruutapoja ovat erilaiset haastattelut, kyselyt

sekä havainnointi. Laadullinen tutkimus on luonteeltaan ymmärtävää tutkimusta. Tutkittavaa ilmiötä pyritään eri metodeja käyttäen selittämään ja ymmärtämään. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 28, 71.) Tutkimusaineistoa kerätään siten, että tutkittavan omat näkemykset pääsevät näkyvästi esiin. Myös tutkimuksen kohde valikoidaan tarkasti ja jokaista tapausta käsitellään yksilöllisesti. Tutkimuksen suunnittelu mukautuu tutkimuskohteen olosuhteista riippuen. (Hirsjärvi ym. 2004, 155.)

Laadulliselle tutkimukselle ominaista on havaintojen teoriapitoisuus. Tällöin tutkimustuloksiin vaikuttavat muun muassa ihmisen yksilöllinen käsitys tutkittavasta ilmiöstä, käytettävät tutkimusvälineet sekä tutkittavan ilmiön merkitykset tutkijalle ja tutkittaville. Sekä tutkija että tutkittavat toimivat aina oman ennakkoymmärryksensä varassa. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 20.) Nämä kvalitatiivisen tutkimuksen piirteet näkyvät tässä tutkielmassa. Aineisto perustuu harrastejoukkueen parissa toimivien ihmisten kokemuksiin ja näkemyksiin. Kyseessä on tarkasti valikoitunut kohde, koska haastattelujen keskiössä on yksittäinen jalkapallon harrastetoimintaa tutkimusalueella toteuttava joukkue. Tutkimussuunnitelma muokkautui sitä mukaa, kun tutkijan tietämys aiheesta lisääntyi.

Laadullisen tutkimuksen metodologian kannalta on tarpeellista ymmärtää oman tutkimustyön mahdollisuudet ja rajoitteet suhteutettuna muihin aiheesta tehtyihin tutkimuksiin (Tuomi & Sarajärvi 2003, 12–13). Tämä ymmärrys muodostuu aiempaan, samaan aihepiiriin liittyvään materiaaliin tutustumalla. Tutkijan ymmärrys muodostuu siis selvittämällä se, mitä aiheesta jo tiedetään ja mitä uutta omalla tutkimuksella voidaan tutkimuskentälle tuoda.

Tutkimuksen kannalta tärkeäksi käsitteeksi muodostuu *elämismaailma*. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tarkastellaan useimmiten ihmistä ja häntä ympäröivää maailmaa, jotka yhdessä muodostavat ihmisen elämismaailman (Varto 1992, 23). Elämismaailma muodostuu ihmiselle merkittävistä tekijöistä, kuten sosiaalisista suhteista ja vuorovaikutuksesta. Tutkija on yhtä lailla osa elämismaailmaa, koska tutkimuskohteen täysin objektiivinen ja ulkopuolinen tarkastelu on käytännössä mahdotonta. (Varto 1992, 23, 26–27.) Tutkimusta on siis hyvin vaikeaa tehdä ylhäältä käsin millään tavalla tutkimuskohteeseen samaistumatta.

3.2 Hermeneuttis-fenomenologinen tutkimusote

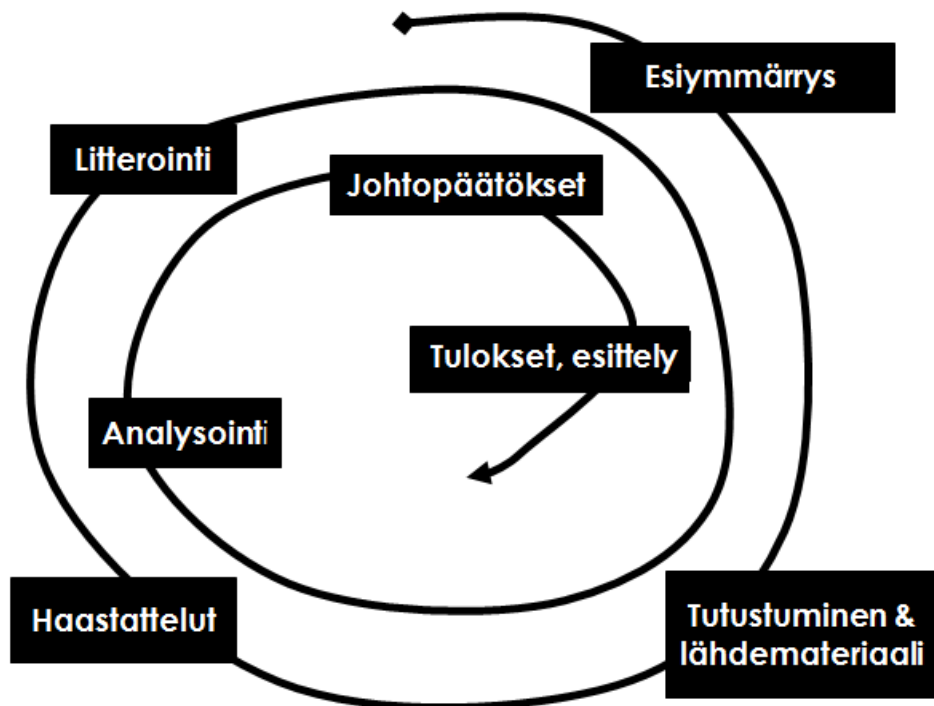
Tässä tutkielmassa tutkimusotteeksi valikoitui hermeneuttis-fenomenologinen metodi. Molempiin käsitteisiin, hermeneutiikkaan ja fenomenologiaan, liittyy olennaisesti tutkittavan ilmiön, kokemusten ja näkemysten ymmärtäminen. Koska työn sisällön muodostavat harrastejoukkueen toimijoiden eli pelaajien, vanhempien, valmentajan sekä joukkueenjohtajan haastattelut, on heidän kokemuksensa merkityksen ymmärtämisellä tärkeä osa tutkimustulosten määrittämisessä. Toisin sanoen hermeneuttis-fenomenologisen tutkimusotteen valitseminen osaksi tätä tutkielmaa on luontevaa, koska tavoitteena on haastatteluista ilmenevien kokemusten avulla ymmärtää sekä muodostaa käsitys tutkittavasta tapauksesta, nuorten poikien jalkapallon harrastejoukkueesta.

Hermeneutiikan käsitteellä tarkoitetaan ihmistieteisiin soveltuvaa tulkitsemista ja tulkitsemisen oppia (Kakkori & Huttunen 2011). Hermeneuttiseen ymmärtämiseen kuuluu tutkittavaan ilmiöön liittyvien merkitysten oivaltaminen (Tuomi & Sarajärvi 2009, 35). Fenomenologisessa tieteensuuntauksessa korostuvat ihmisten yksilölliset kokemukset tutkittavasta aiheesta. Tavoitteena on lähestyä tutkimuskohdetta ilman ennakko-olettamuksia, luottaen tutkimuksen aikana syntyvien aistimusten ja kokemusten muodostamaan tietoon. (Jyu.fi 2014a.) Aiemmin esitelty elämismaailman käsite liittyy olennaisesti fenomenologiseen tutkimukseen. Elämismaailman määrittelyn yhteydessä käsiteltiin fenomenologiaankin liittyvää ristiriitaa siitä, että täysin ilman ennakko-oletuksia tehtävä tutkimustyö on käytännössä mahdotonta. On erittäin vaikeaa sulkea pois omien kokemusten vaikutus tutkimusprosessista. Tiivistettynä hermeneuttis-fenomenologinen tutkimus on tulkinnallista tutkimusta, jossa tutkittavasta ilmiöstä muodostetaan käsitteitä ja niiden avulla tuodaan esiin asioita, jotka saatetaan arkipäiväisessä toiminnassa kokea jopa itsestään selvinä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 35.) Tähän tutkielmaan liittyviä keskeisimpiä teemoja ja käsitteitä tarkastellaan alaluvussa 3.5.2, jossa kuvataan tarkemmin haastatteluaineistoa.

Tiedon ymmärtäminen perustuu asioiden välisiin yhteyksiin ja tutkittavan ilmiön tarkasteluun suhteessa muihin samankaltaisiin ilmiöihin. Tieto ja ymmärrys eivät ole pysyviä, vaan uusiutuvat jatkuvasti. Tällöin puhutaan hermeneuttisesta kehästä. (Jyu.fi 2014b.) Ymmärtämisen taito on kehämäinen ja uusien merkitysten oppiminen sekä merkitysten uudelleentulkitseminen laajentavat tutkijan ymmärrystä (Jyu.fi 2014b). Tutkittavan asian tai ilmiön ymmärtäminen ei pääty, vaan syvenee jatkuvasti tutkimuskohteeseen paneuduttaessa.

Tässä tutkielmassa etenemistä johdatteli esiymmärrys siitä, minkälaista harrastetoimintaa tutkimusalueen urheiluseurassa tarjotaan. Haastattelujen avulla ymmärrys alueen tilanteesta syveni ja tutkittavat toivat esiin uutta, aiemmin tuntematonta tietoa. Tutkimusprosessissa on siis kyse tutkittavien elämismaailmaan sukeltamisesta ja heidän tilanteensa ymmärtämisestä.

Kuvassa 1 havainnollistetaan ymmärryksen lisääntymien vaiheita hermeneuttisen kehän avulla. Tutkimusprosessin ensimmäisessä vaiheessa tavoitteena oli muodostaa omiin kokemuksiin pohjautuva esiymmärrys tutkittavasta ilmiöstä, nuorten harrasteliikunnasta. Kaikki kuvassa esiintyvät vaiheet käsitellään tarkemmin tulevissa luvuissa. Ensimmäistä vaihetta, esiymmärryksen muodostumista, kuvataan seuraavassa luvussa 3.3.

KUVA 1. Ymmärryksen lisääntymistä kuvaava hermeneuttinen kehä.

3.3 Tutkijan esiymmärrys

Tutkimusyhteistyön käynnistyessä sekä tutkittava alue että urheiluseura olivat ennestään tuntemattomia. En myöskään ole koskaan harrastanut jalkapalloa seuratasolla. Käsitykseni mukaan kohdetta tutkittaessa esiin tulevia faktoja pyritään kuitenkin ymmärtämään omien kokemusten kautta. Tutkijan oma esiymmärrys on siis läsnä kaikissa työn vaiheissa.

Tässä tutkimuksessa esiymmärryksen pohjana ovat henkilökohtaiset kokemukset urheiluseurassa toimimisesta. Olen pelannut ringetteä 16 vuoden ajan, joten urheiluseurassa toimiminen on tuttua. Pelaamisen lisäksi olen ollut kotiseurani hallituksen jäsen kahden vuoden ajan ja seuramme ringettejaoston puheenjohtajana kaudella 2014–2015. Olen päässyt tutustumaan seuran toimintaan paitsi pelaajana myös toimihenkilönä ja päätöksentekijänä. Toisaalta jääurheilun maailma poikkeaa osittain tutkimuskohteena olevan jalkapalloseuran toiminnasta. Tämän lisäksi tutkittavan seuran koko poikkeaa jäsenmäärältään merkittävästi kotiseurastani. Uskoisin, että seuratoimintaa pyörittävät aktiivit vaikuttavat omalla toiminnallaan seuran ilmapiiriin, tavoitteisiin ja päivittäiseen toimintaan kaikissa urheiluseuroissa. Jokainen urheiluseura on siis omanlaisensa kokonaisuus ja niiden keskinäinen vertailu on haastavaa.

Tieto tutkimuksen kohteena olevasta poikien harrastejalkapallojoukkueesta lisääntyi vähitellen. Tutkimusyhteistyön alkaessa en vielä tiennyt mihin tutkimukseni kohdistuisi. Kuitenkin alusta alkaen oli selvää, että omassa tutkielmassani keskittyisin laadulliseen tutkimukseen, jossa tuodaan vahvasti esiin seurassa toimivien omia kokemuksia. Yhteistyöseuran toiveena oli painottaa tutkimusta matalan kynnyksen liikunnan harrastamiseen. Tutustuttuani paremmin seuran toimintaan päätin valita tutkittavaksi kohteeksi yläkoulu- ja lukioikäiset nuoret ja heille suunnatun harrastetoiminnan. Tutkimusyhteistyön yhteyshenkilönä toimiva seura-aktiivi toimii harrastejoukkueen joukkueenjohtajana. Hänen ehdotuksestaan tutkimuskohteeksi valikoitui yläkoulu- ja lukioikäisten poikien harrastejoukkue. Joukkueenjohtajan tapaamisissa selvisi, että joukkue on ollut koossa vasta parin vuoden ajan. Pelaajien määrä on kasvanut jatkuvasti ja viime kesänä joukkueen harjoituksissa kävi lähes 30 eri pelaajaa. Mukana on myös useita maahanmuuttajataustaisia poikia. Harjoituskertoja on pari kertaa viikossa ohjatusti. Joukkueen kausimaksu pyritään pitämään mahdollisimman edullisina, jotta kaikki halukkaat voisivat osallistua toimintaan.

Seuratoimijoiden tapaamisten lisäksi toteutin harrastetoiminnan tilannetta kartoittaakseni useamman puhelinhaastattelun. Tutkimusta varten haastattelin Kymenlaakson liikunnan aluejärjestön yhteyshenkilöä, joka on ollut mukana tutkimusprojektissa. Tämän lisäksi haastattelin puhelimitse Palloliiton seuratoiminnan asiantuntijaa liiton aiemmista nuorten harrasteliikuntaan liittyvistä projekteista. Kolmas haastattelu kohdistui pääkaupunkiseudulla toimivaan urheiluseuraan, joka toteuttaa alueen nuorille harrasteliikuntatapahtumia. Kaikkien näiden haastattelujen tavoitteena oli lisätä ymmärrystäni ja luoda yleiskuva harrasteliikunnan tilanteesta jalkapallossa ennen syvempää paneutumista tutkimuskohteeseen.

Näihin tietoihin perustuen aloitin tutkimukseni tekemisen. Olen harrastanut urheilua koko ikäni ohjatusti ja kilpailullisiin tavoitteisiin perustuen. Pelaan edelleen aktiivisesti ringetteä valtakunnallisella kilpatasolla. Harrasteliikunnan maailma, johon tämän työn kautta pääsin tutustumaan, on myös minulle tutkijana jotakin uutta ja tuntematonta. En ole koskaan lopettanut harrastamista ja harrastan lajia, jossa kausimaksut ja harrastamisen kustannukset ovat korkeat. Haastatteluissa käsitellyt teemat kiinnostivat minua suuresti, koska sain tietoa asioista, joista itselläni oli hyvin poikkeavaa kokemusta tutkittaviin verrattuna.

3.4 Tapaustutkimus

Tapaustutkimukselle on vaikeaa antaa yleispätevää määritelmää, koska tutkimusotetta käytetään useilla eri tieteenaloilla ja tutkittavat tapaukset ovat yksilöllisiä (Eriksson & Koistinen 2005, 4). Tapauksella (*case*) tarkoitetaan tutkimuksen kohdetta, tutkimusobjektia (Laitinen 1998, 33). Tapaustutkimus on empiiristä tutkimusta, jonka avulla voidaan kuvata nykyaikaisia tosielämän ilmiötä. Raja ilmiön ja tutkimuksen viitekehyksen välillä ei välttämättä ole selkeä ja tutkimusaineistona käytetään useita eri lähteitä. (Yin 1989, 23.) Tapaustutkimuksen tiedonkeruumenetelmiä ovat muun muassa avoimet haastattelut, havainnointi ja tutkimusaiheeseen liittyvien dokumenttien kerääminen ja analysointi (Eriksson & Koistinen 2005, 3). Näiden menetelmien avulla tarkastellaan jotakin tiettyä ilmiötä tai tapahtumien kulkua. Tapaustutkimukselle ominaista on tutkimuskohteesta tuotettava yksityiskohtainen ja syvälinen tieto. Tutkittavasta ilmiöstä ei pyritä luomaan yleistettävyyksiä, vaan kuvaus ymmärryksen kohteena olevasta tapauksesta. (Jyu.fi 2014c.)

Tapaustutkimuksen menetelmiä käyttämällä voidaan vastata erityisesti kysymyksiin *miksi ja miten*. (Laine ym. 2007, 10). Tapaustutkimus on sopiva tutkimusmenetelmä myös silloin, kun tutkittavasta aiheesta on vähäinen määrä aiempaa empiiristä tutkimustietoa, tutkija itse ei kontrolloi tapaukseen liittyviä tapahtumia ja kohde on elävän elämän ilmiö (Eriksson & Koistinen 2005, 5). Näitä edellä mainittuja kriteerejä noudattaen tämän tutkimuksen kohteena oleva nuorten harrastejalkapallojoukkue oli selkeästi sopiva tapaustutkimuksen kohde. Täysin vastaavaa tutkimusta nuorten urheiluseurassa toimimiseen liittyvistä kokemuksista ei ole tehty, joten aiempaa tutkimusmateriaalia oli käytössä melko vähän. Myös aiempi tieto tutkimuskohteesta oli hyvin vähäistä, joten tutkimuskohdetta tarkastellaan ulkopuolisin silmin. Lisäksi tutkimuksen kohteena on ajankohtainen ja keskustelua herättävä ilmiö, nuorten harrasteliikunta urheiluseurassa. Tapaustutkimuksen valitseminen tutkimusmenetelmäksi on siis kaikin puolin perusteltua.

Tapaustutkimuksessa tulee huomioida tutkittavaan tapaukseen läheisesti liittyvät toimijat ja toiminnot, eli tapauksen konteksti. Lyhyesti määriteltynä konteksti tekee tapauksesta ymmärrettävän. Esimerkiksi yksittäisen henkilön tutkimisessa on huomioitava perheen, kodin ja suvun konteksti. Konteksti ja tapaus muokkaavat toinen toisiaan. (Eriksson & Koistinen 2005, 7.) Ymmärrän kontekstisidonnaisuuden siten, että tapauksen tulkitseminen vaatii kohteen tarkastelun lisäksi myös ympäristön tarkkailua. Huomioitavia seikkoja ovat esimerkiksi se, millaisessa ympäristössä tutkittavani elävät ja minkälaisista asioista heidän arkielämänsä muodostuu. Yksittäisen haastattelukerran perusteella pystytään tekemään jonkinlaisia johtopäätöksiä. Syvällisempi tutustuminen esimerkiksi tutkittaviin pelaajiin olisi vaatinut useampia haastattelukertoja ja heidän arkipäivänsä havainnointia. Tämä ei kuitenkaan ollut tämän tutkimuksen puitteissa mahdollista. Tässä työssä kuvataan tutkittavia ja heidän elinympäristöään sen tiedon perusteella, mitä haastattelukerrat tarjosivat. Tämän lisäksi käytettävissä oli tietoa alueesta, jossa tutkittavat elävät. Tätä tietoa hyödynsin muodostaessani käsityksen tutkimuskohteesta.

3.5 Teemahaastattelu

Haastattelun avulla on mahdollista selvittää ihmisten ajatuksia ja mielipiteitä tutkimusaiheeseen liittyen. Verrattuna lomakehaastatteluun kasvotusten tehtävissä haastatteluissa on mahdollista esittää kysymykset tutkijan haluamassa järjestyksessä ja

samalla havainnoida vastaajan reaktioita esitettyihin kysymyksiin. Haastateltavat henkilöt on myös mahdollista itse valita heidän tietämyksensä perusteella. Toisaalta kasvotusten toteutettavat haastattelut ovat usein aikaa vieviä ja kalliita. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 72–74.) Tässä tutkielmassa haastattelut toteutettiin teemahaastattelun metodeja hyödyntämällä. Teemahaastattelu on yleensä puolistrukturoitu, lomakehaastattelun ja strukturoimattoman haastattelun välimuoto. Tyypillistä on, että kaikkia haastattelussa esiin nostettavia näkökulmia ei ole määrätty ennalta. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 47.) Oleellisin osa haastatteluja ovat tutkijan etukäteen määrittelemät, tutkimuksen kannalta merkittävät teemat, joita käsitellen haastattelu etenee. Nämä teemat pohjautuvat aiheesta ennalta tiedettyyn eli tutkimuksen viitekehykseen, mutta haastateltavan omille kokemuksille on myös mahdollista antaa tilaa haastattelun aikana. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75.) Teema-alueet ovat siis samat kaikille haastateltaville, mutta kysymysten asettelu ja järjestys on tutkijalle vapaa (Hirsjärvi & Hurme 2000, 48).

Tässä työssä haastattelurunko jakautui kolmeen pääteemaan. Haastattelun alku keskittyi haastateltavan taustoihin ja kokemuksiin yleisesti jalkapallon harrastamisen parissa. Tässä ensimmäisessä pääteemassa esitettiin myös muutamia kysymyksiä jalkapalloharrastuksen lopettamiseen liittyen. Toisena pääteemana oli tutkimuksen kannalta keskeinen aihe, jalkapallon harrastetoiminta. Haastateltavilta selvitettiin paitsi omaa tai lapsen suhdetta harrastejalkapalloon, myös käsityksiä tutkittavan alueen tilanteesta sekä kehitysehdotuksia tulevaisuuden toimintaan liittyen. Kolmantena pääteemana olivat jalkapalloharrastukseen liittyvät kustannukset. Tässä osiossa selvitettiin, paljonko jalkapallon harrastaminen maksoi harrastamisen eri aikoina ja olivatko maksut joskus vaikuttaneet harrastamispäätökseen. Haastateltavilta kysyttiin myös mahdollisia keinoja ehkäistä harrastusmaksujen kasvua. Näistä kolmesta edellä esitetystä pääteemasta muodostuu tutkimuksen ydin. Teemahaastattelun runko oli hieman erilainen riippuen siitä haastateltiinko pelaajia, heidän vanhempiaan vai joukkueen valmentajaa. Pelaajan haastatteluja varten laadittu teemahaastattelurunko on nähtävissä liitteessä 1.

Teemahaastattelun ja avoimen haastattelun kysymyksenasettelussa on Tuomen ja Sarajärven (2009, 77) mukaan tietynlainen ero. Teemahaastattelussa haastateltavien oletetaan ymmärtävän keskustelun aiheena olevan teeman juuri kysymyksessä esitetyllä tavalla. Avoin haastattelu taas jättää enemmän tilaa vastaajan omalle tulkinnalle siitä, miten hän ymmärtää kysymyksen (Tuomi & Sarajärvi 2009, 77). Tässä tutkielmassa esiolettamuksena on, että haastateltavat tunsivat joukkueen toiminnan eikä heitä pyydetty määrittelemään esimerkiksi

harrastetoiminnan käsitettä. Kysymyksen esittämisessä annettiin vapaus haastateltavan omaan tulkintaan, joka viittaisi menetelmänä enemmän avoimeen haastatteluun. Toisaalta haastattelut noudattelevat muutoin melko tarkasti teemahaastattelun periaatteita. Tiukan rajan vetäminen haastattelumetodin määrittelyssä ei ole tässä tapauksessa tarpeellista. Haastattelut perustuvat teemahaastattelun käytäntöihin, mutta mahdollistavat kysymysten laajemman tulkitsemisen, jolloin käsitykseni mukaan saadaan aidosti omakohtaisempia vastauksia.

3.5.1 Tutkimuksen haastateltavat

Tutkimuksen tavoitteiksi määriteltiin alusta alkaen matalan kynnyksen jalkapallotoiminnan tutkiminen. Seuran yhdyshenkilöiden ja seuran palkallisten työntekijöiden tapaamisten sekä lyhyiden, tutkimuskohteeseen tutustuttavien haastattelujen kautta tutkimuskohteeksi valikoitui pääasiassa yläkoulu- ja lukioikäisistä pojista koostuva jalkapallon harrastejoukkue. Harrastejoukkueen yhdyshenkilönä toimi koko tutkimusprosessin ajan joukkueenjohtaja. Hänen kauttaan oli mahdollista saada lisätietoa joukkueesta sekä pelaajien ja heidän vanhempiansa yhteystietoja. Yhteydenotto mahdollisiin haastateltaviin tapahtui sähköpostitse. Kysely halukkuudesta osallistua tutkimusprojektiin lähetettiin yleisenä jakeluna kaikille joukkueen pelaajille sekä pelaajien joukkueenjohtajalle ilmoittamille yhteyshenkilöille, jotka nimilistan perusteella olivat useimmiten pelaajien äitejä. Tutkittavien kartoittaminen aloitettiin elokuussa 2014.

Tässä tutkielmassa haastateltavien nimet muutettiin anonymiteetin säilyttämiseksi. Kaikki tutkimusta varten haastatellut pelaajat ovat iältään 16-vuotiaita eli syntyneet vuonna 1998 ja valmistuneet keväällä 2014 peruskoulusta. Tässä työssä pelaajat kulkevat nimillä Arttu, Onni ja Iikka. Vanhempiin viitataan heidän lapsensa nimellä: ”Artun äiti”, ”Onnin äiti” ja niin edelleen. Valmentajasta ja joukkueenjohtajasta ei käytetä heidän oikeita nimiään. Kaikki haastatteluihin osallistuneet vanhemmat olivat äitejä. Tämä ei ollut etukäteen tehty rajaus, vaan tutkimushenkilöitä etsittäessä äidit näyttivät olleenisiä aktiivisempia ja halukkaampia osallistumaan. Itselleni työn rajauksessa tärkeintä oli jommankumman vanhemman osallistuminen ja huoltajan näkökulman esiin tuominen.

Tutkimusotos muodostui harkinnanvaraisesta näytteestä, sillä haastateltaviksi haluttiin nimenomaan tietyn joukkueen pelaajia, vanhempia ja toimihenkilöitä. Artun ja Onnin äidit

vastasivat sähköpostiini ja ilmoittivat itse halukkuutensa osallistua tutkimukseen yhdessä poikiensa kanssa. Iikka ja hänen äitinsä valikoituivat osaksi tutkimusta muiden haastateltavien ehdotuksen kautta. Joukkueen valmentajaa lähestyttiin ensin sähköpostitse ja myöhemmin puhelimitse. Kaikkien seitsemän haastateltavan teemahaastattelu perustui samantyyppiseen kysymysrunkoon. Kysymyksenasettelu vaihteli hieman riippuen siitä, haluttiinko vastaukset pelaajan, vanhemman vai valmentajan näkökulmasta. Teemahaastatteluiden lisäksi tutkimusprojektin aikana haastateltiin joukkueenjohtajaa useampaan otteeseen hänen toimiessaan hankkeen toisena yhdyshenkilönä.

Harrastuskustannusten selvittämistä varten vanhemmille lähetettiin sähköpostitse ennen haastatteluja lomake (liite 2), jossa pyydettiin arvioimaan yhden kauden maksujen kokonaissumma. Tämän lisäksi vanhempia pyydettiin arvioimaan eri kustannustekijöihin kuten seuran jäsenmaksuun, kuukausimaksuihin ja varusteisiin kauden aikana kuluvia summia. Vanhempien vastauksia ja lomakkeiden sisältöä käsitellään tarkemmin luvussa 6, jossa tarkastellaan harrastamisen kustannuksia.

3.5.2 Haastatteluaineiston käsittely

Kaikki haastattelumateriaali litteroitiin kokonaan ja sanatarkasti, koska haastateltavien oma ääni ja mielipiteet haluttiin säilyttää mahdollisimman aitoina. Litterointi tehtiin välittömästi haastattelujen jälkeen. Haastattelut ajoittuivat reilun kuukauden mittaiselle ajanjaksolle, joten haastatteluja, litterointia ja analysointia toteutettiin osittain päällekkäin. Kaikki materiaali pyrittiin saamaan kirjoitettuun muotoon mahdollisimman nopeasti haastattelujen jälkeen. Litteroitua aineistoa kertyi seitsemästä teemahaastattelusta noin 80 sivua. Haastattelujen kesto vaihteli lyhyimmän haastattelun kestäessä noin 20 minuuttia ja pisimmän yhden tunnin. Syy haastattelutilanteen keston vaihteluun oli luonnollinen. Osa nuorista pelaajista vastaili lyhyesti ja vähäsanaisesti, kun taas esimerkiksi kaikkien vanhempien kanssa haastattelutilanne oli huomattavan paljon keskustelevämpi eikä noudattanut niin tarkasti etukäteen laadittua teemahaastattelurunkoa. Jokaisen haastattelun päätteeksi kirjattiin ylös haastattelusta esiin nousseita tunteita ja havaintoja. Nämä olivat itselleni arvokasta tietoa ja auttoivat arvioimaan haastattelutilanteen onnistumista.

Litteroinnin jälkeen aineistosta etsittiin ja eroteltiin tutkimuskysymyksiä ja haastatteluteemoja noudattaen aineiston olennaisimmat ja kiinnostavimmat asiat. Tästä menetelmästä käytetään nimitystä *teemoittelu*. Aineistoa pilkkotaan pienempiin osiin, mutta esimerkiksi tiettyjen, teemaan liittyvien sanojen esiintymisen lukumäärän osoittaminen ei ole tarpeellista laadullisen tutkimuksen periaatteita noudatettaessa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93.) Samaan kategoriaan tai teemaan liittyvät sisällöt kootaan samaan luokkaan ja nimetään sisältöä kuvaavasti (Emt. 2009, 101). Teemahaastattelurunko muodostui kolmesta osasta, mutta aineistoa läpikäydessä siitä erottuivat selkeästi seuraavat viisi teemaa:

- 1. Myönteiset kokemukset ja tyytyväisyys jalkapallon harrastamiseen urheiluseurassa*
- 2. Kielteiset kokemukset ja tyytymättömyys jalkapallon harrastamiseen urheiluseurassa*
- 3. Jalkapallon harrastamisen lopettamiseen liittyvät tekijät*
- 4. Jalkapallon harrastamisen kustannukset: paljonko harrastaminen maksaa, mistä maksut muodostuvat, vaikuttavatko maksut jalkapallon harrastamiseen*
- 5. Tulevaisuuden toiveet ja kehitysehdotukset*

Aineisto käytiin läpi Microsoft Word -tiedostoissa ja jokaiselle viidelle teemalle osoitettiin värikoodi, joita hyödyntäen aineisto käytiin läpi useampaan kertaan. Haastatteluaineiston koodaamisen jälkeen jokaisen värikoodin eli teeman sisällöt koottiin yhteen. Tämän jälkeen aloin selvittää mihin kysymyksiin haastatteluaineisto kunkin teeman sisällä vastaa. Näistä kysymyksistä ja vastauksista alkoi hahmottua pääteemoihin perustuvien lukujen tarkempi sisältö.

Tutkimusaineiston analysoinnissa on yhdistelty sekä teoriaohjaavan että aineistolähtöisen analyysin menetelmiä. Aineistolähtöisessä analyysissä tavoitteena on luoda aineiston perusteella teoreettinen kokonaisuus, jolloin ymmärrys muodostuu pelkästään tutkijan keräämän aineiston sisällöstä. Teoriaohjaavassa analyysissä hyödynnetään myös aikaisempaa tietoa ja teorioita, mutta vain aineiston käsittelyä ohjaavasti. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95–97.) Tässä tutkielmassa aineiston analyysia ei ole ohjannut mikään yksittäinen teoria, mutta aiempi tutkimustieto liittyen esimerkiksi nuorten harrasteliikunnan kehittämiseen, liikuntaharrastuksen lopettamiseen sekä harrastamisen kustannuksiin on ollut apuna ohjaamassa sisällön käsittelemistä. Tällöin ei voida puhua täysin aineistolähtöisestä analyysistä.

Tutkijana en noudattele tiukasti esimerkiksi aiempien harrasteliikunnan tutkimusten analysointitapaa. Tuomi ja Sarajärvi (2009, 166) korostavat, että tarkan menetelmän

nimeämisen sijaan on tärkeämpää laatia perusteellinen kuvaus siitä miten tutkija on käsitellyt aineistoaan. Tässä työssä analyysia ohjaavat itse haastattelurunkoa varten määrittelemäni teemat, joita aluksi oli kolme, mutta jotka aineistoa läpi käydessä laajenivat viiteen. En missään vaiheessa kiistä omien ennakkotietojeni sekä seuratoimintaan liittyvien kokemusteni vaikutusta aineiston keruuseen ja käsittelyyn.

Aiemmin esitellyt viisi teemaa muodostavat tutkielmani rakenteen. Jokaisessa pääluvussa yhdistellään haastatteluaineistoa sekä teemaan liittyvää lähdeaineistoa. Tavoitteena on luoda vuoropuhelua kerätyn aineiston ja aiemmin tuotetun tutkimustiedon välille. Lisäksi lukuja täydentävät oma pohdinta ja analyysi teeman aihepiiriin liittyen. Haastateltavien näkemyksiä korostetaan kaikissa luvuissa sitaattien avulla. Lainauksista on poistettu joitakin täytesanoja luettavuuden helpottamiseksi. Sitaattien käyttö läpi tutkimuksen tuo kuuluviin nuorten pelaajien, heidän vanhempiansa sekä joukkueen toimintaan osallistuvien valmentajan ja joukkueenjohtajan omat kokemukset ja äänen.

3.6 Luotettavuus laadullisessa tutkimuksessa

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioidessa tutkittavan kohteen valinta tulee perustella. Tutkijan on myös tarjottava lukijalle riittävän kattava tieto siitä, miten tutkimusaineisto on kerätty ja millä analyysin keinoilla kerättyä aineistoa on käsitelty. Laadullisessa tutkimuksessa tulee tämän lisäksi käsitellä tutkijan suhdetta tutkimuksen kohteeseen ja pohtia tämän suhteen puolueettomuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 136, 140–141.)

Työn laatua ja luotettavuutta edistää etukäteen huolellisesti suunniteltu haastattelurunko. Haastatteluaineiston analyysin apuvälineenä voidaan käyttää haastattelupäiväkirjaa, johon tutkija esimerkiksi kirjaa ylös haastattelujen onnistumisia ja vaikeuksia sekä haastattelun jälkeisiä tunnelmia. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 188.) Tätä menetelmää hyödynnettiin teemahaastattelujen yhteydessä. Jokaisen haastattelukerran jälkeen kirjasin omat tunnelmani sekä onnistumiset ja kehitysideoit lyhyesti ylös. Kirjaaminen auttoi hahmottamaan paitsi omaa onnistumista, myös haastateltavien havaintojen käsittelyä aineistoa litteroitaessa.

Reliabiliteetin ja validiteetin käsitteet liittyvät olennaisesti määrällisen tutkimuksen luotettavuuden arviointiin. Laadullisessa tutkimuksessa näiden käsitteiden käyttö ei ole yhtä

lailla itsestään selvää. On jopa esitetty, että käsitteet tulisi hylätä laadullisen tutkimuksen arvioinnissa kokonaan (ks. Tuomi & Sarajärvi 2009, 137). Aineiston reliabelius toteutuu, jos kahdella tutkimuskerralla samasta kohteesta päädytään samaan tulokseen tai kaksi arvioijaa päätyy samaan lopputulokseen (Hirsjärvi & Hurme 2001, 186). Kyse on tutkimustuloksen toistettavuudesta (Tuomi & Sarajärvi 2009, 136). Laadullisessa tutkimuksessa reliabiliteetti liittyy ehkä olennaisimmin aineiston laatuun. Reliabiliteettiin liittyviä tekijöitä ovat tutkijan toimintaan liittyvät valinnat, kuten esimerkiksi litteroinnin oikeellisuus ja se, onko tutkija käsitellyt aineistoa tasapuolisesti. Validiteetin toteutuessa tutkimuksessa on tutkittu niitä asioita, joita alun perin on luvattu. Tutkimuksessa käytettävien käsitteiden tulisi liittyä tutkittavaan ilmiöön ja käsitteen määrittelyn vastata tutkittavien ymmärrystä tutkimusaiheesta. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 187, 189.)

Alaluvussa 3.5 esiteltiin tarkemmin tutkimuksen aineistonkeruun toteutus ja tutkimukseen osallistuneet henkilöt. Nämä tekijät ovat yhteydessä tutkimuksen luotettavuuteen ja lisäävät sekä tutkijan että lukijan ymmärrystä tutkimusaiheesta. Tutkimuksen etenemisen huolellinen kuvaus luo pohjan sen vakuuttavuudelle. Tutkimuksen luotettavuutta analysoidaan tarkemmin tutkielman pohdintaosiossa.

4 KOKEMUKSIA URHEILUSEURATOIMINNASTA

Ensimmäiseksi käsitellään urheiluseurojen nykytilannetta sekä jalkapallon suosiota lasten ja nuorten vapaa-ajan harrastuksena. Toiseksi tarkastellaan liikunnan harrastamisen merkitystä nuorille ja kolmanneksi tutustutaan haastateltujen näkemyksiin urheiluseuran tarjoaman harrastetoiminnan hyvistä puolista.

4.1 Seuratoiminnan nykytilanne

Suomen ensimmäiset urheiluun keskittyneet seurat perustettiin 1800-luvun lopulla. Sotien välisenä aikana urheiluseurojen määrä lisääntyi vähitellen. Taloudellinen nousukausi 1970-luvulta lähtien kiihdytti seurojen määrän kasvua ja erityisen paljon urheiluseuroja perustettiin 1980-luvun aikana. (Koski 2000, 27–28.) Seurojen määrän kasvu liittyy 1980-luvulla käynnistyneeseen eriytyneen liikuntakulttuurin aikakauteen. Eriytyneen seuratoiminnan kaudella liikunnan kaupallisuus lisääntyy ja lajikirjo monipuolistuu. Aikakaudelle ominaista on myös seurojen erikoistuminen esimerkiksi huippu-urheilua painottaviin tai kasvatuksellisiin seuroihin. (Itkonen 1996, 228, 417). Lisäksi seurojen lukumäärää kasvatti 1980-luvulla vilkkaasti perustetut yhden lajin urheiluseurat (Koski 2000, 82).

Viimeaikaisessa julkisessa keskustelussa urheiluseurojen määräksi on arvioitu 9 000 seuraa ja arviolta noin miljoona suomalaista osallistuu vuosittain urheiluseuran toimintaan (Mäenpää & Korkatti 2012, 10). Seurat ovat lasten ja nuorten merkittävin liikuttaja, sillä arviolta 43 prosenttia 3-18-vuotiaista harrastaa liikuntaa organisoidusti urheiluseurassa (Liikuntagallup 2009–2010a, 13). Liikuntagallupin perusteella seuratoiminta on kasvattanut suosiotaan. Vuoden 1997–1998 gallupissa seuratoimintaan osallistuvien lasten ja nuorten määrä oli noin 376 000, kun vuoden 2009–2010 selvityksessä harrastajia oli jo arviolta 424 000. (Emt. 2009–2010a, 13.)

Urheiluseura on siis perustellusti merkittävin lasten ja nuorten liikuntaa tarjoava harrastusympäristö. On selvää, että urheiluseurojen merkitys suomalaiselle liikuntakulttuurille on suuri. Liikuntagallupin tuloksien luotettavuutta erityisesti lasten osalta voi kyseenalaistaa, mutta gallupin tulokset osoittavat selkeästi urheiluseurojen merkityksen suomalaiselle liikuntakulttuurille. Perinteinen urheiluseurakulttuuri on Salasuota ja Koskea (2010) lainaten

muutosten edessä. Vaikka seurassa liikkuvien lasten ja nuorten määrä on ollut kasvussa viime vuosina, on entistä selvemmin havaittavissa polarisaatio aktiivisesti seurassa harrastaviin ja sitoutumattomiin. Liikunta kilpailee nykypäivänä monen muun vapaa-ajanviettotavan kanssa liikunnan ollessa vain yksi vaihtoehto lukuisten muiden vapaa-ajan aktiviteettien joukossa. (Salasuo & Koski 2010.)

Jalkapallo on ylivoimaisesti suosituin urheiluseurassa harrastettava liikuntamuoto. Vuoden 2009–2010 liikuntagallupin mukaan jalkapallon 3–18-vuotiaita harrastajia oli Suomessa 104 000. Lajin suosiosta kertoo myös liikuntagallupin kysely lajeista, joita lapset ja nuoret halusivat harrastaa. Jalkapallo sijoittui ensimmäiseksi niiden lajien joukossa, joita lapset ja nuoret olivat kyselyn mukaan halukkaimpia harrastamaan. (Liikuntagallup 2009–2010a, 17, 25.) Palloliiton rekisteröityjen pelaajien listaus vuodelta 2013 antaa ajankohtaisempaa tietoa jalkapallon harrastajamääristä. Pelipassin lunastaneita, alle 18-vuotiaita lapsia ja nuoria oli 91 550 vuonna 2013. (Palloliitto 2014.) Myös vuoden 2013 vapaa-aikatutkimus osoittaa jalkapallon suosion erityisesti 7–9 sekä 10–12-vuotiaiden lasten parissa. Laji on suosituin harrastus kyselyn nuorimmassa, 7-9-vuotiaiden ikäluokassa ja kolmanneksi suosituin 10–14-vuotiaiden liikuntaharrastus pyöräilyn ja kävelyn jälkeen. Sen sijaan 15–18-vuotiaiden keskuudessa jalkapallon harrastajia on enää kuusi prosenttia vastaajista lajin pudotessa seitsemänneksi suosituimmaksi liikuntaharrastukseksi nuorten joukossa. Jalkapallon edelle ajavat muun muassa kuntosaliharjoittelu, lenkkeily ja pyöräily. Joukkuelajeista salibandy on tämän aineiston mukaan jalkapalloa suositumpaa. (Myllyniemi & Berg 2013, 69.) Vapaa-aikatutkimuksen aineisto osoittaa murrosikäisten urheiluseuratoimintaan osallistuvien parissa tapahtuvan muutoksen.

4.2 Liikunnan harrastamisen merkitykset

Koski ja Tähtinen (2005) ovat tutkineet liikunnan merkitystä *merkityssäikeiden* käsitteen avulla. Liikuntaharrastuksen merkittävyyden kokemiseen liittyy useita eri tekijöitä eli säikeitä, jotka muodostavat harrastuksen *merkitysvyyhdin*. Urheiluseurassa aktiivisesti toimivat nuoret löysivät useampia liikunnan merkityssäikeitä kuin omatoimisesti vähän liikkuvat. Liikunnan tärkeimpiä merkityksiä ovat sekä tytöillä että pojilla yhdessäolo, parempi kunto, ilo sekä liikunnan terveellisyys. (Koski & Tähtinen 2005.) Vapaa-aikatutkimus vuodelta 2013 osoittaa samankaltaisia tuloksia: kolme tärkeintä liikuntamotiivia 10–29-vuotiailla ovat terveys,

kunnossa pysyminen ja liikunnan ilo (Myllyniemi & Berg 2013, 73). Harrastejoukkueessa pelaaville nuorille jalkapallon merkitys ja harrastuksen tärkeys ilmenee seuraavista sitaateista:

”Se on ainaki täs harrastukses tosi kivaa, et näkee kavereit ja tällee saa tota vähä niinku rentoutuu tavallaan sit koulupäivän jälkeen.” Arttu

”Nii unohtuu ehkä jotkut kouluasiat?” Haastattelija

”Nii, sit ku saa onnistumisen tunteet sit joskus peleis tai harkois ja saa niinku - on niinku hauskaa, tavallaan. Ja sit ku vaikka voittaa. Meilläkää nyt niin paljo niit voittoit ei oo tullu.” Arttu

”Pelaaminen, kaverit.” Onni

”Kaikki tulee itestään. Ei tarvi ajatella mitään, saa pelaa joukkueen kaa ja käyttää omaa älyä.” Iikka

Artun vastauksesta käy ilmi, että hauskuus on yksi jalkapalloharrastuksen parhaista puolista. Ilo, rentoutuminen ja hauskanpito nousevat merkittävimiksi harrastamisen tekijöiksi myös Nuori Urheilija -tutkimuksen joukkuelajien selvityksessä, jossa vastaajista yli 80 prosenttia kokee nämä tekijät joko tärkeäksi tai erittäin tärkeäksi (Aarresola & Konttinen 2012, 34). 15-vuotiaiden poikien kyselyssä tärkeimpiä liikunnan harrastamisen syitä ovat hauskanpito, hyvä kunto ja kavereiden tapaaminen (Aira ym. 2013, 22). Yläkouluikäisten nuorten haastatteluissa hyvän harrastuksen ominaispiirteiksi mainittiin muun muassa hauskuus, kiinnostavuus, uuden oppiminen, kaverit ja onnistumisen kokemukset. Harrastuksen parissa on myös mahdollista unohtaa kouluasiat. Liikuntaharrastuksen lisäksi tutkimuksessa selvitettiin muutakin vapaa-ajan harrastuneisuutta. (Laine 2004, 4, 9, 21–22.)

Useampi edellä mainituista hyvän harrastuksen ominaispiirteistä, kuten hauskuus, kaverit ja onnistumiset mainittiin myös tämän tutkielman haastatteluissa. Maininta oman älyn käyttämisestä liittyy uuden oppimiseen. Myös harrasteliikunnan puolella täytyy tarjota riittävästi kehittymisen mahdollisuuksia ja uusia haasteita, jotta tekeminen säilyy nuoria motivoivana. Jalkapallon parissa tavataan kavereita ja rentoudutaan. Kaikki haastatellut pelaajat nostivat esiin sosiaaliset syyt eli kaverit tai joukkueen kanssa pelaamisen. Kavereiden merkityksestä lasten ja nuorten liikunnan harrastamiselle tarvitaan tulevaisuudessa lisää tutkimustietoa (Lasten ja nuorten liikunta 2014, 19).

Arttu vaikuttaisi vastauksensa perusteella arvostavan paitsi omia onnistumisen kokemuksiaan, myös voittamisena ilmenevää koko joukkueen onnistumista. Vastauksesta on pääteltävissä voittamisen merkitys ja se, kuinka onnistuminen tuntuu erityisen mukavalta, koska voittoja ei ole tullut montaa kauden aikana.

Vanhempien näkemyksien mukaan jalkapalloharrastuksen parhaita puolia ovat yhtä lailla pelaajien mainitsevat kaverit ja porukassa toimiminen:

”Mie sanon, että futikses [parasta] on kyl se porukka. Ja sitte se, että tiimis toimitaan, niin se on parasta.” Artun äiti

”Just sitä taustaa vasten, et se [Onni] ei oo kauheen nopee ystäväystymään eikä mitään nii se on kuitenkin siinä, et sil on sosiaalinen ryhmä jossa se toimii ja jossa se on sanonut et sillä on oma paikkansa.” Onnin äiti

”Ehdottomasti se, että on hyvä harrastus. Et on mielekästä tekemistä. --- Et kun harrastaa jalista, on joku muu intohimon kohde niin se vie pois siitä konehommasta. Mitäs muuta hyvää.. Siis ylipäänsä liikunnan harrastaminen on hyvää, harrasti sit mitä liikuntaa tahansa. Sit toki ajattelee tollaselle murrosikäiselle, teini-ikäiselle pojalle, että sillä ois mielekäs tekeminen joka on hyvä ja terveellinen tekeminen” Iikan äiti

Merkittävää on, että kaikista haastateltavista vain yksi äiti korosti liikunnan terveellisyyttä mainitsemalla liikunnan harrastamisen olevan nuorelle hyväksi ja jalkapalloharrastuksen pitävän nuoren tietokoneen käytön kurissa. Nuori Urheilija -tutkimuksessa terveydestä ja hyvinvoinnista huolehtimisen koki tärkeäksi tai erittäin tärkeäksi 82 prosenttia vastaajista (Aarresola & Konttinen 2012, 34). Nuorten vapaa-aikatutkimuksessa halu pysyä terveenä ja hyvässä kunnossa olivat tärkeimmät liikunnan harrastamisen syyt (Myllyniemi & Berg 2013, 73).

Haastatelluista pelaajista kukaan ei nostanut haastattelun aikana esiin terveydellisiä syitä ja liikunnan tuomia mahdollisia terveyshyötyjä. Ainoa terveyttä koskettanut aihepiiri oli keskustelu loukkaantumisesta. Voi siis olla, etteivät terveyteen liittyvät seikat nousseet haastatteluissa esiin, koska niitä ei korostettu ja tuotu esiin valmiiden vaihtoehtojen avulla kuten esimerkiksi Nuori Urheilija- ja Vapaa-aikatutkimuksissa. Voisi olettaa, että terveydelliset syyt valitaan valmiista vaihtoehdoista, koska nuoret ovat tietoisia liikunnan positiivisista vaikutuksista terveydelle. Myllyniemi ja Berg (2013, 74) toteavat, että terveystieteiden näkökulma korostuu vasta kyselyn vanhimmassa ikäluokassa, joka Vapaa-

aikatutkimuksessa ulottuu aina 29-vuotiaisiin saakka. Nuoren miehen elämässä terveys ei välttämättä ole valintojen motiiveista merkittävin (ks. esim. Kauravaara 2013, 218). Liikunnan harrastamisen myönteiset vaikutukset terveydelle näyttäisivätkin korostuvan enemmän tyttöjen kuin poikien vastauksissa nuorten liikunnan merkityksiä selvitetessä (Koski & Tähtinen 2005).

4.3 Harrastejoukkueessa pelaamisen hyviä puolia

Iikan ja Artun näkemykset harrastejoukkueessa pelaamisen parhaista puolista olivat seuraavanlaiset:

”Kivaa pelata, kun kaikki ei pelaa niin tosissaan. Sit se on, kikkaillaan ja tehdään kaikkea tällasta. Voi viettää aikaa kavereiden kanssa samalla, kun käy treeneissä yhdessä.” Iikka

”No, ehkä se et saa kuitenki vielä pelata jalkapalloa ja tääl on hyviä kavereit - mun paras kaveriki pelaa. En mä tiää, saa vaa pelata jalkapalloa hyvässä seurassa ja sen verran ku haluaa.” Arttu

Artun kommentti kiteyttää harrastejoukkueiden tarpeellisuuden ja esittää tärkeän perustelun joukkueiden olemassaololle. Tärkeäksi koettua jalkapalloharrastusta on yhä mahdollista jatkaa, vaikka harjoittelu ei ole enää yhtä totista ja tavoitteellista kuin kilpajoukkueessa. Joukkuekavereilla on suuri merkitys pelaamisen mielekkyyden kannalta. Tämän lisäksi harrastaminen on vapaata ja osallistumisen taso on nuoren osittain itse määriteltävissä. Kysyttäessä mistä syistä Arttu on mukana harrastejoukkueen toiminnassa, hän vastasi seuraavasti:

”Koska täällä on vaa kahet harkat viikos, se on sillee et ei oo liikaa --- Sit tääl on mun mielest tosi hyvä henki näitten kaa vaikka täällä onkin tosi paljon ketä ei tunne ja tälle, et on niit maahanmuuttajia pelaamassa mitkä ei pakosti pysty nii hyvin keskustelemaan, mut aika hyvin kuitenkin pystyy... Ja sit valmentaja on hyvä ja kaverit on, pelikaverit on tosi kivoi. Sit on kuitenkin, pelataan sarjas nii saa pelatakin ihan paljon.” Arttu

Artun kommentista ilmenee useita harrastuksen parissa viihtymisen kannalta merkittäviä asioita. Harjoitusmäärä on hänen mielestään sopiva ja sarjaottelut motivoivat harjoittelemaan. Monikulttuurisuus näkyy joukkueessa maahanmuuttajataustaisien pelaajien kautta. Arttu

vaikuttaisi suhtautuvan hyvin positiivisesti joukkueen monikulttuuriseen ilmapiiriin eikä koe kommunikoinnin tuottavan suurempia ongelmia. Haastattelujen kautta ymmärsin, että joukkueessa on mukana useita maahanmuuttajataustaisia poikia, joista osa puhuu suomea vain auttavasti. Juuri tässä näkyy erinomaisen hyvin joukkueessa toteutettava matalan kynnyksen toiminta. Joukkueessa on mahdollista olla mukana taustoista ja kielitaidon tasosta huolimatta.

Onnin äidin kommentissa korostuivat yhtäläiset syyt pelaajien kanssa:

”No se varmaan se, et se ei oo niin kauheen tosissaan. Se on oikeesti harrastus. Semmonen olo mulla tulee. Musta seki on ihan positiivista, et siellä on ulkomaalaisia pelaajia, että pojat tutustuu erilaisiin ihmisiin.” Onnin äiti

”On oikeestaan niin tyytyväinen, että on toisenlaista toimintaa” Onnin äiti

Lainauksesta käy ilmi Onnin äidin tyytyväisyys siihen, että kilpaurheilun rinnalla on myös harrastejoukkueen tyyppinen tapa pelata jalkapalloa ja olla mukana seuratoiminnassa. Tyytyväisyys oman pojan harrastamiseen välittyi jokaisen vanhemman haastattelusta. Kaikki olivat selvästi iloisia siitä, että heidän lapsensa pelaavat yhä jalkapalloa. Vanhempien näkemykset seuran toiminnasta voivat vaikuttaa suuresti oman lapsen harrastamiseen. Vanhempien lapsilleen osoittamalla tuella on tutkitusti merkittävä vaikutus lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuuteen (Gustafson & Rhodes 2006; Silva ym. 2014). Erityisen selvästi vanhemmat vaikuttavat pienempien lasten aktiivisuuteen, mutta yhteys vanhempien tuen ja liikunta-aktiivisuuden välillä säilyy myös 13–18-vuotiailla nuorilla (Gustafson & Rhodes 2006). Varsinkin jalkapallon hetkeksi lopettaneen Iikan äidin kommentista ilmeni äidin suuri arvostus lapsensa harrastusta kohtaan:

”Oon jotenkin niin yksinomaan tyytyväinen siihen, et hän on alottanu sen [jalkapallon pelaamisen uudelleen]. Sanoinki ystävälle, et oli mitä tahansa nii joka tapauksessa vien Iikan ensin harkkoihin ja kaikki muu tulee sen jälkeen!” Iikan äiti

Sitaatista ilmenee äidin rooli 16-vuotiaan pojan harrastuksessa. Kyseessä on nuori, joka osaa jo toimia itsenäisesti, jolloin äidin tehtäväksi jää pääasiassa harjoitukseen kuljettaminen. Tämä on huomionarvoinen tekijä nuorten harrastetoimintaa tutkittaessa. Vanhemman rooli nuorten joukkueessa on erilainen kuin pienempien lasten harrastusten parissa. Vanhemmalta tarvitaan pääasiassa taloudellista tukea, kannustusta ja innostamista sekä kuljetusapua. Nuori itse osaa määrittää harrastuksensa mielekkyyden ja halukkuutensa osallistua harjoitukseen.

Valmentajan mukaan nuoret ovat mukana joukkueen toiminnassa muun muassa seuraavista syistä:

”No varmaan just sen takii, kun ei jaksaa ottaa vakavissaan. Täs saa rennommin olla. --- Tykkää olla kun on nii rento meininki. Ei oo niin vakavaa, jos hävitään. Mie en huuda niille, että jos ne häviää pelin jälkee mie sanon vaa siinä et ’unohdetaan tää peli ja keskitytään seuraavaan.’ Tää ei oo niin maailmanloppu vaikka hävitään.” Valmentaja

Valmentajan mainitsema harrastamisen rentous oli teema, joka herätti huomiota aineistoa läpikäydessä. Useampi haastateltavista ja erityisesti nuoret itse mainitsivat juurikin rentouden harrastejoukkueessa pelaamisen hyväksi puoleksi. Voisi päätellä, että monen nuoren elämässä toiminta ei saa olla liian aikatauluihin sidottua ja ylhäältä määriteltyä. 16-vuotias nuori on melko vapaa päättämään, minkälaiseen vapaa-ajan toimintaan haluaa osallistua. Suomalaiset nuoret näyttäisivät jakautuvan hyvin karkeasti kahtia niihin, jotka ovat valmiita pitkäaikaiseen sitoutumiseen sekä nuoriin, jotka haluavat osallistua harrastamiseen vain hetkellisesti (Salasuo & Koski 2010). Harrastetoiminnasta voidaankin tehdä entistä houkuttelevampaa korostamalla nimenomaan rentoa tekemistä ja nuorten oman valinnan vapautta.

5 LIIKUNTAHARRASTUKSEN LOPETTAMINEN

Tässä luvussa käsitellään harrastuksen lopettamiseen liittyviä tekijöitä hyödyntäen sekä pelaajien haastatteluja että aiempaa lopettamiseen liittyvää tutkimusaineistoa. Aluksi määritellään lyhyesti käsitteet drop out ja drop off. Tämän jälkeen pohditaan nuorten lopettamispäätöksen yleisyyttä ja tekijöitä, jotka vaikuttavat päätökseen jäädä pois ohjatusta harrastustoiminnasta. Sen jälkeen esitellään erilaisia keinoja ehkäistä nuorten ohjatun liikuntaharrastuksen lopettamista. Lopuksi tarkastellaan erityisesti tutkittavien haastatteluista esiin nousseita, kielteisiä seuratoimintaan liittyviä kokemuksia. Nämä kokemukset ovat yhteydessä pelaajien lopettamispäätökseen.

5.1 Harrastuksesta luopuminen

Harrastuksen lopettamisesta käytetään harrastustutkimuksissa ja myös arkikielessä käsitettä *drop out*. Urheiluharrastuksen lopettamisen merkitystä voidaan pohtia niin harrastajan, seuran, lajiliiton kuin urheilujärjestelmänkin osalta. Käsitteenä drop out viittaa ennen aikaiseen harrastuksen lopettamiseen ja pelistä putoamiseen. (Lämsä & Mäenpää 2002, 7, 9.) Keskimäärin joka kolmas seurassa liikuntaa harrastava suomalainen nuori lopettaa harrastuksensa 19 ikävuoteen mennessä. Kaikkein eniten liikuntaharrastuksen lopettavia nuoria on 15–19-vuotiaiden tyttöjen ikäluokassa. Kaikista 15–19-vuotiaana lopettaneista ainoastaan noin alle 10 prosenttia näyttäisi lisenssitietojen perusteella jatkavan ohjatusti jonkin muun lajin parissa. (Lehtonen 2012a, 18–19.) Valtaosa drop out -tutkimuksista ei kuitenkaan huomioi lasten ja nuorten omaehtoisten liikunnan harrastamisen mahdollisuutta. Urheiluseurassa harrastamisen lopetettuaan nuori ei automaattisesti luovu urheilun harrastamisesta kokonaan. On tärkeää selvittää johtuuko harrastuksen lopettaminen seurassa nuoren omista valinnoista vai suomalaisen urheilujärjestelmän toimimattomuudesta. (Lämsä 2008, 82.)

Muun muassa WHO:n laaja koululaistutkimus osoittaa, että murrosiässä nuorten päivittäinen fyysinen aktiivisuus ja liikunnan harrastaminen vähenee selkeästi. Tästä ilmiöstä käytetään nimitystä *drop off*. Aktiivisuuden vähenemisen on todettu olevan lievempää nuorilla, jotka ovat olleet mukana urheiluseuratoiminnassa. Drop off ilmenee murrosikäisten tyttöjen

joukossa poikia yleisemmin. (Aira ym. 2013, 5, 11, 13, 77.) Eurooppalaisessa vertailussa suomalaisnuorten liikunta-aktiivisuuden väheneminen murrosiässä on huomattavan suurta. Pudotus on jopa 55 prosenttia 11- ja 15-vuotiaiden suomalaispoikien kohdalla. Euroopan tasolla 36 maan vertailussa pudotus oli kaikista maista suurin. Tyttöillä drop off -lukemat ovat vieläkin suuremmat, sillä neljän vuoden välillä aktiivisuus putoaa 58 prosenttia. (Emt. 2013, 76–77.) Myös Kosken ja Tähtisen (2005, 6) tutkimus osoittaa erityisesti poikien liikunta-aktiivisuuden vähenevän merkittävästi 14 ikävuoden jälkeen. Lapsen tai nuoren päätös luopua liikuntaharrastuksesta ei tapahdu hetken mielijohteesta (Tiirikainen & Konu 2012, 42). Kilpatasolla tai useita vuosia harrastaneiden nuorten syyt liikuntaharrastuksen lopettamiseen poikkeavat vähemmän aikaa tai alemmalla kilpailullisella tasolla harrastaneiden nuorten lopettamisen syistä (Rottensteiner ym. 2013). Voisi olettaa, että pidemmän aikaa harrastaneilla kiinnittyminen lajiin ja urheiluseuraan on voimakkaampaa. Kilpatason urheilijalla liikunnan harrastaminen on osa päivittäistä arkea ja harrastamiseen sitovia merkityssäikeitä on paljon. Lopettamispäätöksen syntymiseen tarvitaan mahdollisesti useampia kielteisiä tekijöitä verrattuna vähemmän aikaa harrastaneisiin.

Jalkapallon suosio on junioreiden parissa ylivoimainen muihin joukkuelajeihin verrattuna, mutta jalkapallo on myös yksi eniten harrastajia menettävistä lajeista lasten ja nuorten varttuessa (Myllyniemi & Berg 2013, 68–69). Nuorten jalkapalloilijoiden haastatteluissa haastatteluajankohtaa edeltävän vuoden aikana lopettamista oli harkinnut lähes yksi kolmasosa. Harrastuspäätöksen lopettamiseen liittyvät ajatukset olivat yleisimpiä 15–16-vuotiaiden keskuudessa, joista lähes puolet oli pohtinut lopettavansa jalkapallon harrastamisen. Tästä huolimatta 93 prosenttia kaikista vastaajista uskoi harrastavansa urheilua myös kolmen vuoden kuluttua. (Tiirikainen 2012, 34.) Vuonna 2008 alle 19-vuotiaiden jalkapallon harrastajien keskimääräinen lopettamisprosentti vuosittain oli noin 27 prosenttia. Tämä on noin kaksi prosenttia kaikkien lajien keskiarvoa pienempi, kun mukana vertailussa oli 15 eri lajia. Pieni osa lopettaneista siirtyy jonkin toisen urheilulajin pariin. (Lehtonen 2012a, 18, 48–49.)

Myös tutkimukseen haastatelluista pelaajista kaikki kolme mainitsivat harkinneensa jalkapalloharrastuksen lopettamista. Pelaajista Iikka lopetti C-juniori-ikäisenä, mutta palasi parin vuoden tauon jälkeen takaisin jalkapallon pariin harrastejoukkueen pelaajana. Artun lopettamispuhdistukset liittyivät ajanjaksoon, jolloin siirryttiin pelaamaan alueen yhteiseen kilpajoukkueeseen. Onni taas oli harkinnut lopettamista edellisenä keväänä ennen kauden

alkamista. Seuraavassa alaluvussa käsitellään tarkemmin syitä siihen, mistä syistä urheiluseurassa liikkuva nuori harkitsee harrastamisen lopettamista.

5.1.1 Syitä harrastamisen lopettamiseen

Lopettamisen tai sen harkitsemisen syiksi Arttu esitti kilpajoukkueeseen siirtymisen lisäksi loukkaantumisen ja halun kokeilla jotakin toista lajia. Kilpajoukkueessa pelaamisen aikana mielessä kävi harrastuksen lopettaminen:

”Mä siirryin koripalloon niinku joskus kuukaudeks tai kahdeks, kun silloin mun loukkaantuminen oli silleen et en pystyny potkasta. -- Mut kyl mä sit takasi tonne jalkapalloon, se [koripallo] ei niin paljo innostanu. En oo oikee lopettanu ja kyl se on niinku sillon kilpajoukkueen aikaan sit tuli vähän mieleen se lopettaminenki, mut sit mä tajusin et on tällanen vaihtoehto, on tää nyt paljon parempi vaihtoehto ku lopettaa.” Arttu

Aiempien drop out -tutkimusten perusteella lopettamisen syyksi on mahdotonta antaa yhtä kattavaa selitystä. Yleisimpiä syitä urheiluharrastuksesta luopumiseen ovat muun muassa ajanpuute, kiinnostuksen väheneminen harrastusta kohtaan, siirtyminen muihin harrastuksiin, valmennuksen huono taso, liika kilpailullisuus, loukkaantumiset, liian vähäinen palaute tai hauskuuden puute (Lämsä & Mäenpää 2002, 8; Rottensteiner ym. 2013; Tiirikainen & Konu 2013, 34). Lopettaminen on useiden eri tekijöiden, harrastuksen kielteisten ja myönteisten tekijöiden summa, jossa ”kaikki vaikuttaa kaikkeen” (Virtanen 1999, 58). Oletettavasti valtaosalla harrastuksen lopettaminen tapahtuu melko luonnollisesti kiinnostuksen hiipuessa tai ajanpuutteen takia. Iikka oli pelannut jalkapalloa alakouluikäisestä saakka, mutta lopetti pelaamisen muutaman vuoden ajaksi. Iikka mainitsi lopettamisen syyksi yksinkertaisesti innostuksen vähenemisen:

”Mä olin niin kauan pelannu varmaan, niin ei ollu intoa enää.” Iikka

Vanhemmat tunnistivat lastensa harrastamisessa vaiheen, jolloin lopettamista oli harkittu. Artun ja Onnin äidit arvioivat lastensa lopettamisaikeiden liittyneen aikaan, jolloin pelaaminen kilpajoukkueessa loppui. Iikan äidin näkökulmasta hänen poikansa lopettamis päätökseen vaikuttivat eniten kaveripiiri ja harrastuksen muuttuminen liian vakavaksi. Hän kuvaili lopettamiseen johtaneita syitä seuraavasti:

”Luulen et kaikista suurin syy siihen on ne kaverit. --- Ykkössyy on varmaan se kavereiden painostus - ei painostus vaan se paine sieltä, että kun oli paljon kavereita, jotka ei harrastanu jalkapalloa niin se. Luulisin, että toinen aika iso syy on se, että se meni niin totiseks se pelaaminen. Paljon harkkoja viikossa. Harkoista ei voi olla pois. Sitten kun on peli ja pelei ne oottaa hirveesti, se on hirmu kiva mennä pelaamaan - mut sit jos peliaikaa saat siel pelissä 10 minuuttia nii se ei oikein tuo mitään...” Iikan äiti

Joukkuelajia harrastavana on helppoa samaistua Iikan äidin peliaikaan liittyvään kommenttiin. Sekä kilpa- että harrastejoukkueissa tärkeitä harjoitteluun motivoivia tekijöitä ovat sarjaottelut. Vähäinen peliaika otteluissa voi vähentää intoa harjoitteluun. Erityisesti kilpajoukkueessa harjoittelun merkitys otteluissa menestymiseksi korostuu ja läsnäolo harjoituksissa seurataan tarkasti. Yhtenäistä sekä pelaajien että vanhempien näkemyksissä olivat maininnat toiminnan vakavuudesta ja harjoittelun mielekkyyden katoamisesta kilpajoukkueessa. Kavereiden vaikutus ei noussut esiin pelaajien haastatteluissa, mutta yksi vanhemmista nosti kaveri-ilmapiirin merkittävimmäksi lopettamisen syyksi.

Pelaajien mielestä yleisimpiä syitä nuorten ohjatun liikuntaharrastuksen lopettamiseen ovat muun muassa motivaation puute, tyytymättömyys valmentajaan, joukkueen huono ilmapiiri ja kiusaaminen, loukkaantumiset sekä harrastamisen kokeminen liian raskaaksi. Seuraavat Artun ja Onnin kommentit kuvasivat osuvasti nuorten urheilijoiden lopettamisen syitä:

”Jos ei pidä esimerkiks joukkueesta, esim vaikka valmentajasta ja sitten.. Vaikka ettei niinku omast mielestä ei oo aikaa muulle, vapaa-aika ja kavereiden kans menis... Jäis niin vähälle nii sit päättää lopettaa. Muutenki ettei enää innosta mennä sinne harkkoihin tai peleihin.”
Arttu

”No se on liian rankkaa. Et on pakko mennä. Ja sit se rupee hermostuttaa, ku pitää mennä.”
Onni

Joukkueen valmentaja ja vanhemmat esittävät lopettamisen syyksi kiinnostuksen siirtymisen muuhunkin kuin jalkapallon harrastamiseen. Tällaisia kiinnostuksen kohteita ovat esimerkiksi kavereiden ja vastakkaisen sukupuolen kanssa hengailu, mopoilu ja alkoholi.

”Suurin osa lopettaa siinä ku pääsee mopoikään. Alkaa kiinnostaa muut asiat, alkoholi... (nauraa) on yksi asia. Tytöt. Kaikki tollanen chillailu sun muuta. Sillee: ’no mie voin jättää tänään reenit väliin, mie voin jättää tänäänki reenit väliin.’ Ei jaksa tulla, ei kiinnosta enää.”
Valmentaja

”Mie luulen et se on varmasti kaikilla ne kaverit. Sellanen, et tulee elämään luonnollisesti muitakin intressejä kuin se oma harrastus ja laji. Et alkaa kiinnostaa, et alkaa pyörii tytöt poikien kans ja pojat tyttöjen kans - käyttää sit aikaa sellaseenkin. Vaikka se oma laji ois kuin rakas ja kiva.” Artun äiti

”Kyl must se oli just se semmonen, ettei oo tilaa sille muulle elämälle. Et ku se on vaan se jalkapallo. Ja ku on kuitenkin, alkaa olee jotain muutakin.” Onnin äiti

Useat drop out -tutkimukset osoittavat, että lopettamisen yleisin syy on kiinnostuksen siirtyminen muihin asioihin kuin urheilun harrastamiseen (Butcher ym. 2002; Lämsä & Mäenpää 2002, 6; Lämsä 2002; Rottensteiner ym. 2013). Syy harrastuksen lopettamiseen voi olla nuoren näkökulmasta hyvin yksinkertainen. Elämään on mahdollista muitakin asioita urheiluharrastuksen lisäksi. Yläkoulu- ja lukioiässä nuorella on usein aiempaa enemmän vastuuta päättää itse vapaa-ajan valinnoistaan. Nuori ei ole enää samalla tavalla riippuvainen vanhempiensa mielipiteistä ja tuesta, jolloin omien rajojen kokeileminen voi ilmetä jättäytymisenä pois urheiluharrastuksen parista.

5.1.2 Lopettamisen ehkäisemisen keinoja

Lopettamisen ehkäisemiseen liittyvät mielipiteet vaihtelivat jonkin verran pelaajien ja heidän vanhempiensa välillä. Kaikki haastatteluun osallistuneista vanhemmista olivat yhtä mieltä siitä, että lopettamisen ehkäisemiseen tulisi puuttua. Murrosikä mainittiin vaiheena, jolloin päätöksiä saatetaan tehdä hetken mieltäjohteesta. Jos harrastaminen jatkuu murrosiän yli, voi kipinä pelaamiseen pysyä yllä pitkäänkin. Pelaajien sekä joukkueen valmentajan mielestä lopettamista on vaikea ehkäistä, koska kyseessä on jokaisen pelaajan henkilökohtainen päätös. Tämä kävi hyvin ilmi valmentajan kommentista:

”Miun mielest jos 15-vuotiaan lopettaa jalkapallo, sen pitää olla oma päätös. Siinä vaiheessa, jos oikeesti haluaa lopettaa nii sit saa lopettaa miun puolesta.” Valmentaja

Kuitenkin esiin tuotiin myös mahdollisuus harrastaa vähemmän kilpailullisessa ympäristössä. Vastuuta osoitettiin myös valmentajan suuntaan. Pelaajan harkitessa lopettamista olisi tarpeellista, että valmentaja osaa ohjata pelaajaa myös toisenlaisen harrastusvaihtoehdon pariin. Pelaaja itse ei ehkä osaa hakeutua mukaan harrastetoimintaan, jolloin aktiivisten

aikuisten rooli korostuu. Valmentaja voi vaikuttaa lopettamisen ehkäisemiseen esimerkiksi Artun esittämällä tavalla:

”Pitäis sillon, ku jos ilmottaa sille valmentajalle et lopettaa nii ois hyvä, jos se valmentaja ehottais tavallaan sille jotain mahollisuuksii mis ois vähemmän harjotuksii tai tämmöst.”
Arttu

Loukkaantumiset olivat haastateltavien pelaajien mukaan yksi syy jalkapallon harrastamisen lopettamiseen. Lopettamisen ehkäisemisen keinoiksi mainittiin joukkueen valmentajien yhteydenpito loukkaantumistilanteissa. Joukkueen toiminnassa mukana pysymisen kannalta valmentajan ja pelaajan yhteydenpito voi olla ratkaisevaa. Valmentajan tulee olla kiinnostunut pelaajien terveydentilasta ja tarjota vaihtoehtoisia mahdollisuuksia harjoitteluun. Pelaajalle on tärkeää tuntea olevansa osa joukkuetta loukkaantumisesta huolimatta. Loukkaantumisen aikana yhteydenpito joukkueen ja pelaajan välillä voi muodostua merkittäväksi tekijäksi harrastamisen jatkamisen kannalta. Tämä korostui sekä Artun että hänen äitinsä haastatteluissa. Perhe koki, että pelaajaan ei oltu aktiivisesti yhteydessä loukkaantumisen aikana eikä Artulle myöskään osattu tarjota riittävästi kuntouttavia tai omatoimisia harjoitteita joukkueen harjoitusten tilalle. Artun äiti toi haastattelussa esiin valmentajan merkityksen loukkaantumis- ja kuntoutumisvaiheessa. Hän myöntää pitkän loukkaantumisaikana olleen yksi syy siihen, että Arttu päätyi lopulta lopettamaan pelaamisen kilpajoukkueessa. Kehitysehdotuksena äiti esitti:

”Loukkaantumisen jälkeen, kun loukkaannutkin niin sinuun ollaan yhteydessä, et sie oot siellä joukkueessa mukana, sinut pyydetään sinne katsomoon tai pyydetään tekeen kuntosaliharjoitteluun. Jollakin tavalla ollaan yhteydessä.” Artun äiti

Valmentajan ja pelaajan väliset suhteet voivat siis osaltaan vaikuttaa harrastuksesta luopumiseen. Lopettamista harkkinneista jopa puolet kokee, että valmentajalle ei ole helppo puhua. Valmentajan hyvät sosiaaliset taidot ja kyky kuunnella valmennettaviaan voivat siis ehkäistä lopettamispäätöksen syntymistä. (Tiirikainen & Konu 2013, 39.) Myös vanhemmat toivat esiin kuuntelemisen merkityksen. Onnin äiti korosti, kuinka lopettamisen ehkäisemiseksi on kuunneltava nuorten omia mielipiteitä ja toiveita. On arvostettava pelaajan omaa tahtoa siirtyä kilpailutoiminnasta harrastejoukkueen pariin. Onnin äidin näkemyksen mukaan siirryttäessä kilpajoukkueeseen oltiin jopa huolestuneita siitä, että suuri osa pelaajista haluaakin jatkossa siirtyä suoraan harrastetoiminnan pariin. Huoli on mielestäni aiheeton, jos molempiin joukkueisiin on tarjolla riittävästi pelaajia. Ennakkoluulot ja asenteet

harrastejoukkueita kohtaan saattavat johtaa turhaan vastakkainasetteluun, jossa harrastetoiminta nähdään uhkana kilpatoiminnan säilymiselle. Laajempien nuorisjoukkojen liikuttamiseksi on tarjottava vaihtoehtoisia liikuntamuotoja niille nuorille, joilla ei välttämättä ole kilpaurheilullisia menestystavoitteita (Aira ym. 2013, 81–82). Urheiluseuroille voitaisiin tarjota rahallista tukea kriteerinä yläkouluikäisten harrastajien säilyminen seuran toiminnassa (Emt. 2013, 82).

Pelaajien omien mielipiteiden kuuntelemisen lisäksi vanhempien sekä toiminnassa mukana olevien muiden aikuisten tuki on merkittävää harrastetoiminnan syntymiseksi. Iikan äidin kommentti korosti nuorten harrastetoiminnan tarpeellisuutta:

”Musta jotenkin Iikka on niin hyvä esimerkki. Se tykkää siitä lajista, se haluaa sitä tehdä, mut se haluaa tehdä sitä helpommin ja vähemmän sidotusti kuin se kilpajoukkueessa pelaaminen. Haluaa kyllä pelata. Varmaan monessa muussakin lajissa ihan sama juttu. Harrastetasollakin on kiva harrastaa niitä juttuja.” Iikan äiti

Erityisesti viimeinen lause kiteyttää harrastetoiminnan arvokkuuden. Harrastejoukkueessa pelaamisesta nauttiminen korostuu. Harrastetasolle on varmasti kysyntää niiden nuorten parissa, jotka haluavat vielä pysyä seuran toiminnassa mukana kevyemmin ehdoin. Pelaamisen into ei välttämättä ole kadonnut minnekään, mutta moni nuori ei ole valmis sitoutumaan kilpatoiminnan vaatimuksiin ja uhraamaan omaa vapaa-aikaansa pelkästään urheiluharrastukselle. Rottensteiner ym. (2013) toteavat, että nuorille jotka haluaisivat mahdollisesti harrastaa vähemmän kilpailullisella tasolla ja kuitenkin pysyä urheiluseuran toiminnassa mukana ei ole riittävästi vaihtoehtoja. Aiemmat drop out -tutkimukset eivät myöskään esitä riittävästi ratkaisuja siihen, miten seuratoimintaa tulisi toteuttaa jotta nuoret pysyisivät toiminnassa mukana tai voisivat pelaamisen lopetettuaan palata takaisin urheiluseuraan niin halutessaan. (Emt. 2013).

5.2 Seuratoimintaan liittyvät kielteiset kokemukset

Kaikki haastatteluihin osallistuneet pelaajat olivat harrastaneet jalkapalloa junioriaikana kotiseurassaan, siirtyneet noin 15-vuotiaana alueellisen yhteisseuran kilpajoukkueen piiriin ja kilpajoukkueen jälkeen päättäneet jatkaa pelaamista alueen yhteisessä harrastejoukkueessa. Pelaajista Iikka oli lopettanut jalkapallon harrastamisen muutamaksi vuodeksi kokonaan,

mutta hän palasi lajin pariin harrastajoukkueeseen. Kielteiset jalkapalloon ja seuratoimintaan liittyvät kokemukset ovat vahvasti yhteydessä lopettamiseen liittyviin teemoihin ja haastattelussa kielteisten kokemusten ja lopettamiseen liittyvien seikkojen välillä oli useita samoja tekijöitä. Tämän vuoksi kielteiset kokemukset käsitellään tässä luvussa, jossa jo aikaisemmin käsiteltiin myös harrastamisen lopettamisen syitä.

Arttu ja hänen äitinsä mainitsivat kielteisinä kokemuksina loukkaantumiset. Arttu oli aiempina pelivuosinaan kärsinyt loukkaantumisista ja oli vammansa takia joutunut jäämään pidemmäksi aikaa sivuun kilpajoukkueen harjoituksista. Artulle loukkaantuminen näyttytyi seurassa harrastamisen kielteisenä seurauksena. Loukkaantumisen lisäksi pelaajien, vanhempien ja valmentajan kielteisistä kokemuksista oli löydettävissä toistuvia teemoja. Useampi kuin yksi haastateltaviksi nosti esiin kilpailullisuuteen ja kilpajoukkueen toimintaan sekä valmennukseen liittyviä epäkohtia. Kilpailullisuuteen ja valmennuksen liittyvät kielteiset kokemukset käsitellään seuraavaksi omissa alaluvuissaan.

5.2.1 Kilpailullisuus ja kilpajoukkueen toiminta

Seurojen nuorille tarjoama, pääasiassa kilpaurheiluun perustuva toiminta ei välttämättä vastaa nuorten omiin toiveisiin ja odotuksiin. Nuorten harjoitusryhmissä lisääntyvät harjoituskerrat tekevät urheilemisesta aiempaa vakavampaa. (Huhta & Nipuli 2011, 10.) Valtaosa seurojen nuorten ryhmistä keskittyy ikäluokan parhaiden urheilijoiden kehittämiseen. Toiminnalla ei välttämättä edes pyritä ikäluokkien tasapuoliseen liikuntaharrastuksen tukemiseen. (Kalliopuska ym. 1995, 7.) Kilpailullisuuteen liittyen Arttu mainitsi pelaamisen ja harjoittelun tuntuneen liian totiselta kilpajoukkueeseen kuulumisen aikana:

”Koska siellä kilpajoukkueessa oli niin totista ja tälleen ni se vei vähän sen innon siitä pelaamisesta.” Arttu

Totisuus sanavalintana herätti kiinnostuksen ja pyysin Arttua tarkentamaan, mitä hän oikeastaan tarkoitti kilpajoukkueen toiminnan totisuudella:

”Neljät vai viidet harkat viikossa, oli aamureenei kesällä, saatto olla seittemät harkat viikossa, sit ku niit, kaikki otettiin niin tosissaan. --- Niin melkein ammattimaista se homma, mun mieleen se ei enää ollu semmonen... Yliammattimaisuus verrattuna siihen mitä oli

junioriaikaan, ku se oli viel niinku omast mielest enemmän hauskaa se jalkapallo silloin.”

Arttu

Liiallinen totisuus ilmeni pelaajalle siis harjoitusten suurena määränä ja tekemisen ammattimaisuutena verrattuna aiempaan juniorijoukkueen aikaiseen harjoitteluun. Nuori Urheilija -tutkimuksessa 60 prosenttia joukkueurheilua seurassa harrastavista koki kilpailun tärkeäksi tai erittäin tärkeäksi, kun taas Kosken ja Tähtisen mukaan seurassa vähintään kolmesti viikossa liikkuvista kilpaurheilua piti tärkeänä ainoastaan noin 40 prosenttia vastaajista (Aarresola & Konttinen 2012, 38; Koski & Tähtinen 2005, 12).

Kilpailullisuuden sijaan moni nuori arvostaa harrastuksensa tarjoamia elämyksiä ja yhdessäoloa kavereiden kanssa (Aira ym. 2013, 9). Kilpailuyhteiskunnan arvot, kilpaileminen ja jatkuva uuden oppiminen rasittavat nuorten arkielämää eikä omaa vapaa-aikaa haluta enää uhrata kilpailumuotoiselle urheilulle (Salasuo & Koski 2012). Haastattelut tukevat näitä väittämiä. Harrastejoukkueen pelaajat nauttivat kyllä kilpailusta, mutta vähemmän sitoutumista vaativalla tavalla. Sarjaotteluita pelataan myös harrastetasolla ja tällöin toiminta perustuu jollakin tasolla kilpailuun. Sitoutuminen toimintaan on kuitenkin hyvin erilaista verrattuna kilpajoukkueisiin. Harjoittelulla ei välttämättä tähdätä huipputuloksiin vaan muutama harjoituskerta viikossa mahdollistaa lajin parissa pysymisen ja säännöllisen harjoittelun ilman suurempia menestystavoitteita.

Kilpajoukkueessa pelaamisen aikaan harrastus vaati sitoutumista myös vanhemmilta. Onnin äidin mukaan elämä pyöri käytännössä jalkapallon ympärillä. Samalla alkoi tuntua siltä, että pelaamisen into väheni koko ajan. Onnin äiti kuvaili tilannetta seuraavasti:

”Alkoi se eka vuosi kilpajoukkueessa niin se sanoi, että ’tää ei oo enää kivaa.’ Mitä järkeä, että lapsella on harrastus, joka ei oo kivaa?” Onnin äiti

Harrastamisen ilo on varmasti tärkein edellytys pelaamisen jatkumiselle. Onnin perheen tapauksessa harrastamisen tärkein motivaation lähde hävisi. Huomatessaan oman lapsen motivaation ja pelaamisen innon vähentyneen lopettamispäätöksen tekemisestä tulee ajankohtaista. Onnin tapauksessa äiti kertoi vaikuttaneensa pojan päätökseen jättäytyä pois kilpajoukkueesta. Harrastamisessa ei ollut enää mitään järkeä, kuten lainauksestakin ilmenee. Onni kuitenkin löysi tiensä harrastejoukkueen pariin eikä jalkapalloharrastus näin ollen loppunut kokonaan.

5.2.2 Valmentajan vaikutus harrastamiseen

Valmentajan merkitys on keskeinen liikunnan muodostuessa osaksi lasten ja nuorten elämäntapaa (Härkönen 2009, 44). Joukkuelajeissa valmentajan rooli on hyvin erilainen yksilölajeihin verrattuna. Valmentajan on keskityttävä yhden urheilijan sijasta koko joukkueeseen. Toiminnallaan valmentaja vaikuttaa oleellisesti siihen, miten joukkue toimii yhdessä ja millainen ilmapiiri joukkueen sisällä vallitsee.

Suomalaisen jalkapallon parissa toimii yli 20 000 valmentajaa (Lämsä 2009, 31). Hyvän valmentajan ominaisuuksia ovat muun muassa ammattitaitoisuus, yhteistyökykyisyys, inhimillisyys ja kyky saada pelaajat innostumaan harjoittelusta (Kalliopuska ym. 1995, 8). Huono valmennuksen taso on yksi merkittävimmistä harrastuksen lopettamiseen vaikuttavista päätöksistä (ks. Kalliopuska ym. 1995, 8; Rottensteiner 2013, 26; Uusi-Uola 2013, 29). Harrastuksensa lopettaneet urheilijat eivät koe valmentajiaan yhtä kannustaviksi ja motivoiviksi kuin harrastusta jatkaneet. Lopettamispäätökseen eniten vaikuttanut henkilö on useimmiten valmentaja. (Rottensteiner ym. 2013, 21, 26.) Edellä mainittuihin tutkimustuloksiin verrattuna pelaajien haastattelut eivät näyttäisi tukevan väittämiä täysin. Kukaan pelaajista ei maininnut lopettamisen syyksi pelkästään valmennusta, vaan päätös lopettaa kilpajoukkueessa harrastaminen oli pelaajien mielestä monen tekijän summa.

Nykyisen harrastajajoukkueen valmentajaan ja valmennukseen liittyen pelaajilla oli ylipäättään hyvin vähän kielteistä sanottavaa. Kaikki ovat omien sanojensa mukaan tyytyväisiä nykyiseen valmentajaan ja kielteiset kokemukset liittyivät ennemminkin aiempiin valmentajiin. Arttu kuvaili nykyistä valmentajaa seuraavasti:

”Nyt on taas hyvä ja rento valmentaja, semmoinen minkä kaa on kiva harjotella.” Arttu

Sen sijaan aiemmin, muun muassa kilpajoukkueessa pelatessa oli Artun kokemuksen mukaan keskitytty enemmän taitavampien pelaajien valmentamiseen. Tämä näkyi esimerkiksi siten, että kahden joukkueen yhteisharjoitukset kehittivät enemmän paremmalla tasolla pelaavaa joukkuetta. Vanhemman näkökulmasta valmennus herätti huomattavasti enemmän tunteita. Onnin äiti ei ollut tyytyväinen kilpajoukkueen valmentajien toimintaan. Joukkueessa toteutettiin hänen mielestään aivan liaksi sanelupolitiikkaa siten, että vanhemmilla ei ollut vaikutusvaltaa joukkueen asioihin. Ikävältä vanhemman näkökulmasta tuntui myös valmennuksen vähäinen sitoutuminen, josta saattaa seurata eräänlainen arvottomuuden tunne

sekä vanhempien että harrastejoukkueen pelaajien keskuudessa. Artun äiti nosti tämän valmennukseen liittyvän aiheen esiin, sillä Arttu oli kerran maininnut kuinka heidän harrastejoukkueensa vaikuttaisi olevan vähemmän arvokas seuran näkökulmasta. Tämä ilmeni seuraavasta kommentista:

”Arttuki on pari kertaa sanonu, et ei me olla niin arvokkaita, tai me ei olla niin oleellisii, ku me ollaan kolmosporukka” Artun äiti

Aineistoa analysoitaessa heräsi kiinnostus tietää tarkemmin, mitä Arttu tarkoitti kommentillaan siitä, että harrastejoukkue ei ole hänen näkökulmastaan yhtä arvostettu. Kokemukset arvostuksen puuttumisesta saattavat vaikuttaa huomattavasti motivaatioon pysyä harrastuksen parissa. Nuorille tulisi seuran ja valmennuksen puolesta tehdä selväksi, ettei harrastejoukkueessa pelaaminen tee heistä yhtään vähemmän arvokkaita kuin muista seuran harrastajista. Harrastajien pysyminen mukana toiminnassa murrosiän yli voi hyödyttää seuroja ja nuoria urheilijoita monella tapaa. Seurojen harrastajamäärät pysyvät korkeana ja toimintaan sitoutuneista nuorista voidaan saada aktiivisia toimijoita, kuten valmentajia, tuomareita ja pelinohjaajia osaksi seuran toimintaa. Urheiluseurassa harrastaminen myös motivoi nuorta liikkumaan aktiivisesti vapaa-ajallaan. Jos harrastejoukkueen vaihtoehtoa ei olisi, tutkimuksen kohteena oleva seura olisi taatusti menettänyt lukuisia harrastajia kokonaan. Tämä seikka on tärkeää ymmärtää joukkueita muodostettaessa. Vaihtoehtojen tarjoaminen ei estä kenenkään menestystä vaan päinvastoin tarjoaa harrastamisen mahdollisuuden myös niille nuorille, jotka eivät tähtää kilpailulliselle huipulle.

On aiheellista pohtia urheiluseuran tulevaisuuden roolia lasten ja nuorten liikuttamisessa. Harrasteryhmiä lisäämällä on mahdollista saada suuremmat massat liikkumaan. Toisaalta harrastemuotoinen liikunta ravistelee seuratoiminnan perinteistä eetosta, jossa lapset ja nuoret ohjataan kilpailun ja menestymisen kautta urheilun harrastamisen pariin. Kiinnostava on ajatus siitä, kuka tulevaisuudessa tarjoaa harrastuksen niille lapsille ja nuorille, jotka eivät innostu kilpaurheilusta. Ovatko urheiluseurat valmiita ottamaan vastuun myös harrasteliikkujista? On mahdollista, että vastuu harrasteliikunnasta siirtyy urheiluseurojen sijaan esimerkiksi yksityisille liikunta-alan yrityksille tai kuntien järjestettäväksi.

6 LIIKUNTAHARRASTUKSEN KUSTANNUKSET

Tässä luvussa perehdytään erityisesti lasten ja nuorten liikunnan harrastamisen kustannuksiin. Ensimmäiseksi tarkastellaan harrastamisen kustannusten muodostumiseen liittyviä tekijöitä. Toiseksi esitellään keinoja, joilla lasten ja nuorten liikunnan harrastuskustannuksia voitaisiin mahdollisesti pienentää. Kolmanneksi käsitellään urheiluseurojen toiminnan nykytilannetta kustannusten näkökulmasta.

6.1 Harrastamisen kustannusten muodostuminen

Organisoidun urheiluseuratoiminnan on todistetusti osoitettu olevan itsenäistä vapaa-ajan liikuntaa epätasa-arvoisempaa. Erot ovat kasvaneet selkeästi kolmen vuosikymmenen aikana. (Telama ym. 2009.) Nuorten terveystapatutkimuksen avulla on kerätty tietoa 12–18-vuotiaiden nuorten fyysisestä aktiivisuudesta ja harrastamiseen kustannuksista. Lähes kolmen vuosikymmen ajalta kerätyn tiedon perusteella voidaan todeta, että organisoidun liikunnan kustannukset eivät ainoastaan ole suurempia kuin omaehtoisen vapaa-ajan liikunnan, vaan kustannukset seurassa tapahtuvan liikunnan osalta ovat myös kasvaneet jatkuvasti. (Emt., 2009.) Lasten ja nuorten urheiluharrastuksen kulut ovat reilun kymmenen vuoden aikana kaksin- tai jopa kolminkertaistuneet (Puronaho 2014, 14). Liikuntaan lasten ja nuorten harrastusmuotona suhtaudutaan eri tavalla kuin ennen. Vanhemmat toimivat kuluttajina ostaen lapsilleen urheiluseuran tarjoamia palveluja. 10–14-vuotiaille kilpaurheilijoille kokonaiskustannuksiltaan kalleimpia lajeja ovat ratsastus, kilpatanssi, taitoluistelu ja jääkiekko. Harrasteliikkujille samassa ikäluokassa korkeimmat maksut ovat ratsastuksessa, maastohiihdossa, jääkiekossa sekä tanssissa (Puronaho 2014, 73.)

Suurin osa suomalaisista urheiluseuroista on rekisteröidyn yhdistyksen periaatteella toimivia, voittoa tuottamattomia organisaatioita. Tällöin toiminnan periaatteena on kattaa harrastamisen kulut avustuksilla sekä kotitalouksilta kerättävillä maksuilla ilman voiton tavoittelua. Toiminnan kulujen pienentämiseksi valtio ja kunnat jakavat muun muassa seuratukea ja toiminta-avustuksia. Suurin vastuu liikunnan rahoittamisesta jää kuitenkin yksittäisille kotitalouksille. Puronahon (2014, 13–14) mukaan seurassa harrastettavan liikunnan kustannukset voidaan jakaa *välillisiin* ja *välittömiin*. Välilliset, niin sanotusti kiinteät

kustannukset jakautuvat pakollisiin maksuihin, ohjaus- ja kilpailutoiminnan kuluihin sekä välttämättömiin varuste- ja tekstiilimenoihin. Pakollisia maksuja ovat muun muassa seuran jäsen-, lisenssi- ja turnausmaksut sekä tilavuokrat. Ohjaus- ja kilpailutoiminnan kuluihin lukeutuvat esimerkiksi valmentajille maksettavat kulukorvaukset, leiri- ja turnausmenot sekä kilpailutoiminnasta aiheutuvat matkakulut. Välttämättömiä varuste- ja tekstiilimenoja ovat lajin kannalta oleellisten varusteiden hankintakulut. (Puronaho 2014, 13–14.) Varuste- ja tekstiilimenot saattavat tosin vaihdella suurestikin eri lajien vaatimuksista riippuen.

Välillisiä eli muuttuvia kustannuksia ovat muun muassa harrastuksen ulkopuolinen virkistystoiminta, harrastuspaikalle kuljettamisesta aiheutuvat kulut sekä muut välilliset kustannukset, joihin kuuluvat esimerkiksi lisenssin ulkopuoliset vakuutukset ja mahdolliset lääkekulut (Puronaho 2014, 13–14). Jako välillisiin ja välittömiin kustannuksiin on tarpeellinen, koska pakolliset harrastusmenot eivät vielä kerro koko totuutta harrastamiseen käytetyistä varoista. Yllättävän suuria menoeriä voivat olla esimerkiksi harrastuksiin kuljettamiseen liittyvät matkakulut sekä vanhempien tuki pelimatkoille ja leireille.

Jalkapallo ei ole kustannuksiltaan kalleimpien lajien joukossa, mutta toimet maksujen pienentämiseksi ovat tarpeellisia. Jalkapalloa kilpatasolla harrastavien maksut ovat viimeisen kymmenen vuoden aikana jopa kolminkertaistuneet 6–10-vuotiaiden sekä 11–14-vuotiaiden pelaajien ikäluokissa (Puronaho 2014, 31). Myös harrastetasolla pelaavien lasten ja nuorten kustannukset ovat kaksinkertaistuneet viimeisen vuosikymmenen aikana. Kasvua juniorijalkapallossa on tapahtunut niin harrastuskertojen määrässä, kokonaiskuluissa kuin kertahinnassa. Erityisen paljon harrastuksen intensiteetti on kasvanut 10–14-vuotiaiden pelaajien joukossa. Merkittävimpinä syinä jalkapallon kustannusten kasvuun nähdään pakollisten maksujen ja turnauskulujen lisääntyminen sekä matkakulujen kasvu. (Emt. 2014, 31–33.)

Haastateltavia pyydettiin arvioimaan pelaamisen kustannuksia harrastejoukkueessa. Pelaajilta ja valmentajalta arvio pyydettiin haastattelun yhteydessä, mutta vanhemmille lähetettiin kustannusten arviointilomake etukäteen sähköpostitse (Liite 2). Pelaajien omat arviot harrastusmaksujen suuruudesta vaihtelivat 100 ja 300 euron välillä. Valmentaja ei ollut tietoinen siitä, mitä pelaaminen harrastejoukkueessa maksaa. Pelaajien ja vanhempien mukaan harrastejoukkueessa maksut ovat kohtuulliset ja jopa edulliset verrattuna pelaamiseen kilpajoukkueessa. Artun äidin mukaan kilpajoukkueessa pelatessa kustannukset olivat yhden kauden osalta lähemmäs 2 000 euroa. Taulukkoon 1 on koottu vanhempien arvio nykyisen

harrastejoukkueen maksuista yhdeltä kaudelta. Välittömiä kustannuksia ovat joukkueen kausimaksu, seuran jäsenmaksu, varusteet sekä lisenssi. Nämä ovat joukkueen toimintaan liittyviä, pelaamisen kannalta pakollisia maksuja ja hankintoja. Ottelut, ruokailut ja kyydit ovat välillisiä maksuja, jotka jäävät vanhempien tai pelaajien itse maksettavaksi kausimaksun ulkopuolelle.

TAULUKKO 1. Vanhempien arvio lajin vaatimista harrastusmaksuista. (€)

	Arttu	Onni	Iikka	Keskiarvo
Kausimaksu	100	150	100	117
Jäsenmaksu	20	50	10	27
Varusteet	70	100	150	107
Ottelut	0	50	80	48
Ruokailut	50	50	30	43
Lisenssi	50	50	50	50
Kyydit	100	130	150	127
Yhteensä	390	580	570	513
Suurin menoerä	Kausimaksu	Kyydit	Kausimaksu	
	Kyydit		Kengät	
			Kyydit	

Vanhempien arvion mukaan jalkapallon pelaamiseen kuluu keskimäärin 500 euroa kaudessa. Eniten harrastuksessa maksavat matkat harjoituksiin, joukkueen kausimaksu ja varusteet. Jäsenmaksun suuruus vaihtelee pelaajien välillä, koska he maksavat yhä jäsenmaksun vanhaan kasvattajaseuraansa eivätkä harrastejoukkueelle. Joukkueenjohtajan mukaan harrastejoukkueen yhden kauden budjetti vaihtelee pelaajamäärästä riippuen. Koko joukkueen kauden menot ovat joukkueenjohtajan laatiman budjetti-arvion mukaan noin 5000 euroa. Suurimpia menoeriä ovat erotuomarimaksut otteluihin, valmentajalle maksettavat korvaukset

sekä joukkueelle hankittavat lisenssit, vakuutukset ja varusteet. Jalkapallon harrastamisen kustannuksia tutkimusalueella on nostanut erityisesti talviharjoittelun lisääntyminen. Lämmitettävän tekonurmen tai palloiluhallin käyttö talvikaudella lisää alueen joukkueiden menoja merkittävästi. (Joukkueenjohtaja 17.6.2014.)

Onnin ja Artun äidit mainitsivat kilpajoukkueen aikaisesta menettelystä, jossa turnausmatkoilla yövyttiin hotellissa ja vanhemmat olivat velvollisia maksamaan valmentajien majoituksen. Vanhemman näkökulmasta esimerkiksi koulumajoitus olisi ollut riittävän hyvä vaihtoehto pelimatkoilla majoittumiseen. Onnin ja Artun äidit kuvailivat tilannetta seuraavasti:

”Ne asuu hotellissa ja sit ne sano ne vanhemmat, että he ei todellakaan aio maksaa kenenkään hotelliyöpymisiä. Kun ne joutui ne valmentajat maksamaan tietysti kanssa. Et olihan se nyt ihan tolkutonta. Minusta, kun kuitenkin voi yöpyä koulullakin.” Onnin äiti

”Sit ku mieltii sitä kilpajoukkuetta, niin siinä ne turnausreissut oli kalliita. Siel nukuttiin jo hotelleissa, mikä minua aina hämmentää, et totutetaan niin hyvään --- että vähemmälläki pärjäis.” Artun äiti

Ero kilpajoukkueen ja harrastetoiminnan välillä on harrastemaksujen näkökulmasta merkittävä. Kilpajoukkueessa maksuja kasvattivat pitkät peli- ja turnausmatkat, hotelliyöpymiset ja harjoituskertojen suurempi määrä. Harrastejoukkueessa otteluihin mennään yleensä omilla autoilla, koska ottelut järjestetään pääasiassa Kymenlaakson alueella. Haastattelujen aikana joukkue ei ollut osallistunut turnauksiin. Tämä on joukkueessa tehty tietoinen päätös, jotta harrastemaksut saadaan pidettyä mahdollisimman matalina.

Tutkimusalueella harjoitusvuorot ovat ilmaisia alle 18-vuotiaille junioreille. Ainoastaan talviajan harjoittelu lämmitetyllä tekonurmella sekä katetussa sisähallissa on maksullista. Turnaukset ja pelit alueen kentillä ovat maksullisia vuoroja. Kunta jakaa seuroille toiminta-avustusta, jonka avulla on mahdollista kattaa osa talviharjoittelun ja ottelutapahtumien kuluista. (Joukkueenjohtaja 9.9.2014.) Tutkittavassa harrastejoukkueessa kausimaksu on saatu pidettyä hyvin edullisena sen vuoksi, että tutkimusalueella tarjotaan mahdollisuudet ilmaiseen harjoitteluun. Harrastetoiminnan suunnittelussa kunta voi olla mukana tukemassa toimintaa tarjoamalla harrasteryhmille edullisempia tai jopa ilmaisia harjoitusvuoroja. Toisaalta mahdollisuus ilmaisiin harjoitteluolosuhteisiin on hyvin riippuvainen kunnan taloudellisesta

tilanteesta. Kyse on myös kuntapäätäjien tekemästä arvovalinnasta sen suhteen, paljonko liikuntaa ja liikkumisen olosuhteita ollaan valmiita tukemaan.

6.2 Kustannusten pienentämisen keinoja

Urheiluseurassa toimiville perinteisin ja tunnetuin varainkeruun malli on talkootöiden tekeminen. Yhteisillä talkoilla voidaan kerätä rahaa seuralle tai joukkueelle ja siten vaikuttaa harrastamisen kustannuksiin. Kaikilla harrastejoukkueessa pelaavilla oli kokemusta joukkueen talkootöiden avulla tehtävästä varainhankinnasta. Joukkueen valmentaja näki talkootyöt ensisijaisena keinona vaikuttaa maksujen suuruuteen. Talkootyötä tekemällä olisi valmentajan mielestä mahdollista järjestää joukkue toiminnan ulkopuolista, yhteistä tekemistä pelaajille. Iikan äiti muisteli, että aikaisempina vuosina vanhemmat olivat osallistuneet varainkeruuseen muun muassa seuraavain keinoin:

”Aikanaan kyllä on kerätty talkoilla rahaa menemällä tekemään jotain juttuja, ollaan kahvioo pyöritetty ja leivottu kahvioon ja myyty makkaraa. Sillä tavalla, et se kahvion pyöritys on ollu se tulonlähde millä tuomarimaksut on saanu maksettua. Eli turnauksethan maksaa aina, jos turnauksiin osallistuu. Sellasia on pystyny rahoittaa niillä [talkoo]rahoilla.” Iikan äiti

Haastatteluvaiheessa harrastejoukkue ei ollut osallistunut talkoisiin. Tähän syynä voi olla jo valmiiksi melko edulliset harrastamisen kustannukset. Onnin perheessä kustannusten kattamiseen oli kilpajoukkueen aikana haettu talkoorahan lisäksi tukea paikalliselta säätiöltä, joka myöntää apurahaa nuorten harrastamiseen. Perhe sai useamman sadan euron tuen säätiön kautta ja pystyi sen avulla maksamaan kilpajoukkueen kuukausimaksuja. Seurojen on mahdollista perustaa omia rahastotilejä, joiden kautta voidaan tukea esimerkiksi maahanmuuttajataustaisia tai vähävaraisia perheitä. Kunnat voivat myöntää toimeentulotukea myös harrastuskustannusten kattamiseen (Finni ym. 2012, 22).

Sekä valtionhallinto että seurakenttä ovat huomanneet harrastuskustannusten nousun ja aiheesta on käyty vilkasta keskustelua. Nuori Suomi sekä Opetus ja kulttuuriministeriö julkaisivat vuonna 2012 raportin *”Ratkaisuja liikunnan ja urheilun harrastamisen taloudellisten esteiden vähentämiseksi”*. Raportissa esitetään useita eri vaihtoehtoja, joiden avulla lasten ja nuorten liikunnan harrastamisesta voidaan tehdä taloudellisesti tasa-arvoisempaa. Raportin lisäksi seuraavissa luvuissa käytetään lähteenä muun muassa

ajankohtaiskeskustelua lasten ja nuorten liikunnan kustannuksista (YLE 2014, YLE 2015) sekä esimerkkihankkeita kuntien tarjoamista ilmaisista nuorten liikuntavuoroista (LiikuntaLaturi, FunAction). Kustannusten pienentämisen keinoina esitellään harrastamisen vaihtoehtoisuus, monitahoinen yhteistyö sekä liikunnan olosuhteisiin puuttuminen.

6.2.1 Vaihtoehtoja harrastamiseen

Tärkeimmäksi maksujen pienentämiseen vaikuttavaksi tekijäksi Radio Suomen Mikä maksaa? -keskustelussa nostettiin harrastetoiminnan tarjoaminen. Kasvanut harjoitusten määrä ja kilpailuvaatimukset nostavat liikuntaharrastuksesta vaadittavia maksuja. Seurojen tulisikin huomioida entistä paremmin ne, jotka eivät ole halukkaita harjoittelemaan intensiivisesti viisi kertaa viikossa. Harrasteryhmiä luomalla voitaisiin pitää toiminnassa mukana myös ne, jotka liian korkeiden maksujen takia lopettavat harrastamisen kokonaan. (YLE 2014.) Tutkimukseni tukee näitä keskustelussa esiin nousseita väittämiä. Harrastejoukkueen toiminnalle on selkeästi kysyntää tutkimusalueen nuorten parissa. Edulliset maksut ja sitoutumisen vapaus tekevät toimintaan osallistumisesta houkuttelevaa.

Maksujen pienentäminen harrastejoukkueessa ei ollut haastateltujen pelaajien mielestä kovin ajankohtaista. Pelaajista ainoastaan Iikka kommentoi maksujen pienentämistä seuraavalla tavalla:

”Mahdollisimman pieneks pitäis yrittää saada. Mut kai ne on mitä on.” Iikka

Pelaajien vastausten perusteella voisin päätellä, että he ovat tyytyväisiä nykytilanteeseen. Maksuihin ei heidän näkökulmastaan tarvitse puuttua harrastejoukkueessa. Niin joukkueenjohtajan, pelaajien kuin vanhempien vastauksissa korostui, kuinka harrastejoukkueen toiminnasta on kaikin keinoin yritetty tehdä mahdollisimman edullista. Onnin äiti toteaa harrastejoukkueen maksuista osuvasti:

”En mä usko et ne halvemmalla pystyy pyörittää sitä.” Onnin äiti

Joukkueen kuluista on siis yritetty karsia kaikki ylimääräinen. Toiminnan edullisuus mahdollistaa pelaamisen laajoille joukoille. Joukkueenjohtajan mukaan kunnan sosiaalitoimi tukee maahanmuuttajataustaisten pelaajien jalkapallon harrastamista rahallisesti. Avustusta kustannuksiin on mahdollista hakea myös säätiöiltä, esimerkiksi Tukikummeilta.

(Joukkueenjohtaja 9.9.2014.) Harrastejoukkueen edullisuus on varmasti yksi syy kasvaneeseen pelaajamäärään. Haastatteluhetkellä joukkueen mukana harjoitteli lähes 30 pelaajaa.

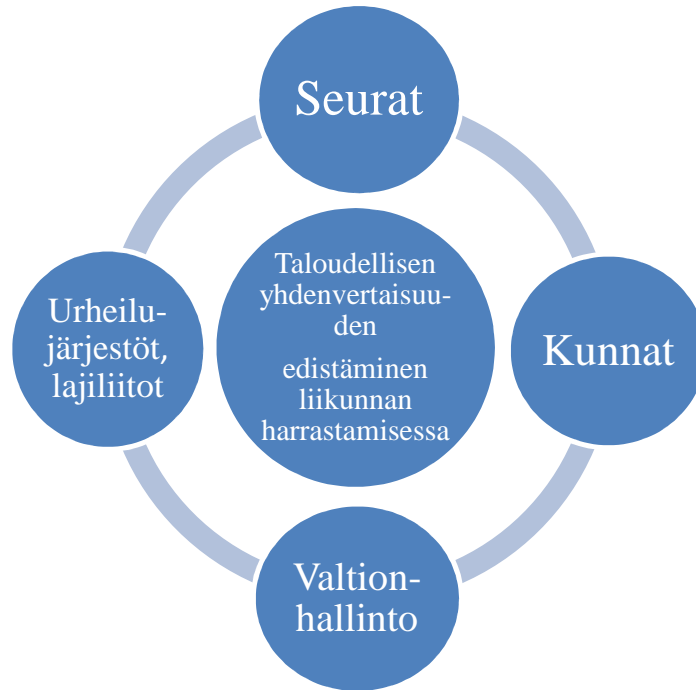
Hyviä esimerkkejä kunnan toteuttamasta harrastetoiminnasta ovat Jyväskylän kaupungin tarjoama LiikuntaLaturi sekä Helsingin kaupungin järjestämä FunAction-toiminta. LiikuntaLaturissa on kevään 2015 aikana tarjolla 17 tuntia viikossa maksuttomia, Jyväskylän kaupungin rahoittamia liikuntavuoroja. Valittavissa on 14 erilaista liikuntamuotoa. Toiminta on suunnattu 13–18-vuotiaille ja tunneilla liikutaan sekaryhmissä. Erillistä ennakoilmoittautumista ei vaadita. Kevään 2015 aikana on mahdollista kokeilla muun muassa parkouria, joogaa, hip hopia, capoeiraa, kuntonyrkkeilyä, futsalia ja sirkusta. Vuoroja ohjaavat kaupungin liikuntapalvelujen työntekijät yhteistyössä paikallisten urheiluseurojen kanssa. (LiikuntaLaturi 2015.)

Samankaltaista toiminta-ajatusta noudattelee Helsingin kaupungin liikuntaviraston 13–17-vuotiaille nuorille kohdistama FunAction. 20 euroa maksava liikuntakortti oikeuttaa sekä syys- että kevätlukukauden toimintaan osallistumisen. Vuoroja on tarjolla eri puolilla Helsinkiä ja kokeiltavia lajeja lähemmäs 20. Jyväskylän LiikuntaLaturista poiketen toimintaa on tarjolla myös kesäisin. FunActionin suunnittelussa on mukana nuorista koottu ”Funarit”-ryhmä, joka myös toimii vapaaehtoistyöntekijöinä FunActionin nimissä järjestetyissä liikuntatapahtumissa. (Helsingin kaupunki 2014; FunAction 2014.)

Helsingin ja Jyväskylän mallit ovat hyviä esimerkkejä nuorille suunnatusta matalan kynnyksen toiminnasta. Lapset ja nuoret, jotka eivät ole valmiita sitoutumaan urheiluseurassa harrastamisen vaatimuksiin tarvitsevat omat liikuntamahdollisuutensa. LiikuntaLaturin ja FunActionin kaltaiset vapaan harrastamisen mallit mahdollistavat eri lajien kokeilemisen ilman, että nuoren on sitouduttava toimintaan välittömästi. Kaupungin tuen ansiosta vuorot kyetään pitämään edullisina tai jopa maksuttomina, jolloin kenellä tahansa on mahdollisuus osallistua. Kaupunki myös tekee yhteistyötä paikallisten urheiluseurojen kanssa. Haasteita toiminnalle voivat olla nuorten aktivoiminen ja osallisuus sekä kunnalta vaadittava rahoitus. Tutkimuskohde eli poikien harrastejoukkue osoittaa, että onnistuneen toiminnan perustana on nuorten oma kiinnostus ja aktiivisuus. FunActionin ja LiikuntaLaturin toimintamallit vaativat markkinointia ja sitä, että nuoret saadaan aidosti innostumaan heille ylhäältäpäin suunnatusta liikuntatarjonnasta.

6.2.2 Yhdenvertaisuuden edistäminen

Kuvasta 2 ilmenee Finnin ym. (2012, 31) eri liikunta-alan tahojen yhteistyöhön perustuva ratkaisumalli, jossa pohditaan keinoja harrastuskustannusten pienentämiseen ja siten liikunnan harrastamisen yhdenvertaisuuden edistämiseen.

KUVA 2. Taloudellisen yhdenvertaisuuden edistäminen liikunnan harrastamisessa. Muokattu Finnin ym. (2012, 31) kuvasta.

Kuvan 2 mukaisesti kustannusten hillitsemiseen tarvitaan monipuolista yhteistyötä niin seuratasolla kuin valtionhallinnossa. Seurojen on otettava kustannuksiin liittyvät tekijät tarkemmin huomioon liikuntaryhmien ja joukkueiden toiminnan suunnittelussa. Seurojen välinen yhteistyö esimerkiksi yhteisten välinehankintojen tai välineiden lainaamisen muodossa on yksi keino kustannusten hillitsemiseen. Maksuongelmien kanssa painiville perheille voidaan seuran puolesta järjestää joustavaa maksuaikaa. Seura voi myös ottaa käyttöönsä esimerkiksi sisaralennuksen ja perustaa tukisäätiön tai rahaston, jolla kerätään varoja vähävaraisten lasten liikunnan tukemiseen. (Finni ym. 2012, 32–33.)

Kuntatasolla luodaan olosuhteet kunnan asukkaiden liikunnan harrastamiseen. Kuntien toiminta-avustusta voidaan kohdistaa erityisesti avoimeen ja edulliseen matalan kynnyksen toimintaan. Liikuntatilojen maksuttomuudella alle 18-vuotiaille junioreille vaikutetaan merkittävästi lasten ja nuorten harrastamisen maksuihin. (Finni ym. 2012, 33–34.) Liikuntapaikkojen maksuttomuus toteutuu tutkimusalueella ja tällä on varmasti merkittävä osuus siihen, että harrastejoukkueen kausimaksut pystytään pitämään suhteellisen matalana. Tulevaisuutta ajatellen liikuntapaikkojen maksuttomuus saattaa olla vaakalaudalla Kymenlaakson alueen heikon taloustilanteen vuoksi. Kuntien alijäämäinen talous pakottaa pohtimaan myös liikuntapaikkojen käyttömaksujen korotuksia.

Urheilujärjestöt ja lajiliitot tarvitsevat yhdenmukaisia linjauksia ja päätöksentekoa harrastuksen kustannuksiin liittyen. Päätöksenteon linjauksilla järjestöt ja lajiliitot vaikuttavat jäsenseurojensa toimintaan. Kilpailutoimintaa, lisenassejä sekä sarja- ja turnausjärjestelmiä tulee pystyä tarkastelemaan kriittisesti. Näihin tekijöihin liittyvät valinnat vaikuttavat suuresti seurassa harrastettavan liikunnan ja urheilun kustannuksiin. (Finni ym. 2012, 35.) On aiheellista pohtia esimerkiksi sitä, minkä ikäisenä on tarpeellista siirtyä valtakunnalliseen kilpasarjaan, jossa usein pitkät kilpailu- ja pelimatkat aiheuttavat seuroille suuren menoerän.

Valtionhallinnon tasolla liikunnan asemaa suomalaisten peruspalveluna tulee vahvistaa (Finni ym. 2012, 36). Liikuntalain päivittämisessä pyrkimyksenä on korostaa liikunnan peruspalveluluonnetta. Sisällöltään laki noudattaa vanhan liikuntalain periaatteita. Uudistuksena laissa määritellään tarkemmin muun muassa Opetus- ja kulttuuriministeriön tehtävät sekä tarkennetaan kunnan tehtäväksi kuunnella asukkaita liikuntaan liittyvässä päätöksenteossa ja arvioida kunnan asukkaiden liikunta-aktiivisuutta. (OKM 2014.) Lisäämällä kuntien valtionosuutta vaikutetaan kuntalaisten yhdenvertaisiin liikuntamahdollisuuksiin. Tämän lisäksi seuratuon avulla voidaan tukea taloudellisesti tasa-arvoisia liikkumisen muotoja. (Finni ym. 2012, 36.)

6.2.3 Liikunnan harrastamisen olosuhteet

Valtion liikuntaneuvoston jäsen Jukka Ukkola korostaa, ettei seuroissa ole tehty riittävästi töitä harrastuskustannusten hillitsemiseksi. Ukkola ehdottaa kustannusten pienentämisen keinoksi muun muassa useiden eri lajien välistä liikuntapassia tai liikuntalisenssiä harraste- ja kilpaurheilulle lapsille ja nuorille. Hän korostaa kerhomaisten ja ilman tulospaineita toteutettavien liikuntaharrastusten merkitystä tasa-arvoiselle lasten ja nuorten liikunnalle. Ukkolan mukaan ”*ei ole kenenkään etu, jos vain eliitillä on vara harrastaa urheiluseurassa*”. (VLN 2013.) Valtion liikuntaneuvosto esittää urheiluseurojen perimille maksuille, liikuntavälineille ja -asusteille verovähennyksen mahdollisuutta. Toinen keino voisi olla liikuntaan liittyvien hyödykkeiden arvonlisäveron vähennys. (Aira ym. 2013a, 27.) Liikuntaneuvoston raportti ei kerro tarkemmin, miten verovähennys voitaisiin toteuttaa. Olisiko kyseessä samantyyppinen menettely kuin kotitalousvähennyksessä? Idea on uudenlainen ja sitä olisi varmasti syytä tarkastella syvällisemmin. Yhtenä muutosehdotuksena raportissa esitetään myös alle 18-vuotiaiden liikuntapaikkamaksujen poistamista sekä kunnan omistamien liikuntatilojen tarjoamista myös urheiluseurojen ulkopuolisille toimijoille (Aira ym. 2013a, 27).

Maksuttomat lasten ja nuorten liikuntapaikat toteutuvat jo osassa Suomen kuntia. Linjaus liikuntapaikkojen avoimuudesta myös muille kuin organisoiduille liikuntaseuroille on ajankohtainen. Tarjoamalla vapaavuoroja seuran ulkopuolella harjoitteleville voidaan lisätä liikuntapaikkojen käyttöastetta ja liikuntaa harrastavien määrää. Nuorille olisi mahdollista tarjota avoimia vuoroja, joihin osallistuakseen ei tarvitse olla urheiluseuran jäsen. Paikalle ei välttämättä tarvita edes valvovaa aikuista, jos nuoret itse huolehtivat varusteiden kuljettamisesta paikan päälle. Esimerkiksi Rovaniemellä on tehty yhteistyötä paikallisten seurojen ja liikuntaorganisaatioiden, kaupungin ja oppilaitosten välillä ja tuloksena syntyi Sportisti Roi -nimellä tarjottava lasten ja nuorten liikunnan edistämisen toimintamalli (YLE 2015). Tarjolla on ilmaisia liikuntakerhoja pääosin ala-asteikäisille. Kerhojen käytössä ovat kaikki vapaat koulujen salivuorot. Yläkoululaisten tarjonta rajoittuu kerran viikossa järjestettävään rentoutus- ja venyttelytuntiin. (YLE 2015.) Ihmetystä herättää miksei yläkoululaisille ole tarjolla muuta toimintaa. Tavoitteena on lisätä niin lasten kuin nuortenkin aktiivisuutta, mutta yksi venyttelytunti viikossa tuskin saa yläkoululaiset liikkeelle. Alakoululaisten liikuttaminen on helppoa verrattuna murrosikäisiin nuoriin. Kuitenkin yhtä

tärkeää olisi etsiä liikunnan lisäämisen keinoja myös yläkoulussa ja toisen asteen oppilaitoksessa opiskeleville nuorille.

6.3 Seuratoiminnan muutos kustannusten näkökulmasta

Seurojen harrastajamäärät kasvavat ja samanaikaisesti harjoituskausi pitenee useassa lajissa. Muuttuneella toimintarakenteella on vaikutuksensa lajien harrastuskustannuksiin, sillä harjoittelu on väistämättä kalliimpaa rakennetussa ympäristössä ja ylläpitoa vaativissa olosuhteissa. Kilpailullisuus ja harrastuskertojen lisääntyminen ovat merkittävien lasten ja nuorten urheiluseuratoiminnan kustannusten kasvuun vaikuttava tekijä (Puronaho 2006, 134). Lisääntyneiden harrastuskertojen myötä myös ohjauksen ja valmennuksen vaatimustaso kasvaa. Suomalaisissa urheiluseuroissa valmennus perustuu kuitenkin vahvasti vapaaehtoisuuteen, mikä asettaa haasteita toiminnalle (Tiirikainen & Konu 2013, 39). Valmentajalta vaaditaan aiempaa parempaa osaamista ja tiedon hankkimista esimerkiksi lajiliiton valmentajakoulutuksen kautta. Lisääntyneet harjoitusmäärät korostavat itsenäisen vapaa-ajan arvoa, jolloin yhä harvempi aikuinen lähtee mukaan toimintaan maksutta (Liikunnan ja Urheilun Maailma, 2003).

Vapaaehtoistyön merkitys seuratoiminnalle on ollut suomalaisessa liikuntakulttuurissa aina suuri. Vapaaehtoisten lukumäärä on pysynyt tasaisen korkeana, sillä vuoden 2009–2010 liikuntagallupin mukaan vapaaehtoisten lukumäärä on edelleen yli puoli miljoonaa suomalaista. Keskimääräinen vapaaehtoistyöhön käytetty aika on noin kymmenen tuntia. On kuitenkin huomioitava, että seuroissa harrastavien lasten määrä on kasvanut vapaaehtoisten tekijöiden määrän pysyessä ennallaan. (Liikuntagallup 2009-2010b.) Vapaaehtoistyö näyttäisi siis kasautuvan aiempaa pienemmän henkilömäärän harteille (Puronaho 2006, 44). Täten vapaaehtoistyön merkitys urheiluseurojen toiminnassa ei ole missään nimessä vähentynyt. Edelleen tarvitaan mukaan aktiivisia vanhempia myös kustannusnäkökulmasta ajatellen. Ilman vapaaehtoisten seura-aktiivien panosta urheiluseuroihin joudutaan palkkaamaan ulkopuolista apua, joka taas heijastuu kustannusten entistä suurempaan kasvuun.

Työn ja vapaa-ajan rajan voidaan nähdä hämärtyneen modernissa, teknologiaa hyödyntävässä kulttuurissamme. Vapaa-ajan vähentyessä sen arvo nähdään entistäkin suurempaan - omalla ajalla on hintansa. Vapaa-ajan muutosta kuvaa osuvasti käsite *vakava vapaa-aika*. Tällöin

työn ulkopuolinen aika pyritään täyttämään erilaisin toiminnoin, jotka koetaan itselle hyödyllisenä. Vapaa-ajalla tehdyllä vakavamielisellä suorittamisella ikään kuin pyritään ansaitsemaan oikeus levätä. Vakavan vapaa-ajan viettoa voi olla esimerkiksi ilman rahallista korvausta tehtävä vapaaehtoistyö järjestöissä tai suorittamisluonteinen vapaa-ajan liikuntamatkailu. (Vehmas 2010, 95, 99–100; YLE 2010.) Vehmas osuu väitteillään melko oikeaan. Nykypäivän seuratoiminnan luonne on hyvin suorituskeskeinen ja syö suuren osan omasta vapaa-ajasta. Erityisen paljon omaa aikaansa seuratyölle uhraavat valmentajat ja joukkueenjohtajat. Rahallinen korvaus ei vastaa millään tasolla tehdyn työn määrää. Tehdyn työn arvo mitataan muussa kuin rahassa. Yksi suurimmista seurojen haasteista on nimenomaan vapaaehtoisesti seuran toimintaan osallistuvien nuorten ja aikuisten löytäminen. Omasta vapaa-ajasta ei luovuta enää yhtä helposti pelkän hyvän mielen saavuttamiseksi.

Harrastejoukkueen tapauksessa vapaaehtoisten aikuisten rooli korostuu. Ilman joukkueenjohtajan aktiivisuutta joukkuetta olisi tuskin saatu kasaan nykyisessä laajuudessaan. Kaikki haastateltavat tuntuivat selvästi arvostavan joukkueenjohtajan tekemää työtä. Erityisesti pelaajien äidit kiittelivät joukkueenjohtajan panosta:

”No joukkueenjohtaja on tosi jees, oikeen niinku ihmettelen et miten se jaksaa nii innostuu tästä porukasta. Se on nii satasel mukana niissä peleissä, et voi taivas! Eiku noston vaa kymmenen hattua sille innolle. Se on ehkä tehny tästä porukasta sen et ne arvostaa itteään, kun joukkueenjohtaja arvostaa niitä niin paljon.” Artun äiti

”Joukkueenjohtaja tekee sen kaiken raskaan työn, mutta olettais et hän saa siitä iloakin. Muuten hän ei varmaan tekis sitä. --- niin, sitä kyllä arvostan suuresti.” Onnin äiti

Vaikka aiemmissa nuorten harrastetoiminnan kehittämishankkeissa korostetaan nuorten omien ideoiden kuuntelemista, oma-aloitteisuutta ja aktiivisuutta, ei mielestäni tule unohtaa vapaaehtoisten aikuisten merkitystä. Alaikäiset nuoret tarvitsevat osaavan aikuisen pyörittämään joukkueen taloutta ja auttamaan esimerkiksi harjoitusvuorojen varaamisessa. Harrastejoukkueen toiminta vaatii myös innostuneen valmentajan, joka houkuttelee mukaan uusia pelaajia ja saa nykyiset harrastajat pysymään joukkueessa. Joukkueenjohtajan näkemyksen mukaan ohjaajapula on esteenä seurojen matalan kynnyksen toiminnan laajenemiselle. Hänen toiveenaan on, että poikien harrastejoukkueen malli leviäisi myös muihin ikäluokkiin. Tällöin tarjolla olisi erilaisia pelaamisen vaihtoehtoja nuorista ikäluokista lähtien. (Joukkueenjohtaja 9.9.2014.)

Entisen kulttuuri- ja urheiluministeri Paavo Arhinmäen johdolla vuonna 2013 toteutettiin päätös seuratuon kasvattamisesta viiteen miljoonaan euroon. Tuen nostamisen taustalla oli huoli kasvavista maksuista ja sen myötä seurassa tapahtuvan liikunnan eriytymisestä. Tuen saamiseksi seuran harrastuskustannukset eivät saa ylittää yli 50 euroa kuukaudessa. (OKM 2013b.) Käytännön toiminnassa seuratuki asettaa myös haasteita. Tukea ei saa käyttää kattamaan varsinaisen toiminnan kuluja, kuten tilavuokria tai kilpailutoiminnasta aiheutuvia menoja. Seuratukea on mahdollista käyttää erilaisiin projekteihin ja niistä koituviin kuluihin, työntekijän palkkaamiseen ja seuratoimijoiden koulutukseen. Hankemuotoinen rahoitus ei ole osoittanut toivottuja tuloksia ja tulevaisuudessa kaivataankin yhä enemmän monitahoista yhteistyötä valtion, kuntien ja liikuntajärjestöjen välillä seuratoiminnan kehittämiseksi (VLN 2014, 6-7). Projekteilla toki pystytään tarjoamaan hetken aikaa esimerkiksi matalan kynnyksen toimintaa. Haasteena on saada lupaavasti alkanut projekti jatkumaan, kun avustusrahat on käytetty. Seuratasolla tarvitaan enemmän keinoja ja käytännön tukea hankkeiden jatkumisen turvaamiseen. Vuoden rahoitus ei riitä takaamaan hyväksi havaitun projektin juurtumista seuran toimintaan.

6.4 Kustannusten vaikutus liikunnan harrastamiseen

Jalkapallon pelaaminen on moneen muuhun ohjattuun urheiluharrastukseen verrattuna suhteellisen edullista. Tätä korostivat myös kaikki haastatteluihin osallistuneet. Vanhempien haastatteluista kuitenkin ilmeni, että kahdessa kolmesta perheestä kilpajoukkueessa pelaamista jouduttiin harkitsemaan taloudellisten esteiden vuoksi. Maksujen vaikutus harrastamispäätökseen on kuitenkin perhekohtaista, riippuu perheen taloudellisesta tilanteesta ja siitä, paljonko harrastukseen ollaan valmiita käyttämään rahaa.

Pelaajat itse eivät kokeneet maksujen vaikuttaneen harrastamispäätökseen. Myöskään kaveripiirissä ei ollut jalkapallon harrastajia, jotka olisivat maininneet lopettaneensa korkeiden maksujen takia. Toisaalta voi olla, että taloudellisten syiden ei myönnetä olevan lopettamisen varsinainen syy. Se, ettei harrastamiseen välttämättä olekaan rahaa, voi olla vaikea myöntää sekä vanhemmille että pelaajalle itselleen. Heikko taloudellinen tilanne voi olla jopa häpeällistä tuoda esiin. Lapset eivät myöskään ole aina tietoisia perheen taloudellisesta tilanteesta ja haastatteluissa nuorten ja vanhempien vastaukset poikkesivat osittain toisistaan.

Vanhempien haastatteluista käy ilmi, että harrastusmaksuilla on ollut osuutta harrastuksen jatkamista mietittäessä. Lasten pelatessa kilpajoukkueessa kulut olivat huomattavasti suuremmat ja mahdollisuutta harrastamisen jatkamiseen jouduttiin osassa perheistä todella pohtimaan. Perheessä saatettiin turvautua myös ulkopuoliseen apuun, kuten avustusjärjestöihin ja sukulaisiin. Kilpajoukkueen toimintaa ei koettu Onnin perheessä enää mielekkäänä. Tyytymättömyys toimintaan sekä korkeat maksut johtivat yhdessä päätökseen luopua lopullisesti harrastamisesta kilpajoukkueessa. Onnin äiti kuvaili tilannetta seuraavasti:

”No kyllä, siinä kohti ku ne siirtyi [kilpajoukkueeseen] niin silloin oli totaalinen, silloin loppui kärsivällisyys. Mä aattelin niin, että tietysti haluaa venyä, kun toisella on tärkeä harrastus. Mut sitten huomaa, että toinen ei välttämättä edes voi hyvin siinä. Et siinä ei oo enää mitään järkeä viedä harkkoihin, jos se tekee sen vaan... Onni ei ehkä oikein uskaltanut lopettaa - sanoa. Se oli helpotus, kun mä sanoin, että nyt se loppuu. Ne ajattelee ne valmentajat niin kuin mä kerroin... Et nyt se alkaa olla ihan liikaa tämä maksupolitiikka, et ei pysty enää.” Onnin äiti

Lainauksesta ilmenee äidin kokonaisvaltainen tyytymättömyys kilpajoukkueen toimintaan. Onnin äiti viittaa valmentajiin tarkoittaen kokemuksia sanelupolitiikasta ja siitä, kuinka vanhemmilla ja pelaajilla ei ollut riittävästi mahdollisuuksia vaikuttaa joukkueen toimintatapoihin. Maksut alkoivat tuntua sietämättömän suurilta, koska kuukausimaksun lisäksi kustannettavana olivat pitkät matkat harjoituspaikoille. Onnin tapauksessa pelkästään maksut eivät johtaneet pelaamisen lopettamiseen kilpajoukkueessa. Kuitenkin kohtuuttomilta tuntuneet kustannukset olivat mukana vaikuttamassa päätökseen luopua kilpajoukkueessa pelaamisesta. Myös Artun äiti myönsi kilpajoukkueessa pelaamisen kustannusten vaikuttaneen lapsensa mahdollisuuteen harrastaa:

”No kyl se sillon kilpajoukkueessa oli tosi tiukkaa rahallisesti. Ku siel rupes olee jo sellasii summii, et piti niinku, ei tietyst Artulle oo paljo siitä puhuttu, mut kyllä siinä joutu jo miittää et onks tässä mitää järkeä. Kyl pitää olla motivaatioo sit pojalla treenata, ku ne maksut rupes olee toista sataa kuussa. Sitte tietysti ku on kaks muuta kelle pitäis rahaa antaa ni ei voi niinku yhelle sitte kaikkee kantaa. Sanotaan et se on niinku siinä vaihees ollu este. Tai että rupes jo olee että siinä käytiin jo mummot ja kaikki läpi...” Artun äiti

Sitaatista ilmenee, ettei lapselle välttämättä haluta paljastaa perheen talouden todellista tilannetta. Moni vanhempi yrittää varmasti tukea lapsensa harrastamista kaikin keinoin.

Perheet, joissa on useita lapsia tai yksinhuoltajavanhempi saattavat joutua pohtimaan tosissaan sitä, millaisia lajeja lasten on mahdollista harrastaa.

On myös huomioitava, että osa haastatelluista ei nähnyt maksuja minkäänlaisena ongelmana. Iikan perheessä lapset olivat äidin mukaan pystyneet harrastamaan haluamiaan lajeja eivätkä kustannukset olleet vaikuttaneet harrastamiseen:

”Ei oo onneks tarvinu sitä mieltiä. Ovat saaneet harrastaa ihan kaikkia lajeja mitä on halunnu.” Iikan äiti

Huomiota herätti useamman haastateltavan maininta jääkiekon harrastamisen kalleudesta. Jalkapallo koettiin edullisena harrastuksena jääkiekkoon verrattuna. Osa pelaajista, joukkueen valmentaja sekä Onnin ja Iikan äidit mainitsivat haastatteluiden aikana jääkiekon harrastamisen olevan jalkapalloa kalliimpaa. Arttu ja Iikka totesivat seuraavasti:

”Mut ei se [jalkapallo] nyt sinänsä niin kallist verrattuna esim jääkiekkoon, mikä sit on taas niinku tosi kallis harrastus.” Arttu

”Jos vertaa jääkiekkoon nii se [jalkapallo] on tosi halpa.” Iikka

Kellään pelaajista ei ollut kavereita tai tuttuja, jotka olisivat lopettaneet jalkapallon pelaamisen liian korkeiden harrastusmaksujen takia. Iikan mukaan hänen tuttaviaan on lopettanut jääkiekon harrastamisen, mutta jalkapallon parissa kustannukset eivät ole johtaneet lopettamiseen. Useammassa vanhemman haastattelussa tuotiin esiin yleinen huoli siitä, että harrastaminen ei ole tasa-arvoista ja esimerkiksi yksinhuoltajaperheet joutuvat miettimään mahdollisuuksiaan tarjota lapselle harrastus jalkapallon parissa. Iikan äiti totesi jalkapallon harrastamisen kustannuksista seuraavasti:

”Kyllä on ihan kohtuulliset mutta uskon, että on perheitä jotka joutuu miettimään sitä, et voiko lapsi harrastaa sitä lajia.” Iikan äiti

Jo näin pienessä joukossa on kuitenkin havaittavissa se, että kustannuksilla on merkitystä lapsiperheiden harrastamispäätökseen ja siihen, jatkaako nuori harrastuksen parissa. Kustannusten merkitys korostui kilpaurheilun parissa eikä kukaan tutkimuksen haastatelluista kokenut harrastajoukkueen maksuja pelaamista rajoittaviksi. Toki voi olla, että haastatteluun suostuneet perheet ovat olleet juuri niitä, joilla kustannukset ovat vaikuttaneet muita enemmän ja tämä näkyy myös tutkimuksen tuloksissa.

7 HARRASTETOIMINNAN KEHITTÄMINEN

Tässä luvussa esitellään ensimmäiseksi aiempia harrastetoiminnan kehittämis- ja tutkimushankkeita. Lisäksi käsitellään aineistosta esiin tulleita harrastejoukkueen toiminnan sekä tutkimusalueen liikuntaolosuhteisiin liittyviä kehitysehdotuksia.

Esimerkiksi Päijät-Hämeen Liikunta ja Urheilu selvitti yli 1200 5.-9.-luokkalaisten lasten ja nuorten mielipiteitä liikunnan harrastamiseen liittyen. Liikunnan harrastamisen vaihtoehtoista nuoret kaipasivat eniten kaveriporukassa 1-2 kertaa viikossa toteutettavaa harjoittelua, liikuntatapahtumia, lajikokeiluja sekä peliturnauksia kavereiden kanssa. Kunnan työntekijät korostavat, että erityisesti yläkoululaisille tulisi tarjota monipuolisempia vaihtoehtoja liikunnan harrastamiseen. Juuri yläkouluikässä harrastamisen taso urheiluseuroissa kovenee ja kevyempään harrastamiseen halukkaat nuoret jäävät helposti kokonaan ulos seuran toiminnasta. (Päijät-Hämeen Liikunta ja Urheilu ry. 2014, 8-9.) Selvityksestä ilmenevät nuorten toiveet tukevat osittain harrastejoukkueen toiveita liittyen jalkapallon harrastamiseen. Näitä toiveita käsitellään tarkemmin alaluvussa 7.2.

7.1 Nuorten harrastamista tukevia hankkeita ja tukimuotoja

Kokonaisvaltaisen kuvan viime vuosikymmenen aikana tehdyistä lasten ja nuorten harrasteliikunnan kehittämishankkeista tarjoaa Kati Lehtosen (2012a) toimittama julkaisu *Nuorten harrasteliikunnan kehittäminen 1999–2011*. Näiden vuosien aikana kehittämishankkeilla on ollut kolme päätavoitetta: mahdollisimman monen harrastajan pitäminen mukana liikuntaharrastuksessa, osallisuuden ja nuorten aktiivisen osallistumisen kehittäminen sekä liikunnan harrastamisen määrän lisääminen. (Lehtonen 2012a, 4.)

Kehittämishankkeiden perustana on ollut 1990-luvun lopulla Nuoren Suomen ja entisen Opetusministeriön (nyk. Opetus- ja kulttuuriministeriön) käynnistämä Lasten ja nuorten liikuntaohjelma (LNLO). Toiminta jakautuu nelivuotiskausiin, joista ensimmäinen (1999–2003) painottui liikunnallisen iltapäivätoiminnan kehittämiseen, seuratoiminnan paikallistukeen sekä lajiliittojen kehittämishankkeisiin. Toisella kaudella (2004–2007) kehityskohteet pysyivät pääosin samoina: hankerahoituksella tuettiin edelleen urheiluseuroja,

tuen nimi vain vaihtui seuratoiminnan paikallistuesta seuratoiminnan kehittämistukeen. Tämän lisäksi avustusta myönnettiin muun muassa alakouluikäisten liikunnan lisäämiseen, 13–19-vuotiaiden harrasteliikunnan kehittämiseen, seurojen sinettiseuratoimintaan sekä kahteen valtakunnallisesti laajaan hankkeeseen. Nämä hankkeet olivat nuorille suunnattu Mä oon täällä! -hanke sekä Löydä liikunta -kerhohanke, jolla pyrittiin tarjoamaan liikunnallista kerhotoimintaa 6-12-vuotiaille. (Lehtonen 2012a, 10.) Tässä työssä tutustutaan erityisesti yläkouluikäisille nuorille suunnattuihin harrasteliikunnan kehittämishankkeisiin. Alakoululaisille tarkoitetut Löydä liikunta -kerhot jäävät tästä syystä tarkastelun ulkopuolelle. Lasten ja nuorten liikuntaohjelman kolmas vaihe päättyi vuonna 2011. Vaiheen (2007–2011) pääteemana oli muun muassa kehittää lasten ja nuorten kilpaurheilua ja harjoittelumuotoja sekä tukea pienten lasten liikkumisen olosuhteita. (Lehtonen 2012a, 11.) Tällä hetkellä on käynnissä Lasten ja nuorten liikuntaohjelman neljäs kausi (2011–2015). Kauden päätavoitteena on lasten ja nuorten fyysisen aktiivisuuden määrän lisääminen. Liikuntaohjelman tavoitteena on myös kiinnittää huomiota lasten ja nuorten liikunnan harrastamisen yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoisuuteen. (OKM 2015.)

Seuraavissa luvuissa esitellään tarkemmin nuorten liikunnan harrastamista tukenutta Mä oon täällä! -hanketta sekä Your Move -tapahtumaa. Tämän lisäksi nuorten liikunnan tukimuodoista käsitellään seuratoiminnan kehittämistukea sekä lajiliittojen nuorisohankkeita. Näistä kaikista edellä mainituista nuorten liikunnan tukimuodoista esitetään yhteenveto luvussa 7.2.

7.1.1 Mä oon täällä! -hanke

Mä oon täällä! -harrasteliikuntahanke organisoitiin Nuoren Suomen toimesta vuosina 2005–2007 kohderyhmänään 13–19-vuotiaat nuoret. Hankkeen tavoitteena oli nuorten oman osallisuuden korostaminen ja nuorten kuuleminen päätöksenteossa. Tarkoituksena oli luoda harrastusryhmiä niille nuorille, jotka eivät olleet kiinnostuneita kilpaurheiluun keskittyneestä urheiluseuratoiminnasta. Omaehtoista toimintaa pyrittiin kehittämään niin urheiluseuroissa, kouluissa kuin nuorten itsensä parissa. (Lehtonen 2007, 15–16.) Tärkeäksi osatekijäksi hankkeessa muodostui harrastemanagerien toiminta. Ideana oli kouluttaa urheiluseuroihin osaavia aikuisia, jotka ajaisivat nuorten asioita seuran sisällä. Managerin tarkoitus ei

kuitenkaan ollut toimia nuorten puolesta, vaan olla ennemmin kuunteleva ja innostava tuki nuorten omille kehittämisideoille. (Emt. 2007, 25.)

Hankkeen nimissä järjestettiin myös kaksipäiväisiä Mä oon täällä -koulutustapahtumia urheiluseuroissa toimiville, alle 20-vuotiaille nuorille. Koulutus mahdollisti nuoret toimimaan lasten ja nuorten liikuntaryhmien ohjaajina sekä oman kiinnostuksen mukaan myös tarttumiseen urheiluseuran muihin tehtäviin. Koulutus toimi tärkeänä kanavana seuran vaikutusmahdollisuuksista tiedottamiseen sekä nuorten keskinäisten kokemusten vaihtamiseen. Hankkeesta pystyttiin myös tuottamaan jonkinlaisia johtopäätöksiä: tämänhetkinen seuratoiminta ajaa ulos ne nuoret, jotka eivät ole kiinnostuneita huippu-urheilusta. Voidaankin pohtia, näkeekö osa seuroista niin kutsutut harrastelijat jopa rasisiteena ja taakkana menestystä tavoitellessa. Myös tietynlaista arvopohjan muutosta tarvitaan urheiluseurojen sisällä. Tämä muutos ei kuitenkaan tapahdu hetkessä, vaan vaatii kärsivällisyyttä ja pitkäjänteistä työtä. Nuorisourheilun järjestämisessä on toisin sanoen vielä paljon opittavaa seurasolla. (Lehtonen 2007, 42–43, 46–49.) Hankeraportin johtopäätöksissä on perää. Vaikka Mä oon täällä! toteutettiin jo vuosia sitten, samat teemat ja haasteet ovat säilyneet edelleen. Voisi jopa väittää, että tiukentuvassa taloustilanteessa ja vapaaehtoisten seura-aktiivien vähentyessä lasten ja nuorten urheilun kehittämistyötä tekevillä on entistä vähemmän resursseja käytettävissään. Haasteet eivät ole vuosien saatossa poistuneet, pikemminkin korostuneet entisestään.

7.1.2 Your Move -kampanja

Nuoren Suomen ja SLU:n sekä Liikunnan ja urheilun nuorisokomitean (LUNK) yhteistyössä suunnittelema Your Move -kampanja liikutti yhteensä yli sataatuhatta suomalaisnuorta. Kohteena olivat 13–19-vuotiaat nuoret. Ydinajatuksena oli nuorten omatoimisen osallisuuden edistäminen liikuntatapahtumien suunnittelussa ja järjestämisessä sekä liikunnan harrastamisen lisääminen. Kampanjalle laadittiin useita tavoitteita: sen avulla pyrittiin muun muassa lisäämään harrastusmääriä, tuomaan nuoria mukaan vaikuttamaan seuratoimintaan, luomaan vaihtoehtoja liikuntakulttuuria, rikkomaan perinteisiä liikunnan organisaatorakenteita, tuomaan nuorten omaa ääntä paremmin esiin ja kehittämään tapahtumien sisältöjä itse. (Berg ym. 2011, 4-6.) Kampanjan käytännön toteutus tapahtui keväällä 2010 eri kaupunkeihin suunnatun kiertueen ja Helsingissä järjestetyn suur tapahtuman

avulla. Kiertuepaikkakuntia oli kahdeksan ja koko kiertueen yhteiskävijämäärä oli noin 32 000 nuorta. Järjestämiseen osallistuneita nuoria oli mukana yli 800. Kiertueen päätarkoituksena oli suunnitella tapahtuma paikkakunnan nuorten kanssa siten, että tapahtuman avulla innostetaan ja houkutellessaan alueen nuoria liikkumaan. Tapahtumassa käyneet voisivat saada uutta intoa ja kipinää liikunnan harrastamiseen ja löytää esimerkiksi itseään kiinnostavan, uuden lajin. (Berg ym. 2011, 22–23.)

Toinen merkittävä osa Your Move -kampanjaa olivat nuorten järjestämät koulutapahtumat. Tapahtumien järjestämisessä avustivat Moverit, koulutetut tukihenkilöt. Moverien avustuksella nuoret pääsivät itse ideoimaan koulupäiviin haluamaansa liikuntaa. Olennaista oli jälleen nuorten oma aktiivisuus ja ideointityö. Vuosina 2010 ja 2011 Moveri-toimintaa järjestettiin 38 yläkoulussa ympäri Suomen. Tämän lisäksi mukana oli neljä toisen asteen koulutuksen oppilaitosta. (Berg ym. 2011, 34.)

Your Move huipentui kuusipäiväiseen suur tapahtumaan Helsingissä touko-kesäkuussa 2011. Tapahtuma jakaantui urheiluseuroissa harrastavien nuorten Sport-lajiviikonloppuun sekä koululaisille suunnattuun Action-päiviin, jolloin nuorilla oli mahdollisuus kokeilla useita eri liikuntalajeja. Urheiluseurojen nuorille suunnattuun Sport-tapahtumaan osallistui noin 2 500 nuorta odotetun 7 000 sijaan. Järjestäjien mukaan tapahtuman vähäisen kävijämäärän syynä oli osittain se, ettei tapahtumaa ei ollut markkinoitu lajiliittojen ja seurojen puolesta tarpeeksi. Kaiken kaikkiaan suur tapahtumaan osallistui 42 000 henkilöä. Suur tapahtuman ympäristö kannusti kävijäpalautteen perusteella kokeilemaan uusia liikkumisen muotoja. Osallistuneilta nuorilta kysyttiin, aikovatko he jatkossa myös liikkua enemmän. Sekä Sport- että Action-tapahtumiin osallistuneista lähes puolet mainitsi lisäävänsä liikuntaa tulevaisuudessa. (Berg ym. 2011, 44, 63, 66.)

Your Move -kampanjan voi nähdä hyvin modernina keinona nuorten liikunta-aktiivisuuden lisäämisessä. Tapahtumien kampanjoinnissa käytettiin monipuolisesti sosiaalista mediaa ja nuorille annettiin aidosti vaikutusvaltaa sekä urheiluseuroissa että kouluissa. Kampanjan vaikutuksista oltiin kiinnostuneita ja kyselytutkimusmateriaalia on käytettävissä Bergin ym. (2011) julkaisun perusteella erittäin laajasti. Nuorisokulttuurit ja mahdollisuus uudellaisiin lajikokeiluihin huomioitiin. Kampanjan palautteen perusteella sille toivottiin jatkoa niin järjestäjien kuin osallistujien puolelta (Berg ym. 2011, 78).

Harrasteliikunnan kannalta Your Move -tapahtuman raportissa esitetään kiinnostavia keskustelunavauksia. Tapahtumavastaavien nuorten keskusteluista käy ilmi, että seurojen

toiminnassa moni tekijä estää harrasteliikunnan olosuhteiden paranemista. Pulaa on niin tiloista, ohjaajista, varusteista kuin harrasteryhmistä. Tilanteen suhteen ollaan realistisia: harrasteliikunnan lisääminen ei tapahdu pelkästään Your Move -tapahtumia järjestämällä. (Berg ym. 2011, 15.) Vuonna 2015 tapahtuman nettisivujen perusteella huomio keskittyi Your Moven sijaan tällä hetkellä Taisto-kampanjaan, jossa ideana on yläkouluikäisten nuorten lihaskunnan parantaminen erilaisten harjoitusten avulla. Kampanjalla on myös oma tv-sarja, jota on esitetty YLE TV2-kanavalla. (Sport.fi 2014.) Taisto-kampanja välittää nuorille melko erilaista kuvaa liikunnasta ja urheilusta. Taistossa vedetään leukoja, punnerretaan ja kohotetaan lihaskuntoa kilpailemalla muita kouluja vastaan. Taisto-kampanja innostaa liikkumaan ne, jotka ovat jo liikunnallisesti aktiivisia. Your Moven ja Taiston välittämät arvot ovat keskenään jopa päinvastaisia ja tällä hetkellä aktiivisesti toiminnassa on ainoastaan Taisto-kampanja. (Gretschel & Berg 2013.) Your Moven suurtapahtumaa ei ole järjestetty vuoden 2011 jälkeen. Kampanjan eteen tehtiin valtava määrä työtunteja, mutta vaikuttaisi siltä, että suurtapahtuma haudattiin yhden yrityskerran jälkeen.

7.1.3 Seuratoiminnan kehittämistuki ja lajiliittohankkeet

Urheiluseuroille suunnattua kehittämistukea jaettiin vuosien 1999–2011 aikana yli 7 miljoonaa euroa. Tästä summasta 1,4 miljoonaa suunnattiin nuorten harrasteliikunnan kehittämiseen. Seuratukea haettiin yhteensä yli 14 000 hankkeeseen. Yleisimpiä hakukohteita olivat muun muassa uusien harjoitusryhmien sekä kerhojen perustaminen, aikuistukihenkilöiden ja ohjaajien palkkaaminen, välinehankinnat ja lajikokeilut sekä tapahtumat. Tarkasteltavan kauden aikana harrastehankkeiden tukihakemukset vähenivät merkittävästi loppua kohden. Kilpamuotoisen harjoittelun kehittäminen vaikuttaisi siis kiinnostavan seuroja harrastetoiminnan kehittämistä enemmän. (Lehtonen 2012a, 21, 24.)

Vuonna 2013 seuratukea jaettiin noin 3,8 miljoonan euron edestä ja sitä sai yhteensä 382 urheiluseuraa. Summa nousi noin miljoonalla eurolla edellisvuosiin 2011 ja 2012 verrattuna. Tuen nostamiseen vaikutti Opetus- ja kulttuuriministeriön päätös tuen kohdistamisesta entistä paremmin suoraan paikallistasolle eli urheiluseuroille. Myös tuen jakaja on muuttunut, sillä vuodesta 2013 lähtien seuratuon jakamisesta on Nuoren Suomen sijaan vastuussa Opetus- ja kulttuuriministeriön liikuntayksikkö. (Lehtonen ym. 2014, 6, 12–13.) Vuonna 2013 tukea hakeneita seuroja oli 1 205, joten karkeasti arvioituna kolmasosalle hakijoista myönnettiin

tukea. Tuki jakaantui kahteen ryhmään, seuran toiminnan kehittämiseen sekä työntekijän palkkaamiseen. Toiminnan kehittämisen tukimuotoja olivat muun muassa uudet harrastusryhmät, jäsenmäärän kasvattaminen, kustannusten hillitseminen sekä koulujen ja päiväkotien kanssa toteutetut yhteistyöhankkeet. Palkkaukseen myönnetty tuki kohdistui seuroihin, joilla oli jo aiempaa kokemusta palkatusta työvoimasta. Lajeista merkittävimpiä tuensaajia olivat jalkapallo, yleisurheilu, salibandy, voimistelu sekä hiihto. Uutta seuratuena jakamisessa oli edellytys harrastuskustannusten suuruudesta. Perustoiminta seurassa ei saanut ehtojen mukaisesti ylittää yli 50 euroa kuukaudessa. (Lehtonen ym. 2014, 6, 16.)

Keskimääräinen avustussumma seuralle oli noin 12 200 euroa. Aiempiin tuen myöntämisen kriteereihin verrattuna kustannusten pienentämisen merkitys korostui. Tuen avulla seuroja ohjattiin harrastuskustannusten hillitsemiseen ja tukea hakeneista 32 prosenttia korosti seuran tavoitteena olevan harrastuskustannusten nousun estäminen. Seuratuena avulla pystyttiin useissa seuroissa tarjoamaan harrasteryhmiä kilparyhmien ohella. Kustannuksiin vaikuttaminen pelkästään seuratuena avulla on haastavaa, koska suuri osa muodostuu tekijöistä, joihin seuran tai harrastajan on itse vaikeaa vaikuttaa. Tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi kunnan keräämät tilavuokrat sekä lajiliittojen perimät maksut. (Lehtonen ym. 2014, 15, 17, 34–36.)

Lajiliitoille on jaettu kehittämistukea lasten ja nuorten liikunnan hankkeisiin vuodesta 2000 lähtien. Tällöin tuen jakajana toimi Nuori Suomi. (Lehtonen 2012b, 1.) Nykyisin lajiliittojen on mahdollista hakea toiminta-avustusta Opetus- ja kulttuuriministeriöltä. Kehittämishankkeiden painopiste vaihteli reilun kymmenen vuoden ajanjaksolla (2000–2011) siten, että ensimmäisinä tukivuosina tuen jakamisessa keskityttiin tasapuolisiin harrastamisen mahdollisuuksiin ”kaikki pelaa” -periaatteen mukaisesti. 2000-luvun puolivälissä lajiliittojen kehittämishankkeiden tuki painottui yli 13-vuotiaiden nuorten harrastetoiminnan kehittämiseen. 2010-luvun alkuvuosina avustusta myönnettiin huippu-urheilupainotteisesti seurojen harjoittelukulttuurin kehittämiseen. Vuosien 2000–2011 aikana tukea ovat saaneet 56 lajiliittoa. Eniten tukea on myönnetty Palloliitolle, Voimisteluliitolle ja Urheiluliitolle. (Lehtonen 2012b, 2, 6.) Lajiliitot itse arvioivat, että hanketuki mahdollistaa erityisesti ohjaajien ja valmentajien kouluttamisen kehittymisen. Ilman hankkeisiin myönnettyä tukea lajiliitot kykenisivät tekemään lajin kehitystyötä huomattavasti suppeammin voimavaroin. Ilman tukea lasten ja nuorten liikuntaa ei pystytä lajiliittojen kautta toteuttamaan yhtä laaja-alaisesti. (Emt. 2012b, 10.)

7.1.4 Yhteenvetona

Hankeraporteista ilmenee, että yksittäisillä hankkeilla on mahdotonta lisätä nuorten liikkumista laajasti. Hankkeiden avulla voidaan käynnistää toimintaa ja luoda yhteisiä harrasteliikunnan toteuttamisen malleja. Kuitenkin päävastuu liikuttamisesta on paikallisella tasolla eli kunnissa, kouluissa ja urheiluseuroissa. Kunta tarjoaa asukkailleen ja siten myös nuorille harrastamisen olosuhteet. Urheiluseura on valtaosalle lapsista ja nuorista merkittävin liikuntapalvelujen tarjoaja. Kouluissa pystytään tekemään liikkumista edistäviä valintoja. Tästä hyvä esimerkki on Liikkuva koulu -toiminta. Yläasteikäisten innostaminen liikkumiseen koulupäivän aikana on osoittautunut haastavaksi, mutta haasteeseen on kuitenkin jo tartuttu esimerkiksi Taisto-kampanjan ja Liikkuvan koulun avulla.

Seuratuki ja lajiliittojen taloudellinen tuki ovat tärkeässä roolissa urheiluseurojen harrastetoiminnan kannalta. Vapaaehtoisten vetäjien löytäminen harrasteryhmiin voi kuitenkin olla haastavaa. Taloudellinen tuki seuralle auttaa matalan kynnyksen toiminnan järjestämisessä. Taulukossa 2 on yhteenveto aiemmin esitellyistä hankkeista ja tukimuodoista, joilla on pyritty edistämään nuorten harrasteliikuntaa.

TAULUKKO 2. Yhteenveto 2000-luvun nuorten harrasteliikuntaan liittyvistä hankkeista ja tukimuodoista.

Nimi	Ajankohta	Sisältö
Mä oon täällä!	2005–2007	Harrastemanagerit Koulutus Nuorten osallisuuden lisääminen
Your Move	2010–2011	Tapahtuman suunnittelu, vaikuttaminen Lajikokeilut "Moverit"
Seuratuki	vuosittain	Seurojen perustoiminnan kehittäminen
Lajiliittohankkeet	2000–2011	"Kaikki pelaa" (2000-l. alku) Harrastetoiminnan kehittäminen (2005–2010) Seurojen harjoittelukulttuurin kehittäminen (2010-)

7.2 Toiminnan kehittäminen tutkimusalueella ja harrastejoukkueessa

Olosuhteet jalkapallon harjoitteluun ja otteluiden järjestämiseen ovat Kymenlaakson alueella erinomaiset. Jalkapallokenttiä on paljon ja niiden käyttö on seuroille edullista. Kaikki haastateltavat olivatkin poikkeuksetta tyytyväisiä liikunnan harrastamisen mahdollisuuksiin tutkimusalueella. Haastateltavien mukaan lajitarjonta alueella on runsas ja liikuntapaikkoja asukkaiden käytössä monipuolisesti. Erityisiä kehitysehdotuksia liittyen Kymenlaakson alueen liikuntatarjontaan ei oikeastaan osattu nimetä. Ainoastaan Iikan äiti esitti kehitysehdotuksena idean nuorille suunnatuista matalan kynnyksen lajikokeiluista:

”Varmaan sellasta helppoa ja hauskaa tapaa harrastaa ja tutustua eri lajeihin niin sellasille ketkä vähemmän on harrastanut niin vois olla. --- Houkuttelevia matalan kynnyksen harrastusmahdollisuuksia.” Iikan äiti

Harrastejoukkueen toimintaan liittyen esitettiin joitakin kehitysideoita. Sekä vanhemmat, pelaajat että valmentaja esittivät idean joukkueen harjoitusten ja pelien ulkopuolisesta toiminnasta. Artun ehdotus oli joukkueen yhteinen illanvietto:

”Vois olla jotai muutaki et mentäs vaikka jonneki viettää iltaa tai jotain tämmöstä. Joku saunailta.” Arttu

Myös joukkueen valmentaja nosti esiin yhteisen tekemisen esimerkiksi joukkueen saunaillan merkeissä. Vanhemmista Onnin äiti mainitsi, kuinka juniorijoukkueen aikaan joukkue oli tehnyt yhdessä muun muassa telttaretken. Tällainen yhteinen tekeminen on merkityksellistä joukkueen yhteishengen ja yhteisöllisyyden kannalta. Harrastejoukkueen toimintaa suunniteltaessa tulisikin ottaa huomioon myös harjoitusten ulkopuoliset, joukkueen ryhmähengen muodostumiseen liittyvät tekijät.

Haastatelluista vanhemmista Iikan äiti korosti pelaajien nauttivan erityisen paljon ottelutapahtumista ja turnauksista. Hänen mukaansa ottelutapahtumat ovat yksi harrastamiseen motivoiva keino. Turnauksia voisikin Iikan äidin mukaan järjestää tasaisin väliajoin ja mahdollisesti rennommalla otteella. Toisaalta otteluiden ja turnausten järjestäminen edullisesti harrastetasolla voi olla haastavaa. Jos lähialueella on useita samanikäisiä ja samalla tasolla pelaavia joukkueita, on harrastesarjan kasaaminen helppoa. Pitkistä pelimatkoista ja turnausmaksuista muodostuu kuitenkin helposti suuri kuluerä. Tämän vuoksi voi olla, että harrastejoukkueessa osallistutaan vähemmän esimerkiksi

valtakunnallisiin turnauksiin. Pelaajien omia toiveita on syytä kuunnella ja turnauksiin osallistumista voidaan harkita kustannusten rajoissa.

Joukkueen harjoitusten sisältöön liittyen esitettiin muutamia toiveita. Pelaajista Onni toivoi, että harjoituksia olisi mahdollista järjestää eri puolilla tutkimusaluetta. Pitkät harjoitusmatkat vaativat kuljetuksen suunnittelua ja kuljetusapua alaikäisten nuorten vanhemmilta. Iikka taas toi esiin harjoitusten sisältöön liittyvän toiveen:

”No harjotukset vois olla enemmän suunniteltuja. Tai yleensä on vaan yks tai kaks treeniä ja sit pelataan. Enemmän vois olla sitä harjoittelua.” Iikka

Kaikki haastatelluista pelaajista ovat pelanneet jalkapalloa myös kilpatasolla. He ovat tottuneet ohjattuihin ja ennalta suunniteltuihin, valmentajajohtoisiin harjoituksiin. Pelaajat odottavat harjoitusten olevan ennalta suunniteltuja myös harrastejoukkueessa. Vaikka kyse on harrastetoiminnasta, niin pelaajien ja vanhempien laatuvaatimukset toimintaan liittyen vaikuttaisivat säilyvän osittain. Valmentajalta odotetaan sitoutumista ja suunnitelmallisuutta myös harrastejoukkueessa.

Hyvän valmentajan tunnuspiirteiksi haastatteluissa mainittiin muun muassa rentous, hauskuus, positiivisuus sekä pelaajien huomioiminen ja kannustaminen. Kaikki pelaajat mainitsivat hyvän valmentajan olevan rento, mutta pitävän kuitenkin järjestystä yllä. Tämän ominaisuuden tiedosti myös joukkueen valmentaja kuvaillessaan hänen mielestään hyvää valmentajaa:

*”Tääl pitää olla hyvä huumori, täst pitää nimenomaan nauttia tästä jalkapallosta, jos haluaa pärjätäki jossai kohtaa. Rentoa, mutta sit tietyis tilanteis pitää olla kovuuttaki sitte.”
Valmentaja*

Valmentajan rento asenne nousi esiin myös vanhempien haastatteluissa. Tämän lisäksi Artun äiti korosti, että hyvä valmentaja on hänen mukaansa isällinen ja suhtautuu kaikkiin pelaajiin tasa-arvoisesti ja ennakkoluulottomasti. Iikan äidin mielestä harrastejoukkueen valmentajan ei pidä olla liian kilpaorientoitunut. Ennemmin on huomioitava tasapuolisesti kaikkia pelaajia kannustavalla otteella. Iikan äiti kuvaili tällaista kannustavaa valmennustyyliä seuraavasti:

”Se on vanha sanonta, että ei kissa kiitoksella elä, mutta täs kohtaa vois sanoo että kyllä kiitoksella elää! Et tavallaan niitä nuoria kehuu ja kannustaa ihan loputtomasti, niin sellases ilmapiirissä on paljon mukavampi harrastaa ja tehdäkin.” Iikan äiti

Harrastejoukkueen toiminnan jatkumisen kannalta olennaista on joukkueen markkinoiminen uusille pelaajille. Esimerkiksi kilpajoukkueessa lopettaneille voidaan tarjota harrastejoukkueen vaihtoehtoa, jotta jalkapallon harrastaminen ei loppuisi kokonaan. Iikan äiti ehdotti harrastetoiminnan markkinointia seuraavasti:

”Jos ois tultu vähän hihasta nykimään, et ´tuu meidän kaa pelaamaan!’ Et siinä vois kaikki markkinoida, valmentajat ja sit pelaajat itse houkutella et lähe vaan, se on tosi kivaa.” Iikan äiti

Harrastejoukkueessa markkinointi on tähän mennessä tapahtunut pääasiassa pelaajien itsensä ja joukkueenjohtajan kautta. Tiedon löytäminen joukkueesta oli aluksi haastavaa, koska harrastejoukkueella ei ole esimerkiksi omia nettisivuja. Harrastejoukkueen toiminnan markkinointia on mahdollista edistää hyvinkin yksinkertaisin keinoin. Seuran nettisivuille voidaan laittaa tarkempaa tietoa joukkueesta sekä yhteyshenkilöiden tiedot. Haastatteluissa vanhemmilta tuli ehdotus sähköpostimarkkinoinnista niille, jotka ovat olleet aiemmin seuran toiminnassa mukana. Harrastejoukkueen tapauksessa myös pelaajien keskinäinen viestintä on ollut toiminnan laajenemisen kannalta tärkeää: joku pelaajista on houkutellut kavereitaan mukaan ja ”puskaradion” kautta tieto joukkueesta on lisääntynyt.

Harrastejoukkueen tapaus osoittaa, että vapaaehtoisten aikuisten panos on tärkeää joukkueen koossa pysymisen ja toiminnan kasvun kannalta. Joukkueenjohtajan panos on toiminnan kannalta erittäin suuri ja hänen työnsä joukkueen eteen sai kiitosta erityisesti vanhemmilta. Osaavat ja innostavat aikuiset mahdollistavat joukkueen toiminnan omalla panoksellaan. Aikuisten into ja arvostus tarttuu myös nuoriin. Sarjassa pelaaminen vaatii harrastejoukkueessakin aikuisen, joka huolehtii esimerkiksi kausimaksuista, ottelutapahtumien järjestelystä ja kyydeistä. Nämä tehtävät on toki mahdollista jakaa myös esimerkiksi pelaajien vanhempien kesken niin, ettei kaikki työ kasaannu yhden vapaaehtoisen harteille. Kaikista tärkeintä on se, että joukkueen taustalla on aikuisia, jotka kannustavat nuoria harrastamisen jatkamiseen.

Vanhemmat esittivät muutamia ideoita joukkueen tulevaisuutta ja harrastamisen kustannuksia ajatellen. Ottelutapahtumia voitaisiin markkinoida ja mainostaa enemmän siten, että paikalla olisi muitakin katsojia kuin pelaajien vanhemmat. Tämä tekisi pelaamisesta entistä mielekkäämpää. Vanhempien kontakteja kannattaa käyttää hyväkseen hankkimalla joukkueelle sponsoreita ja tukijoita. Artun äiti käytti sponsorointiesimerkkinä yritysten nimikkopelaajia. Tällaista toimintaa voisi kokeilla ennakkoluulottomasti myös harrastetasolla.

Moni yritys tai yksityishenkilö on varmasti valmis tukemaan nuorten harrastetoimintaa, jos tukea vain uskalletaan ja osataan pyytää. Osittain tällainen tukeminen on jo mahdollista tutkittavan seuran rahastotilin kautta.

Onnistuneessa harrastetoiminnassa nuorten omia mielipiteitä kuunnellaan ja arvostetaan. Harrastamiseen tarjotaan yhtäläinen mahdollisuus kaikille halukkaille. Harrastus on kustannuksiltaan kohtuullinen, jotta mahdollisimman moni nuori voi osallistua toimintaan. Erityisesti vanhemmat toivoivat harrastejoukkueelta reilun pelin ja ”kaikki pelaa” -periaatteen noudattamista. Harrastamista ei tarvitse ottaa liian tosissaan ja harjoituksiin osallistuminen on nuorille vapaata. Toiminnan pääpaino ja ydin on nuorten viihtymisessä. Tätä kuvaili osuvasti Onnin äiti:

”Se pitäis se kunnianhimo olla siinä, että ne lapset voi hyvin ja niillä on kivaa ja et ne menee eteenpäin jollain tavalla siinä harrastuksessa. Et se on KIVAA.” Onnin äiti

Joukkueenjohtajan näkökulmasta harrastejoukkue eroaa kilpajoukkueesta muun muassa harjoitusmäärissä, kilpailullisuudessa ja kustannuksissa. Sitoutuminen on vapaampaa ja esimerkiksi poissaoloihin suhtaudutaan melko vapaasti. Harjoituksista voi olla pois ja tulla taas mukaan seuraavalla kerralla. Joukkueenjohtajan toiveena on, että harrastejoukkueen malli leviäisi laajemmin muihinkin Kymenlaakson alueen seurojen ikäluokkiin. Toiminnan uhkana on vapaaehtoisten puute. Harrastetoiminta vaatii sitoutuneita aikuisia, jotka ovat valmiita toimimaan joukkueen valmentajina ja toimihenkilöinä. Harrastejoukkueet ovat osoitus siitä, että seurassa toimiminen on mahdollista monella eri tavalla - ei ainoastaan kilpatoimintaan kuulumalla. (Joukkueenjohtaja 9.9.2014.)

Tutkimusalueella kaikki jalkapallon harrastajat siirtyvät yläkouluikäisinä pelaamaan alueen yhteisseuran ikäkausijoukkueisiin. Jatkossa on varmasti tarpeellista raportoida tässä siirtymävaiheessa harrastamisen lopettavien pelaajien määrä. Tämä antaa arvokasta tietoa ja palautetta alueen jalkapalloseuroille. Ulkopuolelta tarkasteltuna jalkapallon harrastaminen tutkimusalueella muuttuu yhteisseuraan siirtymisen myötä kilpaurheiluorientoituneeksi ja tavoitteelliseksi. Alueen seuroissa on tarpeellista pohtia, ajaako nykyinen malli harrastetasolla kiinnostuneet pelaajat kokonaan pois toiminnasta. Ajankohtaista on myös pohdinta siitä, pyrkiikö alueen yhteisseura tarjoamaan kaikille tyttöjen ja poikien ikäkausijoukkueille harrastejoukkueen kaltaisia vaihtoehtoja.

8 POHDINTA

Tässä luvussa kootaan yhteen tutkimusaineiston ajatuksia herättäneet teemat. Alaluvut sisältävät pohdintaa tutkimuksen ansioista ja myös siitä, mitä olisi voinut tehdä toisin. Ensimmäiseksi pohditaan urheiluseuran roolia tulevaisuudessa. Toiseksi tarkastellaan ominaisuuksia, jotka tekevät harrastetoimintaan osallistumisesta mielekäästä. Kolmas ja neljäs alaluku sisältävät pohdintaa monipuolisesta harrastamisesta sekä harrastuskustannusten vaikutuksesta. Lopuksi arvioidaan tutkimuksen luotettavuutta.

8.1 Urheiluseurojen tarjonta tulevaisuudessa

Suomalainen liikuntakulttuuri laajenee ja muuttaa muotoaan. Liikuntatarjonta lisääntyy ja valtion jakamista resursseista käydään kamppailua alan toimijoiden kesken. Kilpaurheilun ja terveysliikunnan välinen kädenvääntö on joko tunnustettava tai käytettävissä olevien varojen jakoa tulee selkiyttää ja eriyttää entistä enemmän. (Mäenpää & Korkatti 2012, 9.) Voidaan pohtia, onko seuratuen jakoperusteissa järkevää asettaa seurojen kilpaurheilu ja harrasteliikunta samalle viivalle. Edellytykset seuratukihakemuksille vaihtelevat ja ovat viime vuosina suosineet harrasteliikuntaa, mutta harraste- ja kilpaurheilun tuen eriyttämistä tulisi harkita vakavasti.

Urheiluseuran tärkeänä tehtävänä on perinteisesti pidetty kilpa- ja huippu-urheilijoiden kehittämistä. Tämä tehtävä ei varmasti ole hävinnyt mihinkään, mutta sen merkitys on osittain muuttanut muotoaan. Vapaa-ajan viettoon on enemmän vaihtoehtoja kuin koskaan ennen eikä urheiluseura ole välttämättä ensisijainen lasten ja nuorten harrastusympäristö. Osa nuorista haluaa päättää harrastamisen ajankohdasta ja paikasta itse. Tähän tarjoavat mahdollisuuden monet uuden liikuntakulttuurin lajit. Pitääkseen lapset ja nuoret jatkossakin mukana toiminnassaan seurojen tulee tunnistaa yhteiskunnassa ja liikuntakulttuurissa tapahtuva muutos. Urheiluseurojen asema tulevaisuudessa on hyvin kiinnostava aihe. Olennaista on pohtia, mikä on seurojen tehtävä ja panos vähän liikkuvien innostamisessa ja vaihtoehtoisten liikuntamuotojen tarjoamisessa. Seurojen on mietittävä tarjontaan liittyviä kysymyksiä: kenelle, kuinka usein ja millaista toimintaa seuran jäsenille järjestetään. On mahdollista, että tulevaisuudessa syntyy kahtiajako kilpaurheilu- ja harrasteseuroihin.

8.2 Rentoa viihtymistä

Lasten ja nuorten vapaa-ajan harrastamisen tärkein motiivi on harrastuksen parissa viihtyminen ja sen tuottama ilo. Näiden tekijöiden lisäksi sosiaaliset suhteet ja kaverit ovat merkittävä motiivi harrastamiselle. Pelaamisesta nauttiminen ja kavereiden merkitys korostuivat tutkittavassa harrastejoukkueessa. Sosiaalisten suhteiden merkitystä korostivat niin pelaajat kuin heidän vanhempansa. Tieto harrastejoukkueesta oli levinnyt eteenpäin pääasiassa pelaajien itsensä kautta. Oman lisänsä sosiaaliseen kanssakäymiseen toivat joukkueessa pelaavat maahanmuuttajataustaiset pelaajat, joista osa puhuu ja ymmärtää suomea auttavasti. Voisi todeta, että harrastejoukkueessa täyttyvät optimaalisesti muun muassa viimeisimmät seuratuille asetetut kriteerit, kuten monipuolinen harrastustarjonta, drop outin ehkäiseminen, alle 50 euron kuukausimaksu, tasa-arvoiset harrastusmahdollisuudet ja maahanmuuttajien mukanaolo toiminnassa (ks. OKM 2014b).

Yllättävää oli, että harrastuksen merkityksen ja myönteisten harrastamiseen vaikuttavien tekijöiden yhteydessä ainoastaan yksi haastateltavista toi esiin liikuntaharrastuksen terveellisyden. Asian nosti esiin pelaajan vanhempi, kun taas pelaajat itse jättivät terveydelliset syyt mainitsematta kokonaan. Useimmat nuorille suunnatut liikuntaan harrastamiseen liittyvät kyselyt osoittavat, että terveys sekä sisäinen ja ulkoinen hyvinvointi ovat merkittävimpiä liikunnan harrastamisen motiiveja (ks esim. Koski & Tähtinen 2005; Aarresola & Konttinen 2012; Myllyniemi & Berg 2013). Huomioitavaa on, että tutkimuksen haastattelurunko ei myöskään sisältänyt terveyteen liittyviä keskustelun teemoja. Keskustelua ei tietoisesti ohjattu pohtimaan liikunnan positiivisia hyötyjä vaan ennemminkin liikunnan harrastamisen parhaita puolia. Suomalaisnuoret ovat hyvin tietoisia liikunnan myönteisistä terveysvaikutuksista ja saattaa olla, että liikunta- ja terveyskasvatuksessa sorrutaan välillä jopa liialliseen terveyden korostamiseen. Liikuntaa harrastava nuori tuskin miettii liikkessaan ensisijaisesti ehkäisevänsä tulevaisuuden elintapasairauksia. Väitän, että nuori liikkuu, koska nauttii liikunnan tuomasta hyvästä olosta.

Sanat *rento* ja *rentous* herättivät huomioni aineistoa analysoitaessa. *Rentous* määriteltiin sekä osaksi onnistunutta harrastetoimintaa että hyvän valmentajan tunnuspiirteeksi. Myös harrastejoukkueen valmentaja itse oli sitä mieltä, että joukkueen valmentaminen vaatii sopivan rentoa asennoitumista. Jälkikäteen ajateltuna olisin voinut tarttua rentouden käsitteeseen vielä tarkemmin haastattelujen aikana. Olisi hyvin kiinnostavaa tietää paremmin

se, mitä nuoret itse tarkoittavat rennolla meiningillä ja valmentajalla. Käsitteen toistuvuus kiinnitti huomioni vasta aineiston analyysin vaiheessa, jolloin kaikki haastattelumateriaali oli jo kerätty ja litteroitu.

8.3 Harrastetoiminta lopettamisen vaihtoehtona

Liikuntaharrastuksesta luopuvien murrosikäisten nuorten määrä on Suomessa poikkeuksellisen korkea. Drop out on ilmiönä monitahoinen ja nuoren lopettamispäätökseen vaikuttaminen koetaan haastavana. Tämän ajatuksen toivat esiin myös tutkimukseen osallistuneet harrastejoukkueen pelaajat. Kaikki heistä mukaan lukien joukkueen nuori valmentaja korostivat, että nuoren lopettamispäätös on itsenäinen eikä siihen välttämättä edes voi vaikuttaa. On myös huomioitava, että osa lopettamisista johtuu hyvinkin luonnollisista syistä. Opiskelu, kaverit, seurustelu, mopoilu, juhliminen, tietokoneet ja lukuisat muut tekijät kilpailevat samasta ajasta liikunnan harrastamisen kanssa. Ei ole millään tavalla yllättävää, että yleisin syy lopettamiseen on ajan ja motivaation puute tai kiinnostuksen siirtyminen muuhun kuin urheiluharrastukseen.

Vanhemmat käsittelivät harrastamisen lopettamista hieman laajemmasta näkökulmasta todeten, että pelaamisen jatkumisen kannalta tärkeää on nuorten omien toiveiden kuunteleminen ja yhteyden säilyttäminen heihin. Harrastetoiminta näyttäytyi tutkimusalueella merkittävänä lopettamisen ehkäisemisen keinona. Kaikki haastateltavat pelaajat olivat harkinneet lopettamista ja Iikka lopettikin pelaamisen parin vuoden ajaksi. Ilman harrastejoukkuetta tuskin kukaan heistä pelaisi enää jalkapalloa ohjatusti urheiluseurassa. Joukkueenjohtajan haastatteluista ilmeni, että pojat itse olivat vahvasti vaikuttamassa joukkueen syntymiseen. Kaikki lähti liikkeelle muutamien pelaajien pyynnöstä muodostaa harrastejoukkue. Joukkueenjohtaja totesi, että edellisen kauden päättyessä pojat pelkäsivät toiminnan loppumista ja varmistelivat häneltä joukkueen tulevaisuutta. Tuloksena ovat kahdet viikoittaiset talviajan jalkapalloharjoitukset sekä vapaaehtoiset juoksutreenit. Pojat itse halusivat toiminnan jatkuvan läpi vuoden. (Joukkueenjohtaja 9.9.2014, 5.1.2015.)

Kielteisissä urheiluseuran toimintaan liittyvissä kokemuksissa toistui kilpailullisuuden ja valmentajaan liittyvät tekijät. Pelaajien vastauksista oli havaittavissa, että jalkapallon pelaaminen kilpajoukkueessa tuntui liian vakavalta ja aikaa vievältä. Pelaaminen oli nuoren

omasta näkökulmasta totista ja harjoittelu lähes ammattimaista. Viidestä seitsemään kertaan viikossa harjoittelu kesäaikana ei ollut ainakaan tähän tutkimukseen osallistuneille nuorille mielekäs tapa harrastaa jalkapalloa. Kyse ei ole siitä, etteivätkö pelaajat nauttisi kilpailusta ja ottelutapahtumista. He ovat kyllä halukkaita pelaamaan tavoitteellisesti siten, että harrastaminen ei kuitenkaan ole ainoa vapaa-ajan sisältö. Ilman harrastejoukkueen syntymistä tällaiseen harrastamisen vaihtoehtoon ei välttämättä olisi ollut lainkaan mahdollisuutta.

Drop out ja ohjatun liikunnan parista häviävät murrosikäiset nuoret ovat teemoja, jotka näyttäisivät pysyneen pinnalla jo useamman vuosikymmenen ajan. Yhtä oikeaa toimintatapaa harrastuksen lopettamisen ehkäisemiseksi ei ole löydetty ja tuskin löydetäänkään. Lopettamispäätöstä ymmärtääkseen on kuunneltava nuorten omaa ääntä ja toiveita. Drop out -tutkimusten avulla on selvitetty hyvin kattavasti syitä liikunnan harrastamisen lopettamiseen. Seuraava haaste on ryhtyä etsimään monipuolisesti erilaisia keinoja lopettamislukujen loiventamiseksi.

Lopettamista ei voida ehkäistä kokonaan. Sen sijaan on mahdollista lisätä vaihtoehtoja ja mahdollisuuksia harrastamiseen, jotta lopettamista harkitsevan nuoren liikunta-aktiivisuus säilyisi. Drop out käsitteenä osittain yksipuolistaa lopettamiseen liittyvää keskustelua. Kyse ei ole ainoastaan siitä, että seurat toiminnallaan ja harrastamisen kalliilla hinnalla pudottaisivat harrastajat pois harrastuksen parista. Huomioitavaa on myös nuoren elämäntilanteen muutos. Keskeistä lopettamiskeskustelussa on se, miten urheiluseura voi olla paremmin nuoren elämäntilanteessa mukana. Seurassa on olennaista pohtia tarjotaanko harrastamisen mahdollisuus myös niille, joille murrosikä tuo mukanaan lukuisia elämänmuutoksia. On ymmärrettävä, ettei kilpailumuotoinen, viidesti viikossa kokoontuva kilparyhmä ole osalle nuorista sopivin ja mielekkäin harrastamisen vaihtoehto.

Urheiluseurojen harrasteryhmien muodostamista saattaa vaikeuttaa vähäinen pelaajamäärä murrosikäisten nuorten ikäluokissa. Jalkapallossa harrastajia on paljon, jolloin vaihtoehtoisten harrastusmuotojen tarjoaminen on mahdollista. Monissa muissa lajeissa ongelmana voi olla liian pieni harrastajamäärä, jotta erillisten kilpa- ja harrasteryhmien muodostaminen olisi mahdollista. Tällaisessa tilanteessa saatetaan edetä kilpailullisten edellytysten mukaisesti, jolloin ryhmästä putoavat ne joilla ei ole halukkuutta tai mahdollisuuksia sitoutua kilparyhmän harjoitusvaatimuksiin. Tiivistetysti voi todeta, että harrasteryhmien syntymisen rajoitteena voi monessa urheiluseurassa olla liian vähäinen harrastajien määrä.

8.4 Kustannukset harrastamisen rajoitteena

Liikunnan harrastaminen urheiluseurassa on kalliimpaa kuin koskaan ennen. Urheilulajien välillä vallitsee taloudellinen eriarvoisuus. Kaikilla suomalaisperheillä ei ole varaa tarjota lapsilleen harrastusta esimerkiksi jääkiekon tai ratsastuksen parissa. Harrastamisen kustannusten kasvu on tapahtunut erittäin nopeasti 2000-luvun aikana (ks. Puronaho 2014). Merkittävimmät syyt harrastamisen kalleuteen ovat muun muassa harjoituskertojen lisääntyminen sekä harrastuskauden pidentyminen (Puronaho 2014, 73). Harrastejoukkueen kustannukset koettiin kaikissa haastatelluissa perheissä edullisina. Toiminta on pyritty pitämään mahdollisimman edullisena, jotta kaikki halukkaat pystyisivät pelaamaan joukkueessa. Vanhempien arviot harrastejoukkueen kustannuksista osoittivat, että joukkueen keräämä kausi- tai kuukausimaksu on loppujen lopuksi vain hyvin pieni osa harrastamisen kokonaiskustannuksista. Tutkimusalueella matkakustannukset olivat yksi suurimmista menoeristä pitkien harjoitusmatkojen takia.

Kustannusten kasvun hillitsemiseen on monia vaihtoehtoja. Joukkueen muodostuessa tulee sopia selkeät pelisäännöt siitä, paljonko harrastus saa enimmillään maksaa. Tämän jälkeen voidaan keskustella harjoitusmääristä ja siitä millaiseen sarjaan joukkue osallistuu. Seuroissa kustannuksia pyritään perinteisesti pienentämään talkootöiden avulla. Talkoot vaativat kuitenkin aktiivisuutta seuran jäseniltä. Omien urheiluseurakokemusteni perusteella voin sanoa, että yhä useampi vanhempi näkee seuratoiminnan ostopalveluna. Maksamalla harrastuksesta entistä suurempia määriä vanhemmat pyrkivät välttämään toimintaan osallistumisen. Vapaaehtoisuus ei ole missään määrin itsestänselvyys. Uusia, aktiivisia toimijoita on hyvin vaikeaa saada mukaan valmentamaan tai johtamaan joukkuetta. Samaan ongelmaan törmätään luultavasti myös harrastejoukkueita muodostettaessa. Tutkimuskohteessa hyödynnettiin seuran sisällä olevaa osaamista. Seuran miesten joukkueessa pelaavaa aikuista pyydettiin harrastejoukkueen valmentajaksi. Joukkueenjohtajan mukaan seuran toimintaan sitouttaminen on tärkeää. Seuran omia kasvatteja voidaan hyödyntää nuorempien joukkueiden valmennustehtävissä ja pelaajia koulutetaan myös pelinohjaajiksi sekä jalkapallotuomarin tehtäviin (Joukkueenjohtaja 5.1.2015).

Pelaamisen kustannuksilla oli vaikutusta harrastamiseen kahdessa kolmesta tutkimukseen osallistuneesta perheestä. Tämä ilmeni vanhempien haastatteluista, sillä pelaajat itse eivät kokeneet maksujen olleen syy harrastejoukkueeseen siirtymiseen. Pelaajat eivät kokeneet

jalkapallon kustannuksia harrastamista rajoittavina. Sen sijaan useampi pelaajista korosti jääkiekon korkeita maksuja. Jalkapallo nähtiin edullisena harrastamisen vaihtoehtona. Vanhempien kokemukset poikkesivat pelaajien vastauksista. Kaksi kolmesta koki, että lapsen pelatessa kilpajoukkueessa perheen talous oli tiukoilla. Vanhemmat olivat valmiita turvautumaan ulkopuoliseen apuun, jotta harrastaminen voisi jatkua. Rahallista tukea oli haettu esimerkiksi sukulaisilta sekä harrastamista tukevalta säätiöltä. Vain Iikan perheessä harrastamisen kustannukset eivät olleet koskaan muodostuneet ongelmaksi. Vaikka jalkapallo mielletään verrattain edulliseksi harrastukseksi, korkeat kustannukset voivat rajoittaa pelaamista erityisesti kilpajoukkueissa. Vanhempien ja pelaajien vastaukset poikkesivat toisistaan luultavasti siksi, että pelaajat eivät olleet täysin tietoisia perheen taloudellisesta tilanteesta. Esimerkiksi Artun äiti mainitsi, ettei pojalle mainittu rahahuolista harrastamiseen liittyen.

Urheiluseurassa harrastamisen kustannuksista tarvitaan lisää tutkimustietoa. Puronahon (2006, 2014) tutkimukset ovat luoneet käsityksen siitä paljonko lasten ja nuorten liikunnan harrastaminen maksaa Suomessa. Sen sijaan kustannusten vaikutusta harrastamiseen ja lajivalintaan on tutkittu hyvin vähän. Tällä hetkellä ei tiedetä kuinka moni lapsi ja nuori jää urheiluseuran ulkopuolelle korkeiden kustannusten takia. Tämän tutkimuksen haastattelut osoittavat, että erityisesti kilpatasolla pelatessa kustannukset voivat rajoittaa harrastamista. Kyseessä on pieni otos yksittäisestä tapauksesta, joten yleispäteviä tuloksia on mahdotonta osoittaa. Laajempi määrällinen tutkimus kustannusten vaikutuksesta lasten ja nuorten liikunnan harrastamiseen olisi tarpeellinen ja toisi tärkeää lisätietoa nykytilanteesta.

8.5 Monipuolisuus innostaa harrastamiseen

Yhteistä aiemmille nuorten harrasteliikuntaa tukeneille hankkeille 2000-luvulla on nuorten liikunnan harrastamisen monimuotoisuuden tunnistaminen. Esimerkiksi Mä oon täällä! -hankkeessa ja Your Move -tapahtumassa tuotiin esiin tarve monipuolistaa nuorten liikkumisen mahdollisuuksia. Seuratuen myöntämiselle on esitetty harrastetoimintaa tukevia kriteerejä ja lajiliitot ovat omilla hankkeillaan pyrkineet edistämään harrasteryhmien syntymistä. Yrityksistä huolimatta nuorten harrastetoiminta ei ole muodostunut laajasti osaksi urheiluseurojen perustoimintaa. Jalkapallossa aikuisten harrastesarjat toimivat hyvin aktiivisesti. Tutkimusalueella Kymenlaaksossa nuorille ei ole olemassa omaa harrastesarjaa,

vaan harrastejoukkue on pelannut B-ikäluokan kolmanneksi korkeimmalla sarjatasolla. Joukkueenjohtajan mukaan Palloliiton sekä Kymenlaakson piirin tulisi tukea paremmin alueen harrastejoukkueita mahdollistamalla rajattomat vaihdot sekä useamman kuin 18 pelaajan merkitsemisen ottelupöytäkirjaan. Tällöin on mahdollista saada kaikki joukkueen jäsenet paremmin mukaan ottelutapahtumiin. (Joukkueenjohtaja 5.1.2015.)

Tutkimuksen haastattelut toteutettiin syys- ja lokakuussa 2014. Tällöin oli vielä epävarmaa missä muodossa harrastejoukkueen toiminta jatkuu. Vierailulla tutkimuskohteeseen tammikuussa 2015 sain tiedon, että joukkue on yhä kasassa ja harjoittelee myös talvikaudella aktiivisesti yhdessä. Pelaajat itse ovat toivoneet jalkapalloharjoitusten ohien juoksuharjoituksia kerran viikossa. (Joukkueenjohtaja 5.1.2015.) Selvää on, että pelaajat ovat löytäneet harrastamisen ja pelaamisen kipinän - osa uudelleen oltuaan hetken poissa lajin parista. Nälkä vaikuttaisi kasvaneen syödessä, sillä rennosti pelailusta käynnistyneestä toiminnasta on muodostunut osittain urheiluseurojen kilpajoukkueiden harjoitusmallia vastaavaa. Sitoutuminen on edelleen vapaata eikä esimerkiksi juoksuharjoituksiin osallistuminen ole pakollista. Tutkijana on hienoa nähdä, että joukkue on pysynyt kasassa ja jatkaa innokkaasti toimintaansa. Harrastejoukkue todistaa osuvasti sen, että nuoren omasta innostuksesta kipinä harrastamiseen voi syttyä uudelleen.

8.6 Jatkotutkimusehdotukset

Tutkimuksen merkittävänä tuloksena on osoittaa nuorten harrasteliikunnan tarpeellisuus osana urheiluseurojen toimintaa. Tutkimuskohde toimii esimerkkitapauksena vaihtoehtoisesta liikunnan harrastamisesta urheiluseurassa. Tutkimusprojektin aikana harrastejoukkueen toimintaan alkoi sisältyä yhä enemmän perinteisen kilpamuotoisen seuratoiminnan piirteitä. Ympärivuotinen harjoittelu ja joukkueen oheisharjoitukset toteutettiin kuitenkin nuorten omasta toiveesta. Joukkueen etenemistä ja toiminnan kehittymistä olisi ollut mielenkiintoista havainnoida ja seurata pidempään. Olisi kiinnostavaa tietää mihin suuntaan joukkueen toiminta kehittyi ja vastaako se tulevana vuosina yhä enemmän perinteisen kilpaorientoituneen jalkapallojoukkueen mallia. Pohdinnan arvoinen on ajatus siitä, voidaanko urheiluseurassa järjestää täysin vapaamuotoista ”höntsäilyä”, jossa sitoutumista seuraan ei edellytetä lainkaan.

Yksinkertaisimmillaan jalkapallon pelaaminen vaatii ainoastaan paikan, pallon ja pelaajat. Urheiluseurassa järjestettynä lajin harrastaminen sisältää pelaamisen lisäksi paljon muutakin oheistoimintaa ja edellyttää tietynlaista varustusta. Mielenkiintoinen tutkimusaihe olisi jalkapallon ja muiden suosittujen urheiluseurassa harrastettavien lajien vertailu lajeihin, joissa kilpailuun suhtaudutaan poikkeavalla tavalla. Nuorisokulttuuriin yhdistetyt liikuntalajit, kuten skeittaus, parkour ja lumilautailu voisivat antaa mielenkiintoisen vertailun kohteen. Ennakkoolettamuksena voisin esittää, että edellä mainituissa liikuntamuodoissa lajiin kiinnittyminen poikkeaa esimerkiksi jalkapallon harrastamisesta. Itse tekeminen, itsensä kehittäminen ja ympäristön hyödyntäminen ovat kilpailua tärkeämpiä tekijöitä esimerkiksi parkourissa. Uskon, että jalkapallossakin on mahdollista hyödyntää eri lajikulttuurien oppeja. Vertaileva tutkimus nuorisokulttuuristen lajien ja perinteisten urheiluseuraan kiinnittyvien lajien välillä voisi avata paljon uusia näkökulmia. Lajien oppeja ja hyviä toimintamalleja voitaisiin hyödyntää molemmin puolin.

Harrastejoukkueen toiminnassa oli mukana useita maahanmuuttajataustaisia pelaajia ja joukkueessa tehtiin yhteistyötä maahanmuuttoviraston kanssa. Kiinnostavan lisän tähän tutkimukseen olisi tuonut maahanmuuttajapelaajan ja hänen vanhempansa haastattelu. Jatkossa tämän tutkielman kaltaista tutkimusotetta voitaisiin hyödyntää esimerkiksi tutkimuksissa, joissa tarkastellaan maahanmuuttajataustaisten pelaajien kotoutumista urheiluseuratoiminnan avulla. Nuorelle pelaajalle joukkueessa toimiminen voi auttaa muodostamaan uusia kaverisuhteita ja tuo sisältöä vapaa-aikaan koulun ohessa.

8.7 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi

Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan vapaus kulkea kerätyn aineiston, tulkitsemisen ja tekstin tuottamisen välillä on hyvin erilainen määrälliseen tutkimukseen verrattuna. Tutkijan on läpi tutkimusprosessin arvioitava työnsä luotettavuutta. Toisin sanoen laadullisessa tutkimuksessa työn luotettavuuden määrittäjänä toimii tutkija itse. (Eskola & Suoranta 2008, 208, 210.) Vaeltamisen vapaus aineiston ja sen analysoinnin sekä varsinaisen kirjoitustyön välillä mahdollistaa syvällisten tulkintojen tekemisen. Ensimmäisellä silmäyksellä voi vaikuttaa siltä, ettei litteroitu aineisto välttämättä tarjoa paljoakaan tutkimuksen kannalta olennaista sisältöä. Tällaisia turhautumisen hetkiä aiheutti ainakin hyvin vähäsanaiseksi osoittautunut nuoren pelaajan haastattelu. Kuitenkin useamman lukukerran jälkeen myös tämän haastattelun

aineistosta oli löydettävissä tutkimuksen kannalta merkittäviä oivalluksia. Oli vain tulkittava hyvin tarkasti haastattelun havaintoihin perustuen *miten* pelaaja asiansa ilmaisi.

Tutkimuksen aineisto koostuu rajatusta otoksesta henkilöitä, joilla on kokemuksia urheiluseurassa ja harrastejoukkueessa toimimisesta. Tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa on otettava huomioon aineiston kattavuus (Eskola & Suoranta 2008, 215). Tässä tutkimuksessa varsinaisen otoksen muodostavat kolme pelaajaa ja heidän äitinsä sekä harrastejoukkueen valmentaja. Heidän haastattelunsa toteutettiin samankaltaisten teemahaastattelurunkojen avulla. Tämän lisäksi aineistoa täydentävät joukkueenjohtajan haastattelut ja tiedonannot läpi tutkimusprosessin. Esiymmärryksen muodostamisessa apuna ovat olleet seura- ja harrastetoiminnan asiantuntijoille toteutetut puhelinhaastattelut. Aineiston ollessa kattava tulkintoja ei ole muodostettu satunnaisiin havaintoihin aineistosta (Eskola & Suoranta 2008, 215). Tutkimuksessa on noudatettu tätä ajatusta. Analyysia johdatelleet tutkimuksen pääteemat muodostuivat selkeästi niiden toistuvuuden takia. Hermeneuttinen lähestymistapa tutkimuskohteeseen ja aineistoon on ollut johtoajatuksena läpi tutkimusprosessin. Tavoitteena on ollut ymmärtää ja luoda kuvaus yhden harrastejoukkueen toiminnasta. Tulokset eivät ole yleistettävissä, mutta antavat ajateltavaa nuorten liikunnan ja seuratoiminnan parissa työskenteleville.

Onnistuneen laadullisen tutkimuksen edellytyksenä on sitoutuminen tutkimuksen tekemisen eettisiin periaatteisiin (Tuomi & Sarajärvi 2009, 127). Tutkittavien henkilöllisyyttä varjellaan keksittyjen nimien avulla ja häivyttämällä tarkka tieto tutkimusalueesta. Tutkimukseen osallistuminen on ollut vapaaehtoista ja tutkimukseen osallistuneista valtaosa ilmoittautui vapaaehtoisesti haastateltaviksi. Iikan perhe valikoitui haastateltavaksi joukkueenjohtajan ehdotuksesta. Haastateltavia informoitiin etukäteen sähköpostitse tutkimuksen aiheesta ja haastattelutilanteesta. Tutkimusprojektin loppuvaiheessa tuloksia esiteltiin projektin toimeenpanneelle urheiluseuralle sekä tutkimuksen rahoittajalle, Opetus- ja kulttuuriministeriölle. Tutkimukseen osallistuneilta pyydettiin erikseen lupa käyttää esittelytilaisuuksissa haastattelujen aineistoa. Tutkimuksen etiikkaan on kiinnitetty huomiota tutkimusprojektin alusta lähtien.

Esittelykerrat urheiluseurassa ja ministeriössä syvensivät omaa ymmärrystä nuorten harrastetoiminnasta ilmiönä ja antoivat tärkeää palautetta tutkimuksen onnistumisesta. Tutkimustulosten esittely urheiluseuralle vaikutti olevan silmiä avaava kokemus. Mukana oli sekä harraste- että kilpajoukkueiden toiminnasta vastaavia henkilöitä. Kilpajoukkueen

toimihenkilöille kuvaus harrastejoukkueen toiminnasta näytti tuovan paljon lisätietoa ja ymmärrystä joukkueen olemassaolon tärkeydestä. Esittelytilaisuus vahvisti seuratoimijoiden käsitystä siitä, että harrastejoukkueelle on kysyntää ja toiminnan jatkaminen on tarpeellista.

Onnistuneessa opinnäytetyössä tutkija kykenee arvioimaan oman tutkimuksensa onnistumisia ja ongelmakohtia. Tämän tutkimuksen tekemistä vauhditti projektin määrittämä aikataulu. Aineiston analyysille olisi voinut antaa enemmän aikaa, jolloin siitä muodostetut tulkinnat voisivat olla vieläkin syvempiä. Tutkimuksen rakenne noudattelee teemoiteltua aineistoa ja sisällön muodostavat viisi pääteemaa. Tämä asetti ajoittain haasteita lähdeaineiston ja haastattelujen vuoropuhelun syntymiselle. Edellytyksenä oli huolellinen tutustuminen sekä aiempaan tutkimustietoon että kerättyyn haastatteluaineistoon. Pääteemojen avulla eteneminen ja haastatteluaineiston yhdistäminen laajaan lähdemateriaaliin on mielestäni tämän tutkimuksen ansio. Jos aloittaisin nyt tutkimusprojektin uudelleen, varaisin litteroinnin jälkeen enemmän työaikaa aineistoon syventymiseen ja lukisin lähdeaineistoa sekä haastattelumateriaalia vielä enemmän samanaikaisesti. Tutkimuksen tekeminen on opettanut, että ajatustyölle on annettava riittävästi aikaa.

LÄHTEET

- Aarresola, O. & Konttinen N. 2012. Nuori Urheilija -tutkimus: 14–15-vuotiaiden joukkueurheilijoiden harjoittelu, urheilupolut ja mikroympäristö. Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus KIHU. Viitattu 11.11.2014.
<http://www.sport.fi/kihu/julkaisut>
- Aira, T., Kannas, L., Tynjälä, J., Villberg, J. & Kokko, S. 2013. Hiipuva liikunta nuoruusiässä. Dropoff-ilmion aikatrendejä ja kansainvälistä vertailua WHO Koululaistutkimuksen (HBSC-Study) aineistoilla 1986–2010. Terveyden edistämisen tutkimuskeskuksen julkaisuja 5. Jyväskylän yliopisto.
- Berg, P., Gretschel, A. & Humppila, L. 2011. Ei nuorille, vaan nuorten kanssa: miten mitata liikuntakulttuurin muutosta Your Move -kampanjassa? Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 119, verkkojulkaisuja 47. Viitattu 4.9.2014.
<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/yourmove.pdf>
- Butcher, J., Koenraad, J.L & David, P.J. 2002. Withdrawal from Competitive Youth Sport: A Retrospective Ten-year Study. *Journal of Sport Behavior* 25(2), 145–163.
- Dufva, H. & Airola, A. 2007. Kymenlaakson hyvinvointistrategia 2007–2015. Kymenlaakson ammattikorkeakoulun tutkimuksia ja raportteja, 1239–9094; no 37.
- Eriksson, P. & Koistinen, K. 2005. Monenlainen tapaustutkimus. Kuluttajatutkimuskeskuksen julkaisuja 4:2005. Viitattu 2.12.2014.
https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152279/Monenlainen_tapaustutkimus.pdf?sequence=1
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 8.painos. Vastapaino.
- Finni, J., Humisto, P., Karvinen, J. & Lahti, R. 2012. Ratkaisuja liikunnan ja urheilun harrastamisen taloudellisten esteiden vähentämiseksi. Ehdotuksia yhdenvertaisten harrastamisen mahdollisuuksien edistämiseksi. Nuori Suomi ry. Viitattu 12.1.2015. <http://www.sport.fi/kirjasto/teos/ratkaisuja-liikunnan-ja-urheilun-harrastamisen-taloudellisten-esteiden-vahentamiseksi--2>
- FunAction 2014. Viitattu 3.10.2014. <http://www.funactionnuorille.fi>
- Gretschel, A. & Berg, P. 2013. Your Move -kampanjan jalanjälkiä kannattaisi seurata. Teoksessa P.Harinen & A. Rannikko (toim.) Tässä seison enkä muuta voi? Nuorisotutkijoiden ajatuksia nuorten liikunnasta ja sen kipupisteistä. Nuorisotutkimusverkosto. 29–33.
- Gustafson, S.L. & Rhodes, R.E. 2006. Parental Correlates of Physical Activity in Children and Early Adolescents. *Sports Med*, 36 (1), 79-97.

- Helsingin kaupunki 2014. FunAction-toiminta. Viitattu 3.10.2014
<http://www.hel.fi/www/Helsinki/fi/kulttuuri-ja-vapaa-aika/liikunta/liikuntakurssit/lapset-ja-nuoret/funaction/>
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki University Press.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- HS 2014. 14-vuotiaan toive HS:n mielipidepalstalla: Haluaisin pelata jalkapalloa huvin vuoksi. Viitattu 12.1.2015. <http://www.hs.fi/mielipide/a1412739885842>
- Huhta, H. & Nipuli, S. 2011. Askelmerkkejä lasten ja nuorten nykyaikaiseen kilpaurheiluun. Katsaus kansainvälisiin ja kotimaisiin urheilujärjestelmiin ja malleihin. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura & Nuori Suomi verkkojulkaisuja 40. Viitattu 11.12.2014.
<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/askelmerkkeja.pdf>
- Husu, P., Paronen, O., Suni, J. & Vasankari, T. 2011. Suomalaisten fyysinen aktiivisuus ja kunto 2010. Terveyttä edistävän liikunnan nykytila ja muutokset. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2011:15. Viitattu 13.1.2015.
<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2011/liitteet/OKM15.pdf?lang=en>
- Härkönen, A. 2009. Lasten ja nuorten urheiluvalmennuksen organisointi Suomessa. Teoksessa H. Hakkarainen (toim.) Lasten ja nuorten urheiluvalmennuksen perusteet. Jyväskylä: Gummerus. 43–53.
- Itkonen, H. 1996. Kenttien kutsu. Tutkimus liikuntakulttuurin muutoksesta. Tampere: Gaudeamus.
- Joukkueenjohtaja 17.6.2014. Henkilökohtainen tiedonanto.
- Joukkueenjohtaja 9.9.2014. Henkilökohtainen tiedonanto.
- Joukkueenjohtaja 5.1.2015. Henkilökohtainen tiedonanto.
- Jyu.fi 2014a. Fenomenologia. Viitattu 27.8.2014.
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tieteenfilosofiset-suuntaukset/fenomenologia>
- Jyu.fi. 2014b. Hermeneutiikka. Viitattu 27.8.2014.
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tieteenfilosofiset-suuntaukset/hermeneutiikka>
- Jyu.fi. 2014c. Tapaustutkimus. Viitattu 17.11.2014
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/tapaustutkimus>

- Kakkori, L. & Huttunen, R. 2011. Fenomenologia, hermeneutiikka ja fenomenografinen tutkimus. Viitattu 26.8.2014. <http://users.utu.fi/rakahu/fenomenografia2011.pdf>
- Kalliopuska, M., Miettinen, P. & Nykänen, H. 1995. Putoanko pelistä? Psykologiatutkimus Mirja Kalliopuska. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 253.
- Kauravaara, K. 2013. Mitä sitten jos ei liikuta? Etnografinen tutkimus nuorista miehistä. Jyväskylän yliopisto. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 276.
- Koski, P. 2000. Maailma muuttuu, muuttuvatko seurat. Liikunnan kehittämiskeskus. Jyväskylän yliopisto.
- Koski, P. & Tähtinen, J. 2005. Liikunnan merkitykset nuoruudessa. Nuorisotutkimus 1/2005, 3-21.
- Kouvolan kaupunki 2014. Kuntaliitos 2009. Viitattu 12.12.2014. <http://www.kouvola.fi/index/aikuisvaestolle/tietoakouvolasta/kuntaliitos2009.html>
- Kymenlaakson liitto 2014a. Internet-sivut. Viitattu 12.12.2014 <http://www.kymenlaakso.fi/maakunta>
- Kymenlaakson liitto 2014b. Tilastotietoa Kymenlaaksosta. Viitattu 12.12.2014 http://www.kymenlaakso.fi/export/sites/www.kymenlaakso.fi/liitteet/Tilastotieto_ja/Tilastotietoa_Kymenlaaksosta.pdf
- Laine, M. 2004. Hienoja hetkiä arkipäivään. Selvitys 9.-luokkalaisten nuorten harrastamista koskevista ajatuksista. Nuorten akatemia. Viitattu 14.10.2014. <http://www.nuortenakatemia.fi/fi/julkaisut/selvitykset-ja-julkaisut/>
- Laine, M. Bamberg, J. & Jokinen, P. 2007. Tapaustutkimuksen käytäntö ja teoria. Teoksessa Laine ym. (toim.) Tapaustutkimuksen taito. Gaudeamus. 9-38.
- Laitinen, H. 1998. Tapaustutkimuksen perusteet. Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet 5. Sosiaalitieteiden laitos.
- Lasten ja nuorten liikunta 2014. Suomen tilannekatsaus 2014 ja kansainvälinen vertailu. Jyväskylä: LIKES-tutkimuskeskus ja Jyväskylän yliopisto. Viitattu 3.2.2014. <https://www.jyu.fi/sport/ReportCard/tilannekatsaus/view>
- Lehtonen, K. 2007. Mä oon täällä! Seurantaraportti nuorten harrasteliikuntahankkeen käynnistymisestä. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 191. Viitattu 3.10.2014. <http://www.liikkuvakoulu.fi/filebank/613-191inetlehtonen.pdf>
- Lehtonen, K. 2012a. Nuorten harrasteliikunnan kehittäminen 1999–2011. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2012:2. Viitattu 3.10.2014. http://www.likes.fi/filebank/591-Nuorten_harrasteliikunnan_kehittaminen.pdf

- Lehtonen, K. 2012b. Selvitys lajiliittojen lasten ja nuorten liikunnan ja urheilun kehittämishankkeista 2000–2011. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 260. LIKES-tutkimuskeskus. Viitattu 3.10.2014 http://www.likes.fi/filebank/573-Selvitys_lajiliittohankkeista.pdf
- Lehtonen, K., Paukku, J., Hakamäki, M. & Laine, K. 2014. Seuratuki 2013. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 286. LIKES tutkimuskeskus. Viitattu 2.10.2014 <http://www.likes.fi/filebank/946-Seuratuki2013.pdf>
- Liikunnan ja Urheilun Maailma. 2003. Lasten liikunnan järjettömät kustannukset kuriin. Viitattu 17.2.2014. http://slu-fi.directo.fi/lum/16_03/slu-yhteiso/lasten_liikunnan_jarjettomat_kus/
- Liikuntagallup 2009–2010a. Kansallinen liikuntatutkimus. Lapset ja nuoret. Suomen Liikunta ja Urheilu SLU ry. SLU:n julkaisusarja 7/2010. Helsinki.
- Liikuntagallup 2009-2010b. Kansallinen liikuntatutkimus. Vapaaehtoistyö. Viitattu 10.2.2015. <http://www.sport.fi/tyoyhteisot/hyvät-kaytannot/tutkittua-tietoa/kansallinen-liikuntatutkimus>
- LiikuntaLaturi 2015. Viitattu 10.2.2015. <http://www.jyvaskyla.fi/liikuntalaturi>
- Lämsä, J. & Mäenpää, P. 2002. Kuinka moni lopettaa? Tietoja ja näkemyksiä nuorten urheiluharrastuksen aloittamisesta ja lopettamisesta. Nuori Suomi ry. Helsinki: SLU-paino.
- Lämsä, J. 2002. Harrastusten jääminen - nuorten luopuminen urheilusta. Teoksessa Kuure, T., Vuori, M., & Gissler, M. (toim.) Viattomuudesta vimmaan. Lapsuudesta nuoruuteen -siirtymävaiheen tarkastelua. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura julkaisuja 25. 79–88.
- Lämsä, J. 2009. Lasten ja nuorten urheilu yhteiskunnassa. Teoksessa Hakkarainen, H., Jaakkola, T., Kalaja, S., Lämsä, J., Nikander, A. & Riski, J. Lasten ja nuorten urheiluvälittämisen perusteet. VK-kustannus.
- Myllyniemi, S. & Berg, P. 2013. Nuoria liikkeellä! Nuorten vapaa-aikatutkimus 2013. Nuorisosiain neuvottelukunnan julkaisuja nro 49. Viitattu 25.8.2014. https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2013/08/Nuoria_liikkeell%C3%A4_Julkaisu_Nettiversio_korjattu.pdf
- Mäenpää, P. & Korkatti, S. 2012. Urheiluseurat 2010-luvulla. SLU-Julkaisusarja 1/2012. Viitattu 22.8.2014. <http://www.sport.fi/kirjasto/teos/urheiluseurat-2010-luvulla>

- OKM 2013a. Linjaukset liikuntatutkimuksen tukemiseksi vuoteen 2017. Liikuntatutkimuksen suunta-asiakirja. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2013:15. Viitattu 12.1.2015.
http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2013/Liikuntatutkimuksen_suunta-asiakirja.html?lang=fi
- OKM 2013b. Seuratuki kasvaa - uusi hakukierros käyntiin. Viitattu 28.2.2014.
http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2013/11/seuratuki_2014_haettavissa.html?lang=fi
- OKM 2014a. Esitys uudeksi liikuntalaiksi annettu. Viitattu 9.12.2014.
http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2014/10/HE_uusi_liikuntalaksi.html
- OKM 2014b. Seuratoiminnan kehittämistuki. Hakuohje vuodelle 2015. Viitattu 29.1.2015.
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Liikunta/liikuntapolitiikka/avustukset/avustukset_liitteet/Seuratuki_2015_hakuohjeet_final.pdf
- OKM 2015. Lasten ja nuorten liikunta. Lasten ja nuorten liikuntaohjelma. Viitattu 27.1.2015.
http://okm.fi/OPM/Liikunta/kansalaistoiminta/lapset_ja_nuoret/?lang=fi
- Palloliitto 2014. Jalkapallon harrastajamäärä lähestyy 120 000. Viitattu 3.10.2014.
<http://www.palloliitto.fi/uutiset/suomen-palloliitto/jalkapallon-harrastajamaara-lahestyy-120-000>
- Puronaho, K. 2006. Liikuntaseurojen lasten ja nuorten liikunnan markkinointi. Tutkimus lasten ja nuorten liikunnan tuotantoprosessista, resursseista ja kustannuksista. Jyväskylän yliopisto. Studies in business and economics 52.
- Puronaho, K. 2014. Drop-out vai throw-out? Tutkimus lasten ja nuorten urheiluharrastuksen kustannuksista. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2014:5. Viitattu 11.10.2014.
<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2014/liitteet/okm5.pdf?lang=fi>
- Päijät-Hämen Liikunta ja Urheilu ry. 2014. Nuorten arkeen lisää aktiivisuutta - esiselvityshanke. Loppuraportti.
- Rottensteiner, C., Laakso, L., Pihlaja T., Kontinen, N. 2013. Personal reasons for withdrawal from team sports and the influence of significant others among youth athletes. International Journal of Sport Science and Coaching, 8, 19-32.
- Salasuo, M. & Koski, P. 2010. Miten kilpaurheilu istuu nykynuorten sielunmaisemaan - näkökulmia liikuntasuhdetta vahvistaviin ja heikentäviin tekijöihin. Liikunta ja Tiede 2-3/2010, 4-9.
- Silva, P., Lott, R., Mota, J. & Welk, G. 2014. Direct and Indirect Effects of Social Support on Youth Physical Activity Behavior. Pediatric Exercise Science, 26, 86-94.

- Sport.fi 2014. Taisto. Viitattu 2.10.2014. <http://www.sport.fi/koulu/kampanjat-tapahtumat/kampanjat/taisto>
- Telama, R., Laakso, L., Nupponen, H., Rimpelä, A. & Pere, L. 2009. Secular trends in Youth Physical Activity and Parents' Socioeconomic Status in 1977-2005. *Pediatric Exercise Science* 21. 462-474.
- Tiirikainen, M. 2012. Urheiluseurat liikuttavat - harrastuksen lopettamisajatuksiin liittyviä tekijöitä nuoruusiässä. Tampereen yliopisto. Terveystieteiden yksikkö. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 3.4.2014. <http://tampub.uta.fi/handle/10024/83481>
- Tiirikainen, M. & Konu, A. 2013. Miksi lapset ja nuoret katoavat liikunta- ja urheiluseuroista murrosiässä? Teoksessa Valtion liikuntaneuvosto (toim.) Miksi murrosikäinen luopuu liikunnasta? Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2013:3. 32–37. Viitattu 2.10.2014. <http://www.liikuntaneuvosto.fi/files/252/murrosika.pdf>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi
- Uusi-Uuola, T. 2013. Drop out -ilmiö SPL:n Turun piirin juniorijalkapallossa. Haaga-Helia ammattikorkeakoulu. Liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 17.11.2014. <https://www.theseus.fi/handle/10024/67785>
- Varto, J. 1992. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Kirjayhtymä. Helsinki.
- Vehmas, H. 2010. Liikuntamatkalla Suomessa. Vapaa-ajan valintoja jälkimodernissa yhteiskunnassa. Jyväskylän yliopisto. *Studies in Sport, Physical Education and Health*: 143.
- Virtanen, S. 1999. Dropout-ilmiö naisjalkapalloilussa - tapaustutkimus nuorten naisjalkapalloilijoiden lopettamiseen vaikuttavista tekijöistä. Jyväskylän yliopisto. Liikunnan sosiaalitieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 17.11.2014. <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/9680>
- VLN 2013. VLN:n jäsen Jukka Ukkola: Harrastamisen hinta on vaikea yhtälö. Viitattu 9.12.2014. http://www.liikuntaneuvosto.fi/ajankohtaista/blogi?81_m=545
- VLN 2014. Valtion liikuntaneuvoston alkusanat. Teoksessa Mikä maksaa? Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2014:2. 5-8. Viitattu 9.12.2014. http://www.liikuntaneuvosto.fi/julkaisut/valtion_liikuntaneuvoston_julkaisusarja/vln_2014_2_mika_maksaa.591.news
- Yin, R.K. 1989. Case Study Research - Design and Methods. Applied Social Research Method Series, Volume 5. Sage Publications.
- YLE 2010. Suomalaiset ottavat vapaa-ajan vakavasti. Viitattu 2.10.2014. http://yle.fi/uutiset/suomalaiset_ottavat_vapaa-ajan_vakavasti/5492838

YLE 2014. Mikä maksaa? Kalliit hikipisarat. Radiokeskustelu. Yle Radio Suomi. Kuunneltu
11.11.2014. <http://areena.yle.fi/radio/2117944>

YLE 2015. Rovaniemen koululaisille ilmaisia liikuntakerhoja. Viitattu 20.1.2015
http://yle.fi/uutiset/rovaniemen_koululaisille_ilmaisia_liikuntakerhoja/7728352

LIITTEET

LIITE 1

HAASTATTELURUNKO HARRASTEJOUKKUEEN PELAAJALLE

Taustatiedot ja yleisesti jalkapallosta

- Kertoisitko hieman itsestäsi? (Nimi, ikä, kauanko olet pelannut, mitä seuroja olet edustanut..)
- Mistä syistä aloitit jalkapallon pelaamisen? (Kuka on vaikuttanut eniten?)
- Mitä muita vapaa-ajan harrastuksia sinulla on jalkapallon lisäksi? Millaisia?
- Miten jalkapallon pelaaminen on vaikuttanut muuhun vapaa-ajan viettoosi?
- Estääkö jokin sinua harrastamasta liikuntaa? Mikä? Miksi? Miksi ei?
- Mikä jalkapallossa on sinun mielestäsi parasta? Entä huonointa?
- Millaisia jalkapalloon liittyviä tulevaisuuden haaveita sinulla on?
- Oletko koskaan harkinnut lopettavasti pelaamista? Miksi?
- Mitkä syyt sinun mielestäsi ovat merkittävimpiä harrastamisen lopettamisen kannalta?
- Miten lopettamista voitaisiin ehkäistä paremmin?

Harrastejoukkue, toiminnan kehittäminen

- Miten tulit mukaan joukkueeseen? / Mistä syistä olet mukana joukkueessa?
- Millaisia mahdollisuuksia alue tarjoaa jalkapallon harrastamiseen? (Millaisia harrastejoukkueita alueella on/ onko vaihtoehtoja? Harrastusolosuhteiden laatu?)
- Mikä tässä joukkueessa pelaamisessa on mukavinta? Ikävintä? (Viihdytkö joukkueessa?)
- Millaista tekemistä toivoisit enemmän joukkueessasi? Entä vähemmän?
- Miten vanhemmat voisivat tukea joukkuetta? (Esim. olla enemmän mukana?)
- Millainen on mielestäsi hyvä valmentaja?
- Millainen vaikutus valmentajalla ja joukkueenjohtajalla on joukkueen toimintaan?

- Millaiset suhteet eri seuroilla on alueella? Tehdäänkö yhteistyötä? Onko kilpailua harrastajista?
- Minkälaista toimintaa toivoisit enemmän alueelle?
- Haluaisitko itse olla mukana kehittämässä mainitsemaasi toimintaa? Miten?

Kustannukset

- Onko jalkapallon harrastaminen mielestäsi edullista vai kallista?
- Paljonko sinun jalkapalloharrastuksesi maksaa?
- Mikä jalkapallon harrastamisessa maksaa eniten?
- Millaisiksi koet harrastusmaksut (sopivat, liian suuret?)
- Miten maksut ovat muuttuneet jalkapalloharrastuksesi aikana?
- Miten jalkapalloon liittyvät maksut ovat vaikuttaneet harrastamiseesi?
- Vaikuttavatko maksut yleisesti jalkapallon harrastamiseen joukkueessasi tai Kouvolan alueella?
- Miten harrastuskustannuksia voisi mielestäsi pienentää?

LIITE 2

ARVIO HARRASTUSMAKSUISTA HARRASTEJOUKKUEESSA:

Nimi: _____

Jalkapallon pelaaminen joukkueessa maksaa noin: _____ e/kausi

Suurimmat menoerät mielestäni ovat:

Seuraaviin asioihin kuuluva rahamäärä kauden aikana: (arvio)

Kuukausimaksut: _____ e/kausi

Seuran jäsenmaksu: _____ e/kausi

Varusteet, vaatteet ja jalkineet: _____ e/kausi

Ottelut ja turnausmatkat: _____ e/kausi

Ruokailut: _____ e/kausi

Lisenssi ja vakuutukset: _____ e/kausi

Kyydit ja matkakulut: _____ e/kausi

Muu, mikä?: _____

Antamianne tietoja käytetään luottamuksellisesti ainoastaan pro gradu -tutkielmani aineistona. Tietoja ei välitetä eteenpäin eikä luovuteta ulkopuolisille.

Ystävällisin terveisin,

Miitta Riekki